

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

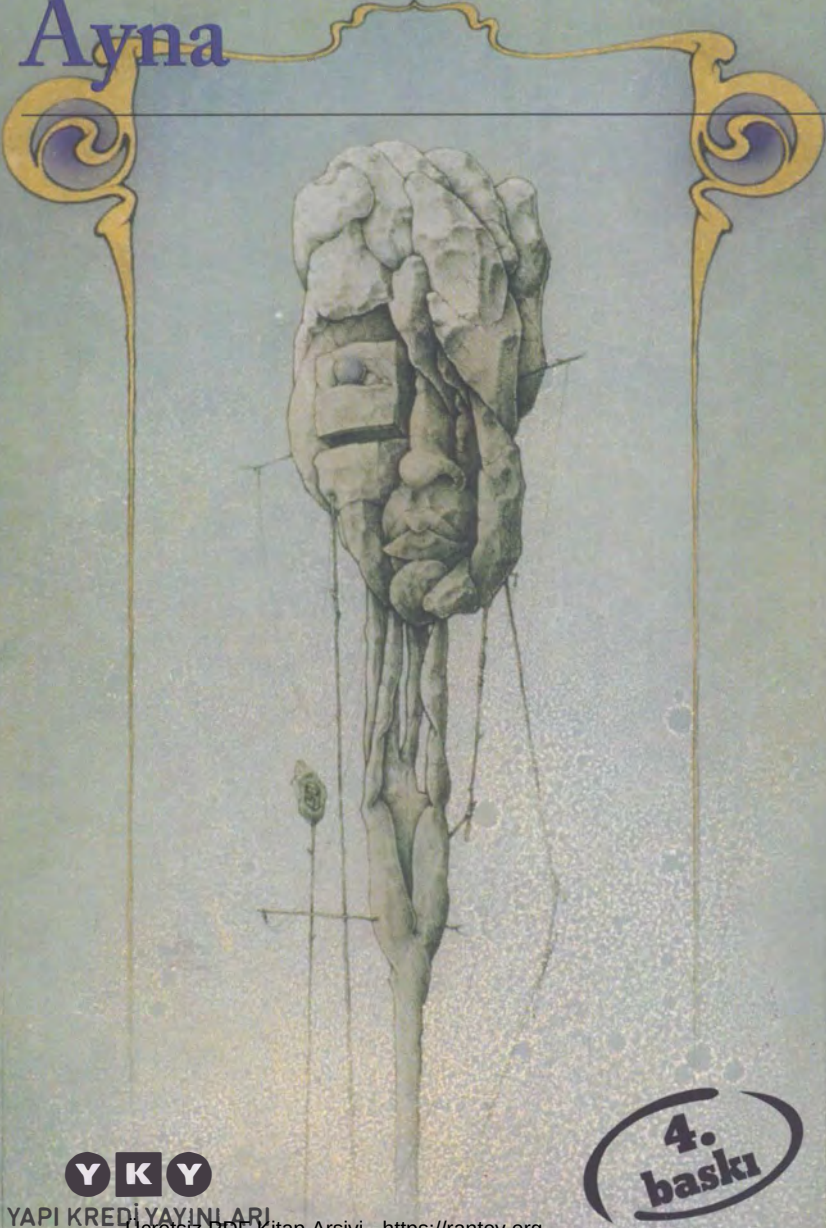
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Mehmet Erte

Bakışın Kirlettiği Ayna

ÖYKÜ

YKY

YAPI KREDİ YAYINLARI

**4.
baskı**

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

BAKIŞIN KIRLETTİĞİ AYNA

Mehmet Erte 1978’de İzmir-Çeşme’de doğdu. Sakarya Üniversitesi Fizik Bölümü’nden mezun oldu. Aralık 1999’da *Varlık*’ın “Ustaların Seçtikleri” köşesinde yayımlanan “Yıldırımları Beklemek” adlı şiiriyle edebiyat dünyasına girdi. Şiir, öykü, deneme ve söyleşileriyle *Varlık* ve *kitaplık* başta olmak üzere pek çok dergide göründü. Eylül 2003’te *Varlık* Yayınları’nda editör olarak işe başladı, 2015’ten beri *Varlık* dergisinin editörlüğünü yapıyor.

Kitapları:

Roman: *Sahte* (YKY 2012), *Sahipsiz Yüzler* (YKY 2023).

Öykü: *Bakışın Kırlettiği Ayna* (YKY 2008), *Arzuda Bir Sapma* (YKY 2015).

Şiir: *Suyu Bulandıran Şey* (Yaşar Nabi Nayır Şiir Ödülü; *Varlık* 2003), *Alçalma* (YKY 2010), *Suyu Bulandıran Şey - Alçalma* (2 kitap 1 arada; Zoomkitap 2016), *Çatlak* (Edebi Şeyler 2021).

**Mehmet Erte'nin
YKY'deki kitapları:**

Bakışın Kirlettiği Ayna (2008)

Alçalma (2010)

Sahte (2012)

Arzuda Bir Sapma (2015)

Sahipsiz Yüzler (2023)

MEHMET ERTE

Bakışın Kirlettiği Ayna

Öykü

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 2702
Edebiyat - 823

Bakışın Kırlettiği Ayna / Mehmet Erte

Kitap editörü: Murat Yalçın

Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Kapakdaki resim: Reinhard Schmid

Baskı: Sena Ofset Ambalaj, Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Maltepe Mah. Litros Yolu Sk. 2. Matbaacılar Sitesi B Blok
Kat: 6 No: 4NB 7-9-11 Topkapı - Zeytinburnu / İstanbul
Tel: (0212) 613 38 46
Sertifika No: 45030

1. baskı: İstanbul, Mayıs 2008

4. baskı: İstanbul, Şubat 2023

ISBN 978-975-08-1429-7

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2007, 2015
Sertifika No: 44719

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
[facebook.com/yapikrediyayinlari](https://www.facebook.com/yapikrediyayinlari)
twitter.com/YKYHaber
[instagram.com/yapikrediyayinlari](https://www.instagram.com/yapikrediyayinlari)

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İÇİNDEKİLER

DELİK

Hap • 9

Bana Ne Ben • 16

Bakış ve Beden ya da

“Anlam Bulutlarının Ardına Gizlenen Güneş” • 27

Güneş Gözlüğü • 38

Gazoz Kapağı • 47

Af • 50

Delik • 54

Sinek • 60

Hain ve Düşman • 64

BİR KÖLENİN EĞİTİM SORUNLARI

I. Üç Senarist Saçmalığına Rağmen Bir Öykü Kuruyor • 77

II. Üç Senarist Filmin Adı Üzerine Tartışırken

Konuyu Değiştiriyor • 85

III. Çağrı ve Kabul • 93

BAKIŞIN KIRLETTİĞİ AYNA • 95

VAZGEÇİLMİŞ RENK • 105

DELİK

Hap

Çocukluğumdan beri düşünmemeye çalışırım. Düşünmemek elimden gelmiyor. Hoş, bunu başarabilen biri de yoktur sanıyorum. Birkaç saniye için olsun, düşünmemek... Başta bir oyundu. Evet. Çocuklara özgü deneylerden. Sonra ıstırap oldu. Sonra ben doktorluk olunca daha da ıstırap oldu. Prof. Dr. Necati Alışkan yaman adamdı doğrusu. Başıma bir sürü iş açtığı için kızmıyor değilim. "Şiir yazmayın," dedi, "duyguları boşaltmak sizin durumunuzdaki birine iyi gelmez." 'Duyguları boşaltmak' demesine sinir olmuştum; 'Bakın,' diyerek karşı çıkacaktım ki Allahtan lafı ağzıma tıkadı, yoksa buraya şiir üzerine beylik sözler aktarmak zorunda kalacaktım. "Sizin duygularınızı düzenlemeye ihtiyacınız var, öykü yazın mesela." Öykü mü? "Evet evet, öykü..." Önerisinin başka gerekçeleri de olduğunu ima ediyordu bakışlarıyla; ama bunları öğreneceğime dair bende uyandırdığı umudun boyutlarından ürkmüş olsa gerek, kararı ileri bir tarihe erteleyerek duruşmayı kapatan yargıç edasıyla sözlerini tekrar etti: "Duygularınızı düzenlemek için."

Birkaç görüşmenin ardından karımın da gelmesini istedi. Benimle ilgili her duruma bir şekilde karımın da bulaşması çok canımı sıktığından yüzümü ekşittim. Her şey karımda çok çabuk bir alışkanlığa dönüşebildiği ve doktor da onun gevezeliklerinden hoşlandığı için birlikte gider gelir olduk tedaviye. İkimizi de afallattı bu durum; uzun zamandır ortak bir şey yapmıyorduk. Yan yana oturuyor ve doktorun ne türden bir bunalım içinde olduğumuza dair sözlerini dinlerken, bir tehlikenin

karşısında ister istemez yakınlaşan iki insan gibi el ele tutuşuyorduk. Bir bunalım denizine düştüğümüz doğrudu ama birbirimiz için birer yılan olduğumuzu görmezden geliyordu Necati Bey. Böylelikle ilk sorun, yani benim sorunum, düşünmemeye çalışırken ne hale geldiğim unutulunca doktordan ümidimi kestim. Karım da kendisinde alışkanlık yapan şeylerden sıkılmayı erdem sayabileceği kadar tek başına tedaviye devam ettikten sonra doktorla ilişkisine son verdi. Derslerini hiç aksatmadan tıp fakültesini bitirip uzmanlık sınavını başarıyla vermiş gibi kendini tamamen *evimize* adayarak benim üzerimde çalışmaya başladı. Doktorun gözünde bana kıyasla daha *iyi* durumda olduğu için doğal olarak kendinde bu hakkı görüyor ve ona boyun eğmemi bekliyordu. Evet, başıma bir sürü iş açan Necati Bey'e kızmıyor değilim, ama onun sayesinde başladığım öykü'nün bana iyi gelen tarafları olduğunu itiraf etmeliyim.

Karım, idealizmine yakışır bir şekilde, beni düzeltme çalışmalarına ek olarak evde tadilatı başlatmakta hiç geç kalmadı. Salona bir pencere açılacak, mutfak dolapları, kapılar değişecek, alçı sıva, kartonpiyer, boya işleri yeniden yapılacaktı. Kadınlar, savaşı başlatabilirler ama bu onların cephede ordunun başında ileri koşacakları anlamına gelmez. Elbette ustaların başında bekleyerek işi takip edecek olan kişi bendim. Durmadan düşündüğüm halde, düşünmemeye çalışmak için herhangi bir nedenle karşılaşmadığımdan, yıllık iznimin bir bölümünü böyle geçirmek bana ruhsal bir yorgunluk yaşatmadı. Ve bu süre içinde önemli bir tanışma yaşadım.

Tadilatın üçüncü günü, alçı sıva yapmak için gelen ustalardan birinin kendi kendine konuştuğunu fark ettim. Fısıltılarını keser korkusuyla çaktırmadan yanına yaklaştığımda, spatulayı her duvara vuruşunda saydığını anladım: "İki bin yüz altmış altı... İki bin yüz altmış yedi..." Yaptığım işin rutinliğinin verdiği 'sayısız şeyi düşünme imkânı'ndan kaçabilmek için benim de böyle saydığım çok olur. Bu adamla pek bir şey paylaşabileceğimizi sanmıyordum ama derdimi karımdan ve Necati Bey'den daha iyi anlayacağı kesindi. Hatta ona derdimi açmam bile gerekmiyordu. Göz göze geldiğimizde onunla tanışmış olmaktan duyduğum sevinçli yanlış yorumlaması üzücüydü ama

çok geçmeden iyi niyetimi anlayarak dostluğumuzu gürültülü bir kahkaha ile kutladı. Elimden geldiği kadar bu kahkahaları taklit ederek ona benzediğimi göstermeye çalıştım. Sonuçta ben onun düşünmemeye çalıştığının açık örneğini görmüştüm, ancak o benim de bu illetin pençesine yakalandığımı nereden bilecekti? Aramızdaki benzerliği fark etmesini beklerken, boyaydı cilaydı tam on gün geçti ve tadilat bitti.

Ama evlilik hayatında her zaman onarılacak bir şeyler vardır, her zaman. Ve biz erkekler akşamları eve dönerken biraz tedirginlik duymakta haksız değiliz. Çevrelerindeki her şeyi düzeltmeye bayılan, işleri bittiğinde ise bir oh çekmek yerine jinekoloğa giden kadınlar vardır. Bazı erkeklerin anlaşılmasız kibrinin altında eşlerinin düzenli olarak jinekoloğa gitmesi yatar. Ben onlardan değilim. Jinekologdan dönen karıma aldırış etmeyecektim ama bir bardak suyla birlikte bana nasıl yutacağımı kestiremediğim kocaman bir hap uzatınca donakaldım. Karım hapın bir eşini çarçabuk yutarak anlatmaya başladı: Jinekolog Doktor Sevim Dönmez her insanın kendine özgü mikroplar ürettiğini ve bazı çiftlerde eşlerin birbirinin mikroplarına kolay alışmadığını söylemiş. “Necati Bey’e gideceğimize keşke Sevim Hanım’ın kapısını daha önce çalsaydık,” dedim. Karım bir kahkaha attı ve “Bunun senin ruh sağlığını ne alakası var,” dedi. Tartışmadım. Tartışmayı sevmem çünkü. Ayrıca Sevim Dönmez’in sözleri çok önemliydi. Sevim Dönmez’in Necati Alışkan’la işbirliği içinde olduğunu düşünmedim değil; ama ben o kadar çok şey düşünürüm ki, düşündüğüm herhangi bir şeyin diğerlerine baskın gelecek kadar güçlenmesi mümkün olmaz. Ancak bu sefer ilginç bir şey oldu, tartışmak istemesem de, karımla benim mikroplarımızı barıştıracak olan hapı yutmamakta diretiyordum. Karımdan düşünmek için iki gün süre istedim. Bana “Sen zaten hep düşünüyorsun,” dedi “böyle bir şeyi düşünmek için insanın zamana mı ihtiyacı olur.” “Senin sağlığını umursuyorum canım. Senin mikroplarını umursuyorum, kendi mikroplarımı da umursuyorum ama onlar arasındaki uzlaşmayı böyle bir müdahale ile sağlamak beni işin içinden çıkamayacağım kadar çok sayıda düşünceyle baş başa bırakabilir.” Gözlerime duygulu duygulu baktı: “Sadece bir tane ha-

yatım. Bir tanecik.” Gerçekten de başka hap yoktu. Ama önemli olan hapın bir kere ortaya çıkmış olmasıydı. Yutsam da, yutmasam da düşüncelerimi o haptan ayıramayacaktım. Ve yuttum. Elimi sıkıca tuttu ve gözlerini gözlerimden ayırmadan “Bir şey olursa, Necati Bey’e yeniden gideriz,” dedi. Bir jinekoloğun insanı akıl hastası etme ihtimali her zaman vardır.

Kültürlü insanlar olduğumuz için birbirimizle böyle düzgün konuşuyoruz, ama halimize şükredecek değilim. Bazı sözler doğru olmasına doğrudur ama altlarında bir şey gizledikleri ya da bir şeyin açığa çıkmasına mani oldukları için aynı zamanda yalandırlar. Gerçeği söylemeyi deneyebilirsiniz, sizi tutan yok. Bazı şeyleri gizlemeden gerçek diye bir şey mümkünse, buyrun söyleyin. Hem sonra, gerçeğin değil, *tüm* gerçeğin bir anlamı vardır. *Tüm* gerçeği anlatabilmek ise beceri işidir, herhangi bir gerçekle ilgili olan her gerçeği kavramanız ve bir bütünlük içinde sunmanız gerekir. Gerçekle ilgilenen bir etiğe sahip olsanız ve zekâ seviyeniz etiğinizi desteklese bile bu zaman ister. Kimse bu tecrübeyi kazanacak kadar zamana sahip olamaz; hadi diyelim ki tüm gerçeği anlatabilme tecrübelerini kazandınız, tüm gerçeği dinlemenin de etik, yoğunlaşma ve zaman istediğini unutmayın sakın. Sizi uzun süre dikkatle dinleyebilecek, etik sahibi birini bulduğunuzu varsayalım, inanın bana, dikkatinin bir bölümünü nerede yalan söyleyeceğinizi yakalamak için harcayacaktır. Bu durumda sizi anlamasını beklemesiniz herhalde. Anlaşılmayacağını bile bile tüm gerçeği söylemek için zamanınızı ve enerjinizi heba etmek ister misiniz? Hayır. O zaman hiç denemeyin.

Ben size tüm gerçeği aktarmaya çalışıyor değilim. Ama siz dikkatinizin bir bölümünü nerede yalan söylediğimi anlamak için harcıyorsanız, doğal olarak, hapi yutmamın başka bir nedeni olduğunu düşünebilirsiniz. Durumu şöyle bir gözden geçirelim: Hapi yutmasaydım eğer, karım, kendi cinsel organındaki soruna karşılık gelen bir rahatsızlığı benim de yaşadığıma inanmayacaktı. Doğru ya da değil, benim de mikroplardan etkilendiğimi düşünüyordu. Hapi yutmayarak onu bu konuda şüpheye düşürmek gerçekten hoş olurdu. Ama karımın şüpheye düşmesi bir kanıyı üç adımda güçlendirecekti: 1) Mikropla-

rım karımın mikroplarından daha güçlü ve o hapı kullanacak kadar ciddi bir rahatsızlık yaşamıyorum. –Dikkat ederseniz bir rahatsızlığım olup olmadığı konusunda size bir şey söylemiş değilim. 2) Ortada sadece benim mikroplarım var ve karıma zarar veriyorlar. – Tersine bana daha mantıklı geliyor ama her şey mantıklı olsaydı gerçek diye bir şeyden söz edemezdik. 3) Sonuç: Sevim Hanım sorunun ikimize ait olduğu konusunda yanılıyor. –Sevim Hanım'ın çok değer verdiğim teşhisine gölge düşürmeyi elbette istemezdim.

İlacın adına ve prospektüsüne bakmadım; diğer tüm benzerleri gibi, bağışıklık sistemini kuvvetlendirerek mikropları yenmemizi sağlıyor olmalı. Yani öyle ya da böyle ikimizde de bir işe yarıyor. Sırayı karıştırarak yeniden düşünelim: 2) Sevim Hanım'ın gördüğü kadarıyla ortada mikrop kapalı biri, yani karım var. Karım benden kapmış olsa bile mikrop artık onun mikrobudur. Ama mikrobun kime ait olduğu önemli bir gerçek değilse de, Sevim Hanım, tüm doktorlar gibi, kendisinin yanıltığının düşünülmesine imkân vermeyen bir yöntem benimliyor ve eşler arasında bir tartışmaya neden olmamak için iki tarafın mikropları arasındaki uyumsuzluğu söz konusu ediyor. –Sizce bu iyi niyet mi? 1) Benim mikroplarım karımın mikroplarından güçlü ya da değil, Sevim Hanım bunu bilemez ama karımı tedavi etmenin yanı sıra meslekî sorumluluğunun gerektirdiği gibi bu hastalıktan beni korumaya çalışabilir. –Mikroplarınızı savaşırken gördüm diyecek değil ya; ama iyi niyet gösterisine devam edebilir. 3) Onun amacı nerede olursa olsun mikrobunu öldürmek. –Mikroplar birbirini öldürmüyor, anladık; bu durumda birinin kötü niyetli olması gerekiyor mu?

Aynı şeyleri ayrı maddeler altında sıralamış ve hatta sıralarını karıştırıp birbirinden farklı oldukları izlenimini güçlendirmeye çalışmış olduğumu göz önünde bulundurarak, meseleyi kendi üzerimden Sevim Hanım'a doğru kaydırdığımı, böylelikle bir gerçeğin üstünü laf kalabalığıyla örttüğümü mü düşünüyorsunuz? Hapı yutmamın olası nedenlerinden bazıları şunlar olabilir mi: Hapı yuttum, çünkü karım rahatsızlığının kendi mikroplarından değil benimkilerden kaynaklandığını düşünüyorsa eğer, bunu onaylamaktan büyük zevk olamazdı. Hapı

yuttum, çünkü karım mikroplarıyla bana zarar verebileceğini düşünüyorsa eğer, kendimi savunma iradesi ve isteğine sahip olduğumu görmeliydi. Ve lütfen benim de bir rahatsızlığım olup olmadığını öğrenmeye çalışmayın, bunun konuyla hiçbir alakası yok. Birinin şöyle dediğini duyar gibiyim: “Eğer karına bir rahatsızlık yaşadığını söylemişsen, yalancı çıkmamak için o hapı yuttun.” Madem o kadar dikkatlisiniz, biraz daha ince düşünün ya da anlattıklarımı şöyle bir gözden geçirin. Ben bir rahatsızlık yaşasam da, yaşamamam da sorun Sevim Hanım’ın verdiği hapla ikimize ait kılınmıştı. Ayrıca yalanc. çıkmak benim işime gelirdi ama Sevim Hanım’ı yalancı çıkarmayı göze alamazdım. Ta en başında hapı yutmamın temel nedenini de söyledim: Yutsam da, yutmasam da düşüncelerimi o haptan ayıramayacaktım. Fark etmiyordu yani.

Tecrübelerim bana gösterdi ki arada bir şeyler anlatıp, sonra kaldığın yere geri dönemezsin. Öykünün adı “Hap”sa eğer, öykü hapı yutmamla bitebilirdi. Ama daha dikkatli düşünülürse, hapın ortaya çıkışı tetikleyici olay olarak görülebilir. Beni ruhsal rahatsızlığım ve doktorum Necati Bey’le birlikte tanıdınız. Ardından öyküdeki düşman karakter olan karımla karşılaştınız. Evdeki tadilat kısmının fazlalık olduğunu ve spatulayı duvara vuruşlarını sayan ustayla tanışmamı önemli olarak göstermekle hata yaptığımı kabul ediyorum. O usta bu öykünün *mentor*’u olabilirdi gerçi ama ona bu şansı vermedim. Belki de vermişimdir ha, dikkatli bakmak gerek. Tabii siz bu görevi Sevim Hanım’ın manevi varlığına yüklemekte özgürsünüz. Neyse. Kahramanı ve düşmanını tanıdığınız giriş bölümünün ardından, macerayı tetiklemek üzere hap ortaya çıktı. (Ve karımın dilinden Sevim Hanım’ın o çok önemli sözleri.) Önce tüm kahramanlar gibi, beni içine almak isteyen maceraya karşı koyuyorum. Bir kahramansam eğer, macera benim işim olduğu için uzun süre direnmeye devam edecek değilim. Kahramanlığımın üstünlüğüyle doğru orantılı olarak fazla uzatmadan hapı yutuyorum. Sırasıyla gidecek yetenekte olsaydım, gelişme bölümünde hapı yutarak sürüklendiğim olayları okuyacaktınız. Bir sürü ıvır zıvırla vaktinizi aldım. Geriye dönüp silebilir miyim? “Ben o kadar çok şey düşünürüm ki, düşündüğüm

herhangi bir şeyin diğerlerine baskın gelecek kadar güçlenmesi mümkün olmaz,” demiştim size. Tersten okursak, düşündüğüm hiçbir şeyi silecek kadar önemsiz bulamam. Ama bu öykü böyle bitmeyecek. Üç saniyeliğine hapı yuttuğum âna dönüyorum.

Hapı zar zor yuttuktan sonra elimdeki boş su bardağına yarım saniye baktım. Bardağı alması için karıma uzattığımda uzaklaşmakta olduğunu gördüm. Kayıtsız adımlarını bir saniye izleyip, başımı televizyona çevirdim. Ekranı bir kadın ne olduğunu şimdi hatırlamadığım bir konuda konuşuyordu ve yırtmacından görünen bacağı bir saniyenin içini dolduracak kadar güzeldi. Dalgınlıkla geçirdiğim geriye kalan yarım saniyede bu öykünün kıvılcımının çaktığını varsayabilirsiniz. Ekrandaki kadın bacağıyla son yarım saniyedeki dalgınlığım arasında bir bağlantı kurmaya çalışacak değilsiniz ama ben düşünmeden duramadığım için bu ihtimali göz önünde bulundurarak belirtmek zorundayım: Bu öykünün yazarı Çehov değil.

Bana Ne Ben

I

“İyi misin?” Eğer yüzümde iyi değilmişim gibi bir ifade varsa, eyvallah. Gerçi öyle bile olsa sana ne benim iyi olup olmamamdan, yüzümde bir ifade tespit etmek hakkını nereden buluyorsun? Tamam tamam, sadece nasıl olduğumu merak ettin; ama her şeyin iyi gitmesini istiyor gibi bir halin var, beni iyi olup olmamakla sınırlama ve hayata dair iyileşme umutlarını kendine sakla. “İyi değil misin?” Eğer iyi olmamı istiyorsan söze bu soruyla başlama, senin karamsar bakışının bir parçası olmaya niyetim yok. “Nasılsın?” Göründüğüm gibi olmadığımı biliyorsun, söylediğim gibi de olmayacağım. “Naber?” Bugüne kadar bir sürü boş laf ettim, şimdi bu soruya karşılık bir boş laf daha etmek istemiyorum.

Aksi bir adam değilim, yani yanımda kimse yokken. Ama birileri hep gelir. Bir kafede oturuyorum, “Sandalyeyi alabilir miyim?” Valla bu masadayım diye, oturmadığım bir sandalyeyi sorumluluk alanıma dahil edemem. Hatta istersen oturduğum sandalyeyi bile alabilirsin, bu senin kararlılığına bağlı. Durakta otobüs bekliyorum, “44B geçti mi?” Geçti desem beklemeyecek misin, ha anladım acelen var, diğerini bekleyemezsin, taksiye bineceksin, git bin o zaman; çünkü geçmedi desem, ne kadar beklemen gerekeceğini bilmiyorsun. Biliyorsan eğer, ne güzel, sana boşu boşuna benimle bir işin olmadığını anlatmak zorunda mıyım? Ha anladım, içinde otobüsün hemen ge-

leceğine dair birazcık umut olsa, acele ediyormuş havasında ama sabırla bekleyeceksin; ne soruyorsun o zaman, bu umudu kendi kendine de yaratabilirsin. Hem sonra acelen de pek önemli değilmiş, beklemeyi göze alabildiğine göre... En çok kızdıklarım ise hiçbir acelesi olmadığı halde otobüsün geçip geçmediğini soranlar. Bu kişiler her şeyin zamanını bilmek isterler. Madem öyle bir yapınız var, ona göre yaşayın, otobüslerin geçiş saatlerini falan öğrenin. Daha neyi bilmeniz gerekiyorsa işte... Sıkmayın beni, aksi bir adam değilim. Değilim ama, biraz ince düşünürüm.

Otobüste koltuğuma oturdum diyelim, yanımdakinin karsarsız bir şekilde bana ineceği durağı sorma ihtimali her zaman vardır. Elbette sorabilir, kimsenin ağzını büzen yok. Ama benim ruhsal durumum onunla meşgul olmaya elverişli mi, değil mi? İlk sorması gereken soru bu. Ama o ne diyor: "Affedersiniz, SSK'ya gideceğim, nerede inmeliyim?" Sorusuna cevap verirken düşüncelerimin akışını, iç dünyamın düzenini sekteye uğratacağım gibi, cevap verdikten sonra da artık onun durumunu düşünmek zorunda kalacak ve o SSK'da inene kadar ruhumu otobüsün atmosferine hapsedeceğim. Halbuki ben otobüsteyken ruhumla nerelere gider gelirim. SSK'ya gidecek olan beyefendi ya da hanımefendi maalesef birazcık ince düşünüp ruhsal yolculuklarına saygı göstermez. İncelik gösterebilmek için ince düşünmek gerektiği çok açık. "Affedersiniz," demeyi incelik sanmayalım lütfen.

Otobüsten indikten sonra gideceği yeri soranlara, "Bilmiyorum," derim hemen, "başkasına sorun." Kısa bir süre de olsa benimle birlikte yürüme ihtimalleri olduğu için öcünden kaçır gibi kaçarım onlardan. Ama elbette, durakta beklerken hangi otobüse binmeleri gerektiğini öğrenmek isteyenlerin soruları en korkuncudur; bu kişilerin çoğu otobüse sizinle birlikte biner (aynı yere gitmeniz hiç de şaşırtıcı değil), yolculuk boyunca sizden uzak durmamaya gayret eder ve nedense havadan sudan konuşarak yardım edilmeye değer bir kişi olduklarını ispatlamak isterler. Valla binmem o otobüse, deli değilim.

Otobüs dedim, takılıp kaldım. Daha başka yerlerde geçen örnekler de verebileceğime emin olun. Ama madem otobüs de-

dik, size otobüste başımdan geçen bir olayı anlatayım. Gerçi anlatacağım durumu hepimiz ara sıra yaşıyoruz. Ama tuhaflığı konusunda hemfikir değiliz. Ha şimdi bana diyeceksiniz ki, senin hikâyeni okumak zorunda mıyız? Bir kenara atın o zaman bu sayfaları, çok mu umurumda sanıyorsunuz, bana ne.

II

Hikâyeye geçmeden önce *nasıl yazdığım* hakkında konuşacağım. Çünkü her şeyin nasıl olduğu konusunda bir fikri olan ya da derhal bir fikir edinmek isteyen sizler çok tuhafsiniz. Bakış açınızdan rahatsızım. Kendi istediğiniz fikri edinmenize mani olmak için bir şeyler söylemek zorunluluğu duyuyorum. Nasıl yazıyorum? Bir yapı kurarak mı? Hayır. Kurulu bir yapıyı yıkararak mı? Hayır. Özgürce mi? O nasıl oluyor allasen.

İlk kelimedenden sonra değilse bile ilk cümleden, o da olmadı ilk paragraftan sonra yazar bir hapishanenin içindedir. (Bu bölümün on ikinci paragrafına hemen bir bakın isterseniz, sondan ikinci paragraf oluyor, tek tek saymanıza gerek yok. Şöyle bir gözucuyla bakıp, Stravinski'nin aklınızı karıştırmasına fırsat vermeden geri gelin lütfen.) İlk adımla birlikte bir sürü zorunluluk ortaya çıkar. Siz geriye dönüp ilk adımınızı silseniz bile, bir kere o adımı atmış olduğunuz için, artık nereye giderseniz gidin, gitmekten vazgeçtiğiniz o yerin etkisiyle yazarsınız.

Başlamış olmak korkunç bir şeydir; tereddüt etmekte haksız değilsiniz. Kim bir hapishaneye girmek ister ki... Başlamış olmanın bitirmeye yol açmaması, insanı bir sona doğru götürmemesi ise başka bir endişe kaynağı. Başladınız. Buradasınız. Ve hep burada kalacaksınız. Ne mutlu size! Hani gitmekten vazgeçtiğiniz bir yer vardı, o da hemen yanı başınızda işte. Ah, ne mutlu size!

Ama yine de başlıyorsunuz, hem de kararlılıkla. Aklınızdan zorunuz var. Yazmanızın tek nedeni sizin gibi aklından zoru olan insanlara hitap etmek. Sakın bana 'kimseye ulaşmayacağını bilsem de yine yazarım' demeyin. Kalem elinizdeyken

hiç de öyle pozlar vermiyorsunuz çünkü. Kalem her zaman elinizde; salatalık soyarken, havuç rendelerken, limon sıkarken... Böyle hiç hoş görünmüyorsunuz, bunun farkındasınız değil mi? Yok canım, körün tekisiniz. Yürürken durmadan tökezliyorsunuz, sevişirken yataktan düşüyorsunuz. Mutlusunuz değil mi? Ah, değilseniz bile olun lütfen. Dünya sizin mutluluğunuza muhtaç. Aynaya baktığınızda, kendini başkalarına açıklamış, kendini açık etmiş bir insanın huzursuz yüzüyle karşılaşılıyorsunuz. Ama bunu siz istediniz. İstemediniz mi? Yalan söylemeyin bana şimdi. Kendinizle barışın, siz böyle çelişkili bir varlıksınız. Üstelik içinde bulunduğunuz çelişkiye dair bir bilinç geliştiremezseniz bir varlık olduğunuzu hissedemeyeceksiniz. Ama seni gidi yazar bozuntusu, ne türden bir varlıksın sen? Entel dantel işlerin insanı, selam, seni arıyordum ben de. Kıçına bir tekme atacağım, darılmak yok, kişisel bir şey değil. Bu tekmeği atmış olmak bana, yemiş olmak da sana iyi gelecek.

Oldukça hafif şeyler yazmak için oturuyorum masaya. Altın post için yola çıkmadım. Gülüyorum ve gülmenizi istiyorum. Gülmenizi bekleyecek kadar da kendini beğenmiş biriyim. Ama ne oluyor, ansızın bir yapının / hapishanenin içinde buluyorum kendimi. Mahpus olan da benim, gardiyan da. Şimdi içine girdiğim bu hapishanede çok mu mutluyum ki sizleri güldürmeye çalışayım? Kiminiz bana acıyor, kiminiz alay ediyor. Acımanıza karşı, alayınıza karşı, acı alayınıza karşı yazıyorum. Siz bana gülerseniz, ben de size gülerim elbette. Karşılıklı gülüyoruz, oh ne güzel. Gülüyor muyuz? Saçmaladım galiba, ne gülmesi! Her şey ağırlaşıyor, ağırlaşıyor, ağırlaşıyor.

Her şeyin olduğundan daha ağır çektiği bir dünyada ne türden sıkıntılar içindeyim siz düşünün. Ama niye düşünesiniz ki, anlayış beklediğim için alay ediyorsunuz benimle. Gülmek değil sizinkisi, gülme taklidi. Halime nasıl acıdığınızı göstermenin başka bir yolu yok mu? Ama sizin dünyanızda yöntemleri sadece yazarlar düşünür, rahatınızı bozmayın sakın. Ben de sizin kadar rahattım söze başlarken, bozulsun istemezdim doğrusu, anlıyorum durumunuzu.

Şu anda patatesli börek yiyorum; böreğin üzerimdeki etkisini öğrenmek ister misiniz? Nietzsche'nin babaannesine yazdı-

ğı mektuplar yayına hazırlanıyormuş, haberiniz var mı? İlginizi çekecek şeyi bulmak çok zor. Aslında buna mecbur muyum bilmiyorum. Fakat hani biraz eğlenmek, oldukça hafif şeylerden bahsetmek, karşılıklı gülmek fena olmazdı. Yüzünüzde bir tiksinti sezer gibi oldum, konuyu değiştirmeye çalışıyorum. Ama konuyu değiştirmek öyle zor ki; bir kere başladım, başladığım şey neyse artık. Sandığınız gibi aklına geleni yazan biri değilim. Mecbur olduğum şeyler var. Gerçekten var mı? Başladığım şeyin ne olduğunu bilseydim, bu zorunlulukların neler olduğunu da bilirdim. Yazmak denilen meselenin en ilginç kısmı bu; hani o hanımefendi, beyefendi yazarlar da derler ya, “keşfetmek için yazıyorum”. Neyi keşfedeceksiniz efendim? İnsanın bilinmezlerini, sanatın derinliklerini. Şimdi küfredeceğim de zor tutuyorum kendimi. Sizinki gibi bir hevesim yok ama ben de bir şeyi keşfetmeye çalışıyorum. Neyi? Az önce anlamış olmalısınız; ben efendim, başladığım yeri keşfetmeye çalışıyorum, yani bana ıstırap veren zorunlulukları doğuran o başlangıç noktasını. Etkilerini tanıdığım, üzerinde bulduğum yeri keşfetmek yasak mı?

(Unutmuş değilim, size bir hikâye sözü verdim, merak etmeyin gelecek, nasıl kıvracağımı iyi bilirim ben. Ona sıra var daha. Hele şu içine girdiğim düğümü çözeyim.)

Dikkatli bir okursanız, yazarın, başladığı yerden uzaklaşmadığını söylediğimi hatırlarsınız, değilseniz eğer, bu bölümün üçüncü paragrafını yeniden okuyun. Ne biçim iş bu değil mi? Başlıyorsun, hep başladığın yerde kalıyorsun; ara sıra da böyle üçüncü, dokuzuncu paragraflara gidip geliyorsun. Niçin? Başladığın yeri keşfetmek için. Benim sevgili yazarıma kâşif demeyin lütfen, gücüne gider. Yüce emeller adına ufuklara yelken açmadı o. Her zamanki gibi masasında oturuyor; ve diyet yaptığı için, yağlı börekleri yediğine bin pişman. Efendim, bu pişmanlığın yazdıklarım üzerindeki etkisini öğrenmek ister misiniz? Yoksa, anneannesinin saçını kestiğine pişman olan küçük İgor Fyodoroviç Stravinski’nin sürüklendiği arayışın nede-nini sorgularken, beklenmedik bir sona vararak, bize okur-yazarlık deneyimimizi sorgulatan bir pasaj mı okumak istersiniz?

(...) niçin kendini affedemiyordu? Anneannesinin upuzun saçları vardı, küçük Stravinski'nin bu saçlardan makasla azıcık kesmesi gözle görünür bir değişiklik yaratmamıştı. Stravinski kesmiş olduğu bir tutam saçtan kendisine bıyık yapmasaydı, anneannesi belki de bu durumun farkına varmayacak ve terliği onun kafasına fırlatmayacaktı. Terlik Stravinski'nin canını acıtmamıştı ama anneannesinin gözünden bir damla yaş aktığını görünce derinden yaralandı ve bir tutam saın sahip olduğu değeri fark etti. Şüphesiz küçük Stravinski'nin hayatında da çok değerli şeyler vardı, ama o, anneannesinin saçı kadar değerli bir şeye sahip olmadığını düşündüğü için tüm ömrü boyunca sürükleneneceği bir arayışa düştü. Diğer bir bakış açısına göre, Stravinski anneannesini üzen şeyin ne olduğunu hiçbir zaman bilemedi: Saının kesilmesi mi, Stravinski'nin kestiği saçtan bıyık yapması mı sarsmıştı yaşlı kadını? Anneannesinin ağızından dökülen sözleri içeren bir kayıt olmadığı ve Stravinski de bu şüphesi üzerine yaşarken hiç konuşmadığı için ayrıntıları bilmiyoruz. Ne olmuşsa olmuştu işte, Stravinski pişmandı. Bazıları bu pişmanlığın, anneannesini üzmesinden değil, ömrü boyunca sürükleneneceği arayışa sağlam bir dayanak noktası bulamamasından kaynaklandığını ileri sürüyor. Sözgelimi, sadece "Kafama bir terlik yediğim için arayışa sürüklendim," diyemezdi. Böyle deseydi, şüphesiz anneannesinin gözünden akan bir damla yaş bilmeyecek, bilsek de ona önem vermeyecektik. Bu durumda Stravinski'ye ivme kazandıran gözyaşı değil, terlik olacaktı. Stravinski pişmanlık duyan bir vicdana, anneannesinin akıttığı gözyaşına kayıtsız kalmayacak bir yüreğe sahip olduğunu gösterebilmek adına gerçeği söylememiş olabilir. Diğer yandan, yaşlı kadının ağlamamış, sadece saından bıyık yapılmasına sinirlenmiş, ya da daha ilginç, eğlenmek için Stravinski'nin kafasına bir terlik fırlatmış olması ihtimali var. Ama ihtimalleri bu kadar ileri götürürsek, Stravinski'nin kafasına bir terlik fırlatılmadığı da aklımıza gelir. O zaman bu yazıya devam etmek saçma olur. Tabii, biz eğer "bir tutam saın sahip olduğu değeri" diyeceğimiz yerde, "yaşlı kadının bir tutam saa verdiği değeri" deseydik, gerçekte anlam değişmeyecek ama Stravinski'nin değerli bir şeye sahip olmadığını değil, hiçbir şeye değer vermediğini söz konusu edecektik. Bu son söylediğimizle birlikte, yazarınızın ne dediğini bilen ama bir şey demeye çalışmayan biri olduğunu anladığınızı düşünüyoruz. Bu yazıyı okumaya devam etmenin saçmalığını belirtmemize gerek yok.

Efendim, gelelim size; bu soylu, büyük Rus bestecinin kafasına terlik yemiş olması ihtimalini bile aklına getirmeyenler ya da bir terliğin bu kadar önemli olabileceğini kabul etmeyenler var aranızda, biliyorum. Aklınız (iki paragraf önce parantez içinde) çözmem gerektiğini söylediğim düğümde kaldıysa eğer, yeterli yoğunlaşmayı sağlayamadınız ve İgor Fyodoroviç Stravinski'nin kafasına yediği terliğe hak ettiği ilgiyi gösteremediniz demektir. Başlangıç noktasında kalmaya, o hapishaneye girmeye benden daha hevesli olanlar elbette var.

“İlk kelimededen sonra değilse bile ilk cümleden, o da olmadı ilk paragraftan sonra yazar bir hapishanenin içindedir,” demiştim ya, bu görüşün bana ait olmadığını biliyor olmalısınız. Şimdiye kadar anlattıklarımı bakarak bu görüşü benimsediğimi düşündüyseniz, Stravinski hakkında açtığım bahisle birlikte bu konuda yanıldığınızı anlamışsınızdır. Sizin sevgili yazarınız dürüst bir yalancı. Ama içiniz rahat olsun, sizinle değil kendisiyle dalga geçiyor. Yoksa bu bölümün ikinci paragrafında parantez içine bir not düşerek sizi buraya getirmezdim. Stravinski hakkında anlattıklarımı bakarak, başlangıç noktasından ne kadar uzaklaştığımı, bir hapishanede değil, kırlarda özgürce koşarak yazdığımı düşünmeyin. “İlk adımla birlikte bir sürü zorunluluk ortaya çıkar. Siz geriye dönüp ilk adımınızı silseniz bile, bir kere o adımı atmış olduğunuz için, artık nereye giderseniz gidin, gitmekten vazgeçtiğiniz o yerin etkisiyle yazarsınız,” demiştim bir de. Bunu ne çabuk unuttunuz. Demek ki ben hâlâ başladığım yerdeyim, demek ki sizi aldatmadım, gitmediğim o yerin etkisiyle yazdım hep ve öyle devam edeceğim. İnsan nereden devam edebilir?

Kaldığım yerden devam etmeyi isterdim. Ama nerede kaldığımı söyleyebilir misiniz bana? Bir önceki paragrafta mı? Stravinski'de mi, yağlı böreklerde mi? Keşfetmek için uğraştığım başlangıç noktasında mı? Ah, siz modern okurlar! Yazarınızın boşluklarını doldurmaya bayılırsınız, benim açığımı da kapatın. Bunun için size yalvarabilir miyim? Önünüzde diz çöksem alaycı olmakla suçlayacaksınız beni. Gözünüze girmek gibi bir niyetim mi var sanıyorsunuz? Gözünüzde çapak olmak istiyorum. Siz suçladıkça göğsüm kabarıyor. Ama kim kıcıma

bir tekme atacak benim? Göğsüm böyle kabarıncı kıcıma bir tekme yemek çok hoşuma gidiyor.

III

Kaldığım yerin neresi olduğu konusunda kararsızsam da, verdiğim sözü unutmuş değilim. Sıra hikâyeye geldi. Buraya kadar okuduğunuz her şeyi unutun. Demesi kolay tabii, insan öyle kolay kolay unutamaz. Bu sayfaları bir kenara atın, başka zaman kaldığınız yerden devam edersiniz. Ne zaman? Unutduğunuzu fark ettiğinizde... Ama işte tam o anda her şeyi değilse de, bir yere varmadığınızı, yani hiçbir yerde kalmadığınızı hatırlamış olmaz mısınız? O halde bir yere gitmeyin, kalın burada. Yağlı börekleri yediği için bin pişman olan yazarınızın yanı başında. Sadece yağlı börekleri yediğine mi pişman? Size bir özür borçlu değil mi? Hikâyeye başlamanın yolunu bir türlü bulamadığımı, bu nedenle bir sürü gevezelik ettiğimi itiraf ediyorum. Af dilerim. Lafı daha fazla uzatırsam editör bu metni yayımlamak istemeyebilir. (Zorunlulukların faydasını görüyorsunuz.) Hikâye başlıyor. Oh, nihayet...

O gün otobüste genç bir kadının yanında oturuyordum. Bir kadınla yolculuk etmek ince düşünen kişi için çeşitli biçem denemelerine imkân veren ilginç bir deneyimdir. Benim gibiler her türlü yakınlıktan kaçsa da, bir kadın ve bir erkeğin yan yana oturarak oluşturdıkları biçimin dayattığı zorunluluklara karşı çeşitli biçem denemeleri yaparak savaşıma imkânının çekiciliğine yenilir.

Yanına oturduğunuz kadın size bakmayabilir ama sizi fark eder. Yaşınızı, medeni durumunuzu, sosyal konumunuzu, öğrenim derecenizi ve hatta ineceğiniz durağı bile kadının bildiğini düşünürsünüz. Koltuklar çok darsa, ister istemez birbirinize temas edersiniz; kadın eğer tesadüfî küçük temasları engellemiyor, kolunu ya da bacağını çekmiyorsa hakkınızda olumlu bir fikir edinmiştir. Aslında “fikir edinmiştir” ifadesi çok yanlış. İster istemez bilimsel bir tanıma başvurmak zorundayım: Buna

“farkındalığın olumlu yumuşaması” deniyor. Tanımı daha anlaşılır kılmak için farkındalığın diğer durumlarını sıralayalım: olumsuz yumuşama, olumlu sertleşme, olumsuz sertleşme. Bu ifadeleri zorlama bulanlar, bir kere daha Türkçenin bilim dili olmayışından yakınabilirler. Doğrusu bu kimseler Türkçeden tat almasını bilmeyen kötü okurlardır.

Yanına oturduğum yirmi sekiz - yirmi dokuz yaşlarındaki kadın ilk olarak farkındalığın olumlu sertliğini gösterdi. Derlenip toplanma isteği ile yerinde kımıldanmış, fakat rahatını bozmayarak kımıldanmalarını çok ileri götürmemişti. Farkındalığın olumlu sertliğini gösteren kadın, bir sınır çizgisinin üzerinde olduğunu açıkça ifade eder. Sınırın diğer tarafına hemen geçebileceğini hissettirerek gözdağı verir, ‘eğer bana yaklaşırsan farkındalığın olumsuz sertliğini takınır ve her türlü teması engellerim’ der gibi bir hali vardır. Bazı erkekler kadının bu meydan okuyuşu karşısında geriler ve yolculuk boyunca kesinlikle temas etmemeye çalışırlar. Bazıları ise kadının farkındalığın olumlu yumuşamasına geçmesini sağlayabilmek için yanlarında her zaman gazete, dergi, kitap, walkman taşırlar. İlk gruptaki erkekler de bunu yapabilirler, fakat bir farkla, onlar sadece okurlar ya da müzik dinlerler. İkinci gruptakiler ise okuyor ya da müzik dinliyormuş gibi yaparak kayıtsızlığın sisli havasına çekilir ve kadında kültürlerine dair iyi bir izlenim uyandırdıklarını umarak küçük dokunuşlar için fırsat kollarlar. Kadın, farkındalığın olumlu yumuşamasını kültürünü ve fiziksel görünümünü kendine uygun bulduğu bir erkeğin küçük dokunuşlarından zevk alabileceği için gösterdiği gibi, kültürlü ve yakışıklı bir erkeğin böyle küçük dokunuşlarla işi olmayacağını düşündüğü için de gösterebilir. Ama bu kadın iyi bilmelidir ki, küçük şeylerden zevk almak alt tabakaya değil, kültürlü, zeki, yakışıklı ve deneyimli erkeklerle mahsustur. Bu örneklerden başka, bir de benim gibi kendini kendine kapatmış erkekler vardır. Bizler, yani bir kadının yanında oturuyor olmanın dayattığı biçime karşı çeşitli biçem denemeleri yaparak savaşıyor erkekler, her türlü temastan ve iletişimden kaçarız. Ama kaçmakla kurtulamayız. Çünkü kadınlar çeşitli aşamaların sonucunda bize karşı farkındalığın olumsuz yumuşamasını

gösterirler. Dikkat! Bunun ne berbat bir durum olduğunu şimdi açıklıyorum: Bizler ister kitap okuyalım, ister sadece yerimizde oturuyor ve çevremize bakıyor olalım, kadının her hareketinin farkındayızdır ve her türlü temasa karşı bir tepki geliştiririz. Temastan kaçtığımızı anlayan kadın, çekinilecek biri olmadığını bize kanaat eder; karşılaşma anında içine girdiği farkındalığın olumlu sertliğinden çıkar, olumlu yumuşamayı gösterir. Fakat bir süre sonra tamamen tesadüfi olarak gerçekleşen dokunuşlardan kaçan erkek, bu davranışıyla kadını rahatsız etmeye başlar. Kadının çare olarak farkındalığın olumsuz sertliğini takınabilmesi için yeterli neden yoktur. Ama küçük dokunuşlara imkân veren bir şekilde oturmaya devam edemez, çünkü bu, benim gibi erkeklerin tuhaf tavrından dolayı sıkıcı bir etki-tepki durumu yaratmaktadır. İşte kadın bu noktada kaçınılmaz olarak farkındalığın olumsuz yumuşamasına başvurur. Böylelikle hem yerinde büzülmeden, rahatça yolculuk edebilecek, hem de bir temas gerçekleştiğinde ilk tepkiyi göstererek üstün konuma geçecektir. Henüz yanına biri oturmamışken bile derli toplu oturan, her türlü temastan kaçan kadınlar da tepkiyi ilk gösteren kişi olarak üstün konuma geçerler ve bu durumu yolculuk boyunca aynı seviyede korurlar. Fakat çeşitli aşamalardan geçerek farkındalığın olumsuz yumuşamasına varan bir kadın düşüşler ve yükselişlerle dolu bir eğri çizer.

Yanımdaki kadının düşüşler ve yükselişlerle dolu eğri si beni allak bullak etmişti. Bu kadının yanından kalkıp gide-
mediğim, bir kadınla birlikte oturuyor olmanın dayattığı zorunluluklara bir kez daha yenildiğimi kabul edemediğim için kendime lanet okuyordum. Lanet etmek de yormuştu beni. Bunalmıştım. Üzerimden bir duman yükselmiş olmalıydı ki kadın hapşırdı. Kadının hapşırmasının nedenini niçin kendime bağladığımı anlamamış olabilirsiniz. Bunu ben de bilmiyorum, ama böyle düşünmeseydim kadın hapşırınca “Çok yaşayın,” demek gereksinimi duymazdım. İnanabiliyor musunuz, “Çok yaşayın,” demiştim! Demiş ve dudaklarımı büzmüştüm. Korkuyla büzmüştüm. Bir daha hayatım boyunca ağzımı açmayacakmış gibi büzmüştüm. Kadın da bana “Siz de görün...” demez mi? Bu tuhaf diyaloga güldük ikimiz de. Gülmek bizi birbirimize

bağlayacak diye ödüm koparak düşüncelerimi toplamaya çalışıyordum. Ama düşüncelerimi toplamaya çalıştıkça gülüyor, güldükçe parçalara ayrılıyordum ve kadın her parçama yapışıyordu. Ağzım benim değildi. Düşünmediğim, planlamadığım, sonuçlarına hazır olmadığım o iki sözcüğü sarfeden ağız nasıl benim olabilirdi? Durmadan gülen bu ağız, patlamanın merkez noktası değil miydi? Ağzımdan başlayarak parçalandım. Parçalandım parçalan parça par par parça parçal parç pa parçalan parçaland p a arç al dım an. Parçalar arasında hiçbir tutarlılık yoktu ve bu durum kadının daha da gülmesine neden oluyordu. Komik bir şey karşısında gerçekleşen bir gülme değildi. Aynen bu metnin parçaları arasındaki tutarsızlığa gülen sizler gibiydi kadın. Gülerek beni eleştiriyordu. O eleştirdikçe gülüyordum. Ah, tam o sırada kıcıma bir tekme yemem lazımdı susmak için, ama neredeydi o okur? Neredeydi o yazar? Kıcıma bir tekme atmalı ve "Bunun adı neden 'Bana Ne Ben'?" diye sormalıydı. "Sen buna hikâye mi diyorsun, adam gibi yazsana!" Ah, böyle söve saya bir tekme atsa ne iyi olurdu. "Bana ne," diyerek çalımla cevap verir ve bir 'ben'e sahip olmanın keyfini çatardım. İşte o zaman belki parçalar bir araya gelirdi... Ama ah neredeydi hapsirîğin bana ait olmadığını, onu başkasından çaldığımı ileri sürecek saygıdeğer eleştirmenler? Ah, neredeydiler?!

Bakış ve Beden ya da “Anlam Bulutlarının Ardına Gizlenen Güneş”

Bu bana hiç de delilik gibi gelmedi.

Her zamanki gibi 08.45 otobüsüne binmiştim. Kısa bir süre sonra, afyonum henüz patlamamış olduğu için okuduğum satırlardan bir şey anlamamış, elimdeki kitabı kapatıp dışarısını seyre dalmıştım. Bir ara otobüse göz gezdirdiğimde onu gördüm. Ayakta gitmeyi sevmediğimden, işe geç kalmayı göze alır, hep bu saatte binerdim otobüse. Yolcuların hemen hepsine aşinaydım. Onunla ilk defa karşılaşıyordum. Bunun bir anlamı yoktu. Dışarısını seyretmekle ona bakmak arasında bir fark yoktu. Ama ben ona bakmayı sürdürdüm. Böylelikle maceram anlaşılmasa bir şekilde başlamış oldu. Koridor tarafında, sol çaprazımda, benden iki ön sırada oturuyordu. Saçlarını topuz yaptı; ensesine, boynuna baktım. Sonra saçlarını çözdü; ellerine baktım. Saçlarını geç fark ettim, siyahtı, düzdü. Tam işinizi bitirdiğinizi sanırken en önemli şeyi unuttuğunuzu fark ettiğiniz bir şaşkınlık ânı vardır ya, öyle baktım saçlarına. Ama hayret edecek bir şey yoktu, onu görmeye yeni başladığım belliydi. Peki, onunla bu otobüste ilk defa karşılaştığımı nasıl anlamıştım? Yabancılığını bana ilk nasıl duyurmuştu? Bunu çözmek için tüm dikkatimi topladım. Doğrusu biraz tuhaftı çabam. “Akşamdan kalmasın sen,” dedim kendi kendime, “uğraşacak iş arıyorsun...”

Converse ayakkabılarına, kot pantolonuna, ceketine baktım. Sağ yanağında ona daha önce bir erkeğin dokunmamış

olduğunu düşündüren bir şey vardı. Yaşını tahmin etmeye çalıştım. Yirmi bir - yirmi iki gösteriyordu. Yanıldığımı fark etmekte gecikmedim. Üniversite okuduğunu, bir yıl kadar boşta gezdiğini, şu an çalıştığı yerde üç yıllık tecrübesi olduğunu anladım; nereden anladıysam artık, sormayın. O zaman diyelim ki yirmi beş - yirmi altı yaşlarındaydı. Maaşı fena sayılmazdı. Gerçi iş yerinin koşullarından ve yeni taşınmış olduğu semtten şikâyetçiydi. İyi bir yerde kiraya çıkmayı kim istemezdi, öyleyse daha kazançlı bir işe başvurmalıydı. Ev arkadaşını kendisi için önemli konularda isteksiz görüyordu. Başka bir yoldaş bulmalıydı. Ya da evlenmeliydi. Evlenmek iyiydi. O zaman iki kişiden biri bir şey isteyince bunun diğeri adına da bir anlamı olurdu. Anlamı olmasa bile olduğu varsayılabilirdi. Kocasını en anlamsız isteklerinin bir anlamı olduğuna inanmaya zorlayabilir, inanmadığında da gönül rahatlığıyla sevgisizlikle suçlayabilirdi. Ama hiçbir şeye zorlayamayacağı gün de gelecekti. Geç evlenen kadınlar için “o gün” erken gelirdi. O nedenle tam evlilik çağındaydı şimdi. Baharın insanı aldatan günlerinden biriydi. Benim gibi atkı-bere takmamıştı.

Bir bunalıyla beremi çıkarıp atkımı gevşettim. Gittikçe parlayan güneş ve otobüsün hâlâ çalışan kaloriferleri terletmişti beni. Evet. Evet ama sağ yanağındaki ısıltıya bakarak yanlış bir fikre kapıldığımı da o anda anlamıştım. Macerası olmuş kadınlara özgü bir kıvrım vardı gözünün kıyısında. Belli belirsiz de olsa benden kaçacak değildi. Siz de bilirsiniz: Erkeklerle birlikte gülüp eğlenmeye başlamış genç kızlarda rastlanılan, biraz da yüzün belli bir memnuniyet ifadesine zorlanmasından kaynaklanan ince çizgiden biraz farklıdır bu kıvrım; daha doğrusu, bu ince çizginin cinsel ilişkinin sularında kulaç atarak yorulmuş halidir. Nedense yüzüm sitemkâr bir şekilde uzadı. Dışarıya baktım. Bir sigara yakabilmek için daha sabretmem gerekiyordu. Trafiğe lanet ettim. Derken sol tarafta deniz göründü. Denize bakıyordum güya, gözüm yine ona kaydı.

Yanımda –cam kenarında– oturan adam, yerimde kıpırdanıp durmamdan rahatsız olduğunu belli eder şekilde soludu. Ona rahatı konusunda güvence vermek için yeniden kitabımı açtım. Numaracı biri olmadığımдан, gönüllü bir şekilde kendi-

mi okumaya zorladım; bu ne kadar sürdü bilmiyorum. Otobüs virajı dönerken sarsılınca, okumaktan yorulmuş biri olarak, nihayet gözümü kitaptan ayırmak için haklı bir gerekçe bulmuş oldum. Sağ eliyle önündeki koltuğa tutunmuştu. Aslında parmaklarının durumuna bakarak diyebilirim ki, otobüsün sarsılmasını fırsat bilerek elini çok güzel bir şekilde sahneye çıkarmış, yeni sürdürdüğü oyelerini seyrediyordu. Bunu iki elini önüne koyarak yapamaz mıydı? Evdeyken evet. Ama dışarıdayken kadınlar kendilerini ansızın fark etmeyi ve bedenlerinin herhangi bir parçasına bir başkasının gözüyle kaçamak bakmayı severler. Gerçi evdeyken de olur bu... Bir keresinde karımı suçüstü yakalamıştım. Salonda bacak bacak üstüne atmış, umursamazlığın ardına saklanarak ayağını gizlice seyre dalmıştı. Sözde bir yandan televizyona bakıyor, diğer yandan elindeki dergiyle oyalanıyordu. Varlığımı fark edince yanakları kızarmış, gözlerinde *ötekini* göreceğimden korkarak yüz yüze gelmemeye gayret etmişti. Dehşet verici bu gibi olaylara evlilik hayatında çok sık rastlansa da, kadınlar evde geçirdikleri zamanın büyük bölümünde doktordurlar, arkeologdurlar, adına ne dersiniz deyin, bir tür bilimin ustalarıdır hepsi. Evdeyken incelerler, ortaya çıkarırlar, şekil verirler; suça hazırlanırlar. Dışarıdayken o gizli bilimin elinden çıkmış olarak izlenmeyi beklerler... Şimdi birlikte onun sağ eline bakıyorduk. *Öteki*ydin. Bakışımı sezmiş olmalıydı. Memnun olmalıydı. Öylece durdu. Benim için... Benim için olduğunu düşünüyordum ama uzun sürmesi endişe verici bir şekilde aksini akla getiriyordu. Paylaştığımız bu saniyelerin başkaları tarafından izlenmesini mi istiyordu? Yoksa *onlarla* da mı paylaşıyordu? Tam bir teşhirci olması ihtimali ürküttü beni. Onun için tehlikeye girdiğimi anlamıyor muydu? Bu tehlikenin neyle ilgili olduğunu bilmiyordum ama varlığını yadsıyamadım. Bencildi, kendi zevki için benimle alay ediyordu. Karımın *ötekinin* gözüyle ayağını gizlice seyrederek evliliğimizi, *tekliğimi* tehdit ettiği gibi, o da başkalarını eline bakmaya davet ederek aramızdaki özel bağı, *ötekiliğimi* tehdit ediyordu. Kendisini *bakış* ve *beden* olarak iki parçaya ayırmıştı. Sahnede onun eli oynuyordu. Burada olan-olmayan bir sürü erkek, koltuklarına yavaş yavaş yerleşiyordu. Yalnız değildim artık. Gittikçe kalabalıkla-

şan tiyatro salonundan çıkıp gitmek, kurtulmak istiyordum. Hızla başımı çevirdim.

Hareketimdeki anilik yanımdakiyle göz göze getirmişti beni. Bir saniyenin yarısı kadar bir süre önce onun da benimle aynı yere baktığı sol kaşındaki hafif kıpırtıdan belliydi. Ama aldatılan bendim, o değildi. Bu kadın beni onunla ve diğerleriyle aldatmıştı. Hangi cesaretle yüzüme bakıyordu? Gözlerini kaçırmasını ve mahcup olmasını bekledim. Boşuna... Arsızın tekiydi işte. Ders almayacağı belli olan bu adamla kavga etmek istemediğim için uzatmadım. Başımı özenle, "git işine" anlamına gelecek şekilde çevirmeye gayret ettim. Yaşından başından utanmalıydı. Ya ben? Yakışıyor muydu bana?.. Karımdan intikam almaya çalışan bilinçaltımın oyuncağı mı olmuştum? İntikam mı? Karımdan? Evimizi, aşk yuvamızı gizli suçları için bir laboratuara çevirdiği ve her gün sokaklarda, otobüslerde, kafelerde, lokantalarda, iş yerinde sahneye çıktığı, onu seyrettiğini sanarak aldanmış erkekleri tuzağına düşürüp *bakışının* merkezine, gözlerindeki koltuklardan birine yerleştirdiği için mi? İşte bu kadın da karımla aynı şeyi yapıyordu. Ya da, karım da bu kadından farklı bir şey yapmıyordu. Ve yanımdaki adam, evet, belki de bu kadınla bir bağ kuran "asıl" ve "ilk" kişinin kendisi olduğunu sanıyordu benim gibi. Bir an ona dönerek yanıldığını söylemek istedim. Hepimiz kadınların *bakışına* tıklmış, kadınların gözlerinden bakan ötekilerdik. Şimdi paylaşabilmek için yanıp tutuştuğum bu gerçeği, az önce kavramaya çok yaklaşmış ama kıskançlığım yüzünden ıska geçmişim. Boşu boşuna bir kavganın kıyısına gelmiştik. Özür dileyerek konuyu açacaktım fakat adam müsaade isteyerek kalktı. Durakta inecekti. Gerçekten inmesi mi gerekiyordu? Yalnızca kendisine ait olduğunu düşündüğü yere kadın tarafından başkalarının davet edilmesine mi sinirlenmişti? "Hayır," demek istedim ona. "Hiçbir zaman yalnız değildin. Diğerlerini şimdi fark ediyorsun, onlar hep buradaydı." Yoksa.. yoksa bu gerçeği o da kavramış ve sindiremeyeceğini mi düşünmüştü? Ben sindirebilir miydim sanki. Onunla birlikte inmek istedim. Sahilde yürüyerek dertleşebilirdik. Birbirimize düşmanlık etmiştik ama şimdi ikimizin de birer kurban olduğu anlaşıldığına göre dostça konuşabi-

lirdik. Yaklaşımımı nasıl bir tavırla karşılayacağını bilemediğim için peşinden gitmeye cesaret edemedim. Camdan dışarıya baktığımda karşılaştığım “Sen niye hâlâ oradasın?” diye soran gözlerine bir yanıt veremedim. Ama kadınların kurduğu tuzaklar her yanımızı sardığına göre, kaçmak yararsız bir çabaydı.

Bütün bunların suçlusu olan kadın özür diler gibi elini indirmiş ve karnının üzerinde diğerine kenetlemişti. Göremiyordum ama elleri birbirine kenetlenmiş olmalıydı. Hafifçe yerinde kımıldadı. Yeni bir oyun mu başlıyordu? Başlayacaktı ama şimdi değil. Üzgün olduğunu düşünmemi sağlayarak bakışımı üzerinde tutmaya çalışıyordu. “Pekâlâ, seni seyrediyorum,” dedim. “Tamam, sana inandım; çok geciktirmene gerek yok, oyna oyununu!” Nasıl bir şey yapacağını kestiremiyor ve doğrusu korkuyordum. Sağ ayağını parmak ucuyla yere bastı. Gözlerimi kısarak dikkat kesildim. Bu kadarı da fazlaydı: Paçasını sıyırarak baldırını kaşıdı. Tırnaklarının etini kızarttığını görmüş müydüm, tahmin mi etmiştim bilmiyorum. O âna kadar gördüğüm her şey konusunda şüpheye düştüm. Mesela ojelerinin rengini elinin sahnede tek başına oynadığı sırada değil, kaşıma hareketini gerçekleştirmek üzere sahneye bir anlık giriş çıkışı sırasında mı görmüştüm? Yo hayır, çok daha önce, saçlarını topuz yapar ve çözerken görmüştüm, ama sonra farklı anlam haleleri içinde tekrar tekrar karşıma çıkmıştı. Birbirlerini kovalayan anlam haleleri merkezde bulunan çekirdeğe bakışımı değiştiriyor, daha önce bir şey görmediğimi ya da aldandığımı düşündürüyordu bana. Gözlerimi kapadım. Az önceki sahneyi kelimelerle anlatabiliyordum: ‘Sağ ayağını parmak ucuyla yere bastı. Hafifçe öne eğilerek paçasını sıyırıp baldırını kaşıdı.’ Herhangi bir insan için olabileceği şekliyle kafamda canlandırabilsem de, onun bedenini kendisine has ayrıntıları ile bu sahneye yerleştirirken tereddütte kalıyordum. Henüz anlam bulutlarının arkasındaki güneş kendini göstermemişti. Onu nasıl görebileceğimi, yapmam gerekenin ne olduğunu düşündüm. Fark ettiğim her ayrıntıyı hemen adlandırmayı denemek üzere gözlerimi açtım. Çantasını karıştırıyordu. Çantasının rengi siyah, dedim, ayakkabıları ve ceketi de. Her ne kadar değişen hareketler içinde farklı anlamlara gelebiliyorsa da renkler sabitti. Böyle sabit

şeyleri yakalamaya gayret etmeliydim. Telefonunu kulağına götürdü. Eline nasıl olsa daha önce de dikkat etmiştim, telefonu tutuş şeklinden kaynaklanan farklı anlamın kafamı karıştırmasına izin vermemem gerektiğini düşünerek gözlerimi kapadım ve konuşmasını dinlemeye başladım. “Geliyorum, biraz gecikebilirim. Çok trafik var... Akşam çıkarken sormadım, evet... Ne demiş?.. Ha, anladım. Öyle yapın o zaman.” Bunları unutmamak için içimden tekrar ettim. Niçin unutmamam gerekiyordu? O sırada hangi ayrıntının önemli olduğu konusunda karar verecek durumda değildim. Her türlü veriyi toplamalı ve daha sonra akılcı bir şekilde düşünerek parçaları bir araya getirmeliydim.

Akılcı mı? Anlamı net olarak belirlenemeyen, saçma denilebilecek parçalardan bir bütün oluşturulabileceğini sanmak hata olurdu. Onu bir bütün olarak ele alırsam eğer parçaların anlamları üzerine akıl yürütmem kolaylaşırdı. Hem şimdi renkleri belirlemeye çalışarak yorulmamalıydim. Renkler başka bir bağlamda, onun seçimlerini göstermesi bakımından, kişiliği bağlamında önem taşıyordu. Oysa hareketlerimizin kişiliğimizle ilişkilendirilemeyecek anlamları olabilirdi. Ama onu bir bütün olarak ele almayı kendime hedef olarak seçmişsem, muhakkak kişiliğini de göz önünde bulundurmalıydim. Peki, kişilik neydi? Hareketlerden bağımsız düşünülebilir miydi? Dikkatimi yöneltmeye karar verdiğim bütünlük kişilikten başka bir şey miydi? Bir hareket, kendisini gerçekleştiren organın taşıdığı renk unsurundan bağımsız bir anlama gelebilir miydi? Sözelimi, bir kadının gözlerini kırıştırması sürdüğü farın rengine göre anlam değiştirebilir miydi? Renkler bir kişiliğin göstergeleri miydi gerçekten? Renklerin ne kadarını seçebiliyorduk? Açığa çıkan anlamın merkezinde farklı bir anlam çekirdeği olabilir miydi? Anlamı alımlayan kişi, bir bünyede özdeğer olarak saklı duran bir anlamı mı ortaya çıkarıyordu, yoksa kendisinin ürettiği bir değeri “anlam” olarak o bünyenin sırtına mı yüklüyordu? Bir anlamı üretmek üzere yapılan hareketler nasıl yorumlanmalıydı? Anlamı alımlayan kişinin niyeti ile anlamı üreten kişinin niyeti arasında nasıl bir ilişki vardı?.. Anlamı alımlayan ve anlamı üreten kişi aynı mıydı? Anlamın

retiminde ya da alımlanmasında bir niyetin söz konusu olmadığı durumları ele alırken hangi merkezden bakmalıydık?..

Sorularımı yerinde bulmuyor ya da asıl sorulması gerekenlere yaklaşamadan nefesimin bir yerde tükendiğini düşünüyor olabilirsiniz. şimdi o otobüste olmadığıma ve bu öyküyü rahat denilebilecek koşullarda yazdığıma göre, kendimi zorlayarak tüm soruları sormak, sonra da hangilerinin gerekli olduğuna karar verip, sadece onları buraya yazmak imkânına sahibim. Fakat neye yarar... Kandırmaca olur. Orada o haldeyken daha fazlası elimden gelmezdi. Geceleyin ormanda kaybolmuş birinin, gideceği yönü tayin edebilmek için umutla sabahı bekleme-ye karar verdiği halde, bir ormanda gecelemenin glklerine dayanamayıp umudunu yitirerek, belirsiz bir yönde kararsız ama hızlı adımlarla yola koyulmasına benziyordu o andaki durumum. Henüz gözlerimi açmaya da cesaret edemiyordum. Asıl gecem ve ormanım dışarıdaydı çünkü. Ardına sığındığım gözkapaklarım dışarısının korkunç uğultusu ile titreşiyordu. Bir kararla mı, yoksa bütün bu soruların verdiği bitkinlikle mi bilmiyorum, onu düşünmeye çalıştım. Diğer bir deyişle, anlam bulutlarının dağılmasıyla kendini gösterecek olan güneşi... şüphesiz bu güneşle daha önce ısınmamış biri olarak onu gerçekte olduğu haliyle düşünemezdim. Bir şey varsa vardır, ve *ne* olarak varsa o olduğundan, ne olmadığı da bellidir, diye kabul ederiz. Bu nedenle, bir şeyin *gerçekte olduğu halini* dile getirirken *gerçekte olmadığı halini* belirtmek alışkanlığımız yoktur. Ama dünyamız neyin gerçekte olup neyin olmadığını kesin bir şekilde belirlemenin imkânlarına henüz kavuşmamıştır. Olan şeyler, olabilecek bazı şeylerin yolunu açarken, bazı şeylerin yolunu tıkar. Olmayan şeyler ise olmamış bazı şeylerin olmasına fırsat verirken, bazı şeylere –olmak imknını kuvvetli bir şekilde taşısalar bile– fırsat vermez. Bu sisli manzarayı daha da bulandıran en önemli etken, bir şeyin başka bir şey olması ihtimalidir. İhtimallerin nemli dokusunda bakteriler gibi türeyen olmadık şeyler; olabilecek şeyler oldukları gibi, olmayacak şeyler de olabilirler. Biz işte bu karanlık ormanda düşüncelerle yol alırız. Düşünce eysiz binilen bir at değildir; öyle bile olsa, yıllardır düşündüğümüz için bu atın üzerinden kolay kolay düşmeyecek

iyi binicilerizdir hepimiz. Mesela şimdi bu öyküyü okuyanlar arasında en az on dört - on beş yıllık düşünme tecrübesi olanlar vardır. Ama gideceği yönü bilmeyen insanoğlu iyi bir binici olmakla övünebilir mi? Diyeceğim şu ki, maalesef anlam gözlerimize bir perde çeker ve baktığımız şeyi görmeden, ihtimallerin zemininde at koştururuz. Ben de böyle gidiyordum işte...

Ayda bir babasının buradaki halakızına yemeğe giden, üç ayda bir iş için İstanbul'a gelen ağabeyi tarafından ziyaret edilen, Anadolu şehirlerinden birinde yaşayan ailesini altı ayda bir ziyaret eden, cumartesieleri yarım gün çalıştığı için hafta sonu tatillerinden bir şey anlamayan, yeni taşındığı semtin muhafazakâr yapısı nedeniyle erkek arkadaşını evine davet edemeyen, aynı evi paylaştığı kızın gevezeliklerine artık eskisi gibi katlanamayan, yirmi beş - yirmi altı yaşlarında... Uzatmaya gerek yok; aklıma böyle şeyler geliyordu. Bu bilgileri elde edebileceğim bir iletişim içinde olmadığımı, hepsini uydurduğumu biliyorsunuz. Onun iyi bir yerde kiraya çıkmak istemesi ya da evlilik umudu ile benim durumum arasında bir ilişki var mıydı? Duruma uygun düşen şeyler mi uydurmamı tercih ederdiniz? Çok mu gereksiz şeyler uydurdum? Uydurduğum şeyler ile yaşantıma, yaşadıklarımı aktarışıma ve sizin bana bakışınıza bir etkiye bulunuyor muyum? O otobüsteyken doğru dürüst şeyler uyduramadıysam da bunu şimdi yapabilirim. Ancak neye yarar... Böyle atasyon şeyleri bir kenara bırakmam gerektiğini düşündüğünüzü sanıyorum. Yaşadığımı olduğu gibi aktarmanın güçlüklerini çektiğimi itiraf etmeliyim. Fakat yaşarken de duruma uygun düşen ya da düşmeyen, hatta saçma denilebilecek şeyler uydurmuyor muyuz? Ve ondan sonra da içinde bulunduğumuz etki alanlarının kaymasına neden olarak gözlerimizi bambaşka yerlerde açmıyor muyuz? Görünmesini umduğum güneşle alakası olmayan, nitelikleri ile bambaşka bir yerde duran bu atasyonlar, beni bu hallere düşüren varlığın hatlarını kabul edilebilir ölçülere indirdiklerinden olsa gerek, gözlerimi açabileceğim koşulların oluştuğunu düşündüm.

Gözlerimi açtığımda otobüsün son durağa varmasına 14-15 saniye vardı. Gözlerimi açar açmaz beni dehşete düşüren bir sahneyle karşılaştığım için, 'otobüs durağa varana dek geçen süre'

belleğimde gerçekte olduğundan daha geniş bir yer kaplıyor olabilir; belki de sadece 4-5 saniyelik bir zaman dilimi söz konusuydu. Eğer gözlerimi açmamdan otobüsün son durağa varmasına kadar gerçekte 4-5 saniye geçmişse, düşüğüm dehşetin saniye cinsinden 10 şiddetinde olduğu söylenebilir. Büyük çoğunluk dehşetin şiddetini zaman birimiyle ifade eder. Ama bu kişiler dikkatle dinlenirse, hiçbir zaman gerçekte geçen süreyi söylemedikleri fark edilir. Belli bir mesafenin bir araçla katedildiği dehşet anlarında gerçek süre kolaylıkla hesaplanabilir, durağan olduğumuz durumlarda çevremizde gerçekleşen iki olay arasındaki zaman farkını ya da hareket eden bir nesneyi göz önünde bulundurarak, o da olmadı dehşete düşmemiş birine akıl danışarak gerçek süre konusunda doğru olduğu varsayılabilir bir rakam elde edilebilir; abartarak söylediğimiz rakamdan gerçekte geçen süreyi çıkararak dehşetin şiddetini bulabiliriz. Abartarak söylediğimiz rakam için hiçbir bilimsel ölçüt, kesinlik olmadığı ve gerçekte geçen sürenin dehşete düşmemiş birinden öğrenildiği durumlarda hata payının varsayımımızın doğruluğunu tehlikeye düşürdüğü düşünülürse benim yöntemim yanlıştır. Abartımız kişiseldir, ve dehşet de kişiden kişiye değişir. Bu durumda “madem kişisel bir şey baz alınacak, o halde gerçekte geçen süreyi hesaplamamıza gerek yok, herkesin abartısı zaten onun dehşeti için bir ölçü” denebilir. Ama o zaman insanlar abartılarında sınır tanımazlar. Benim yöntemim dehşetin şiddetini hesaplamaya değil, abartmaya meyilli insan doğasını uslandırmaya yönelik. Böylelikle belki insanlar dehşetlerinin şiddetlerini zaman birimiyle ifade ederken gerçekte ne kadar sürmüş olabileceğini düşünerek akıllarını başlarına toplarlar. Ayrıca küçük bir not düşmek istiyorum: Kişiden kişiye değişen olgular için bilimsel bir formül bulunamayacağını ya da bilimin *bilimsel* ölçütlere dayandığını ileri sürenler bilim tarihini dikkatle incelesinler. Aranızda bu anlattıklarımın sıkılanlar olduğunu bildiğim için, Maxwell’in neler uydurduğunu ve Einstein’ın bu uydurukçu adamın fotoğrafını çalışma odasının duvarına neden astığını anlatmadan o otobüse, beni dehşete düşüren sahneye geri dönüyorum.

Pantolonunun paçası ayakkabısının bilekliğine takılı kalmış, öylece duruyordu. Kimbilir ne kadar zamandır gözlerim kapa-

lıydı; bu süre boyunca, müdahale etmesi gereken düzensizliğin farkına varmamış ya da bedenleriyle samimi ilişkiler kuran kadınlara özgü umursamazlıkla, baldırını kaşıdıktan sonra paçasının durumuyla ilgilenmemişti. Gözlerimi başka bir doğrultuda açmış ve bir tehlikenin sezgisiyle bakışlarımı oraya kaydırmış olabileceğimi düşünerek, ilk gördüğüm şeyi bulabilmek için belleğimin raflarını şöyle bir yokladım. Paçasının kıvrık halinden başka, gözlerimi açtığım âna dair hiçbir görüntü yoktu aklımda. Ama dehşet dediğimiz şey, varlığına neden olan olaydan önceki ve sonraki saniyelerin (duruma göre dakikaların, saatlerin, günlerin, yılların) birkaçını silip işgal ederek kendi zamanını uzatır. Belki de başım hafif eğik, bakışlarım onun sağ ayağı ile kesişecek doğrultudayken gözlerimi açmış ve başka bir yere bakmaya fırsat kalmadan beni dehşete düşüren düzensizlikle karşılaşmıştım. Bunu anlamamanın imkânı yoktu. O müthiş düzensizlik karşımdaydı; baldırını nasıl kaşıdığını hatırlamamı bekliyordu. Bu talebi, aramızdaki ilişkinin en önemli kanıtıydı. Şimdi diyeceksiniz ki, onun senden bir şey beklediğini de nereden çıkardın? Haklısınız. Ama bu ona bağlandığım, onunla bir ilişki kurduğum, bu ilişkinin de *aramızda* geçtiğini varsaydığım ve varsayımım doğrultusunda ortaya çıkan talepleri karşılamak üzere bir itkinin kontrolü altına girdiğim gerçeğini ortadan kaldırmaz. Dehşete düşmekte haksız mıydım? Evli bir adamdım. Hem sonra bu maceraya göre biri değildim... Maalesef görüp görmediğimizi bilmediğimiz şeyleri düşünmemizi engelleyen bir duvar bulunmadığından onun baldırını düşündükçe ürperiyordum. (Alcofribas'ın aktardığına göre, bir keresinde Rahip Jean, "Bir genç kızın baldırları neden hep serin olur?" diye sorduğunda, Gargantua bu sorunun ne Aristoteles'te, ne Aphrodisiaslı İskender'de, ne de Plutarkhos'ta geçtiğini belirtir. Bunun üzerine Rahip Jean şu açıklamayı yapar: "Bir yerin doğal serinliğine üç neden gösterilebilir: birincisi, o yerden boylu boyunca su akması; ikincisi, o yerin gölgelik, karanlık, gecemsi olması, güneş yüzü görmemesi; üçüncüsü, o yerin çukurundan don ve uçkur yellerinin durmadan esmesi.") Başka bir durumda, şüphe-siz, baldırını düşünerek ferahlayabilirdim. Ama hangi durumda? Bu baldır yasal değildi. Onu yasallaştırmanın imkânlarını

denemek yasaktı. Peki ama kime hesap verecektim? Niçin soğuk terler döküyordum?

Son durakta açılan kapılardan giren, başka bir zaman olsa tatlı diye nitelendirilebilecek bahar rüzgârı otobüsün içini doldurmuştu. Üşümemin nedenini buna bağlama fırsatı bulamadan düşüncelerim dağıldı. Ama henüz bakışlarım onun sağ ayağından ayrılmamıştı. Paçasına uzanan elinden, yeni bir harekete girişmeden önce kendini gösteren derlenip toplanma dürtüsü okunuyordu. Tam bu sırada yanındaki ayağa kalkınca, paçasını düzeltmeden, yol vermek üzere koridora çıkıp geri çekildi. Niçin kapıya yönelmemişti? Bedenleriyle resmî ilişkiler kuran kadınlardansa eğer, müdahale etmesi gereken düzensizlik konusunda ne kadar geç kaldığının bilinciyle elbette bunu bir an önce yapması gerekiyordu. Ya da, paçasını kıvrık şekilde ayak kabısının bilekliği üzerinde bırakarak bana bilinçli bir oyun oynadığını göstermek için bunu gözümün önünde yapıyordu. Aksi halde, durumun farkında olmadığını düşünmeme neden olabilirdi. Ben hâlâ koltuğumdaydım. Elim kolum bağlanmış onu seyrediyordum. Çok yakınımdaydı. Bana döneceğini bildiğim için bakışlarımın nasıl olması gerektiğine karar vermeye çalışıyordum. Niçin bana dönecekti? Çünkü *düzensizliğin* tanığıydım ve herkesin terk ettiği otobüste yerimden kımıldamayarak bu tanıklığın altını çiziyordum. Çarçabuk eğilip kalkmasının bir parçası / devamıydı yüzünü bana dönüşü. Yüz yüze geldiğimizi, onu cepheden gördüğümü söyleyebilir miyim? İki bakışın bir aynada buluşması gibi, gerçekleştiğine dair taraflarda tereddüt uyandıran bir karşılaşmaydı bu. Artık otobüste kimse kalmamış olmalıydı ki şoför "Son durak kardeşim!" diye seslenme gereğini duydu. Kendime geldiğimde o da yoktu. Kalkmak için bir karar vermem gerekiyormuş gibi, iki saniyeye yakın bir süre kımıldamadım. Dışarı fırladığımda anlam bulutlarının belki de hiçbir zaman dağılmayacağını ama yine de yılmadan onun peşinden gideceğimi biliyordum.

Güneş Gözlüğü

Onun sokaklarında bir hacıydım.

Doğrusu bütün sokaklar onundu, çünkü hakkında hiçbir şey bilmiyordum, evden hacca gider gibi çıkıyordum. İyi tanıdığım bazıları dışında bütün yüzlerle akrabılığı olabilirdi; yürürken, çalışırken titiz bir saygıyla çevreme bakıyordum. Tüm gün saygılı bir duruşu korumak omurlarımda ağırlar, yüz kaslarımda durup dururken kasılmalar yaratmıştı. Akşamları eve o kadar yorgun dönüyordum ki anlatamam. Aynaya bakarken onun akrabası, tanışı olmadığımı şükrediyor, ama hemen ardından, bu varlığa bağlandığım için kendime de saygı göstermem gerektiğini akıl ediyor ve aynanın karşısından uzaklaşıyordum. Çok geçmeden, aynalardan kaçarak kurtulamayacağım bir özsaygı edindim. Ama davranışlarıma gösterdiğim bu özeni karım anlamasın diye ara sıra birtakım taşkınlıklar yapmak zorundaydım. Bu taşkınlıkları içten gelen bir dürtüyle değil de özsaygımı gizlemek için yaptığımdan yapay bir durum yaratmış oluyordum. Bu da elbette karımın gözünden kaçmadı. Bence dünyanın en büyük psikoloğu ya da sosyoloğu bir kadın olabilir. Bu olmuyorsa eğer, sorun, kadınların yapay durumlara yaklaşımından kaynaklanıyor. Bir erkek evlenmeyi ister, bir kadın ise sırasıyla söz yüzüğü, nişan bohçası, nişan yüzüğü, kına gecesi ve en sonunda evlenmeyi ister. Çikolata, çiçek, vb. ayrıntıları atlıyorum. (Gelinbaşı istemeyen feministleri örnek göstererek sözlerime karşı çıkanlara cevap yetiştirmeyeceğim. Ayrıca bir kadının dünyanın en büyük sosyoloğu ya da psikoloğu

olmasının yolu feminizmden geçmiyor.) Kadın kendi talepleri ile oluşan yapaylıklarla dolu bir dünyada yaşadığının bilincindedir, ve fakat bu yapaylıkları tüm özellikleri ile kavradığını gösterirse eğer kendini ele vermiş olur. Benim durumumda, yani talep edilmeyen bir yapaylık sergilendiğinde, kadınlar tam bir psikolog, sosyolog kesilirler. İşte o zaman onların neler bildiğine şaşmamak elde değil. Ama maalesef belirtmiş olduğum gerekçeden dolayı engin bakış açılarını toplumun geneline ve bir insan ruhunun derinliğine yöneltmekten büyük oranda kaçınırlar. Yapay bir dünyada yaşamayı doğal bir dünyada yaşamaktan daha kolay bulanlar çoğunlukta olduğundan bu konuda pek şikâyet duyulmaz. Kadınların engin bakış açılarından yararlanamadığı için üzülen bir dünya doğal bir dünyadır.

Karıma nasıl cevap verebileceğimi bilmiyordum ama onun tespitleri sayesinde son günlerde içine girdiğim yeni durumun ayrıntıları konusunda çokça bilgi sahibi oldum. Belirli bir ritimle yürüdüğümü bile fark etmişti. Özsaygım gereği adımlarımı kalp atışlarıma uyduruyor, fakat ara sıra yapaylığa düşüyor ve birden kalınbağırsığıma emanet ediyormuşum kendimi. Gaz çıkarırken bir ayağımı normalden biraz daha yukarıya kaldırıp, kalp atışlarımı dinlediğim elimi göğsümden çekiyor, çıkan gazın bütün vücudumu sarsmasına izin veriyormuşum. Ardından yine bir elimi göğsüme ya da şahdamarımın üstüne koyarak kalp atışlarımın ritmiyle yürümeye devam ediyormuşum. Mükemmel. Karıma derin bir saygı duyuyorum. Ama kabul edersiniz ki, gerçeğin ortaya çıkmaması için kendimi savunmak zorundaydım. Böbrekler, incebağırsak, kalınbağırsak, anüs.. ihmal edilmemeli, diyordum. Sindirim ve boşaltım sistemlerinin organları yakından incelenmeliydi. Güzel dudakların bulunduğu bir ağız sindirim sisteminin parçası olarak anmak onun değerli varlığına karşı saygısızlık değildi. En az ağız kadar önemli olan anüsün herkes tarafından iyi tanındığı bir dünyada yepyeni mutluluklar bizi bekliyordu. Ve insan, yüreği kadar kıcına da kulak vermeliydi. Sadece yüreğin sesinin dinlendiği bir dünya tekdüze ve bayağı olurdu. Karım bu noktada, kıcına kulak verenlerin bir süre sonra kendi kıçlarından başka bir şeyi dinlemez olduklarını ileri sürdü. Aynı şey yüreğini dinleyenler için

de geçerli, dedim. Bereket versin ki karımın dikkatini kendi üzerimden bu konuya çekerek kurtulmuştum. Karım bu konudaki araştırmalarına devam ededursun, ben size o varlıkla karşılaşmamı ve sonrasını anlatayım.

Otobüste koridor tarafında, sol çaprazımda, benden iki ön sırada oturuyordu. Yirmi beş - yirmi altı yaşlarında olmalıydı. Onu yücelttiğimi düşünmeyin. Ben onun yüce varlığına değil, ona bağlandım. Zaten insan bir başkasını yüceltemez, kendisini küçültür. Ben ona nedensizce bağlandım; çünkü insan kendini nedenlerle küçültür. Converse ayakkabılarına, kot pantolonuna, ceketine baktım. Sağ yanağında ona daha önce hiçbir erkeğin dokunmadığını düşündüren bir ışıltı görür gibi oldum. Ama hemen sonra, gözünün kıyısında macerası olmuş kadınlara özgü bir kıvrım bulunduğunu fark ederek yanıldığımı anladım. Bir ara otobüsün sarsılmasını fırsat bilerek elini çok güzel bir şekilde sahneye çıkarmış, önündeki koltuğa tutunmuş, yeni sürdüğü ojelerini *ötekinin* gözüyle seyretmişti. Yeryüzündeki bütün erkeklerle birlikte bakmıştım ona. Paçasını sıyrarak baldırını kaşması ise beni allak bullak eden son olay oldu. Pantolonunun paçası kıvrık bir şekilde ayakkabısının bilekliğine takılı kalmış, öylece duruyordu. Baldırını kaşadığını hatırlatan, müthiş eyleminin unutulmasına izin vermeyen bu kasıtlı kendiliğindenliği aramızdaki ilişkinin kanıtı olarak yorumlamıştım. Anlam gözlerime bir perde çekmiş ve baktığım şeyi görmeden, ihtimallerin zemininde at koşturmuştum yolculuk boyunca. Otobüs son durağa geldiğinde, paçasını kıvrık bir şekilde ayakkabısının bilekliği üzerinde bırakmış olmakla bana bilinçli bir oyun oynadığını göstermek için yerinden kalkıp iki adım geriye çekilerek gözümün önünde bu *düzensizliğe* son verdi. Aksi halde kendiliğindenliğinin bilinçli tasarlanmadığını düşünebilirdim. Elim kolum bağlanmış onu seyrediyordum. Çok yakınımıdaydı. Bana bakacağını bildiğimden bakışlarımın nasıl olması gerektiğine karar vermeye çalışıyordum. Niçin bakacaktı? Çünkü yarattığı düzensizliğin tanığıydım ve herkesin terk ettiği otobüste yerimden kımıldamayarak bu tanıklığın altını çiziyordum. Çarçabuk eğilip kalkmasının bir parçası / devamıydı yüzünü bana dönü-

şü. Yüz yüze geldiğimizi, onu cepheden gördüğümü söyleyebilir miyim? İki bakışın bir aynada buluşması gibi, gerçekleştiğine dair taraflarda tereddüt uyandıran bir karşılaşmaydı... Artık otobüste kimse kalmamış olmalıydı ki şoför "Son durak kardeşim!" diye seslenme gereğini duydu. Kendime geldiğimde o da yoktu. Kalkmak için bir karar vermem gerekiyormuş gibi, iki saniyeye yakın bir süre kıvıldamadım. Dışarı fırladığımda anlam bulutlarının belki de hiçbir zaman dağılmayacağını ama yine de yılmadan onun peşinden gideceğimi biliyordum.

Bu belki delilikti ama.. umursamadım. Otobüsten dışarı fırladığımda onu göremeyince hangi yöne gideceğimi bilemedim. Her zamanki gibi işimin yolunu tuttum. Tereddütsüz bir şekilde böyle yapışımın nedeni, şüphesiz onun kaderimde oluşuna inanmamdı. İçimde onu göremeyeceğime dair bir kaygı yoktu. Kaderimdeyse eğer yoluma çıkacaktı; 'değilse' diye düşünecek gücüm yoktu. 'Değilse' diye düşünmemek için olan gücümü adımlarıma verdim. İmgelemim tuhaf bir engelle karşılaşmıştı. Benim için gözler yoktu artık, gözleri dikenli teller gibi koruyan kirpikler vardı. Gözler vardı tabii ama kirpikleri aşır ulaşamıyordum onlara. Gözler yoktu yani, ama aslında ulaşılmazlıkları oranında daha güçlü olarak vardılar. Gözler vardı yani. Ama kimin gözleri? Neredeydi o? Hiçbir yerde olmadığı için her yerdedi. Nerede olduğunu bilmediğim için buradaydı. Bütün sokaklar onundu, çünkü hakkında hiçbir şey bilmiyordum, evden hacca gider gibi çıkıyordum. İyi tanıdığım bazıları dışında bütün yüzlerle akrabalığı olabilirdi; yürürken, çalışırken çevreme titiz bir saygıyla bakıyordum. Onun sokaklarında bir hacıydım.

Nihayet birkaç gün sonra onu gördüm. İlk seferinde karşılaştığım şeyin ne olduğunu anlayamadığımdan, arada geçen zaman boyunca belirsiz bir anıyı yorumlayıp durmuştum, bu ikinci karşılaşmamızda eskimiş o kadar çok düşünceyle doluydum ki içinde bulunduğum ânı yaşayamadım. Bir sabah durağa karşı yönlerden yaklaşarak birbirimizin yanından geçtik ve durağın iki ayrı köşesinde otobüs beklemeye koyulduk. Niçin yan yana geçmiştik? Durakta rastgele bir noktada onun yanından geçmeden, durmam gereken yeri kestiremezdim. Ancak ona bağlı olarak durma kararı alabilirdim. O da benim yanımdan geçme-

den önce durmamıştı. (Kimbilir neden?) Ama asıl önemlisi yanımdan geçerken parmağıyla güneş gözlüğünü düzeltmesiydi. Gözlüğü burnunun üzerinde hafifçe aşağı kaydığı için yapmış olabilirdi bunu. Ama bir gözlüğün düzeltilmesi başka bir nedene daha bağlı olamaz mıydı? Sözgelimi, gözlerinin görünmesinden korkmuştu, çünkü bana bakıyordu. Fakat bunu yanımdan geçerken yaptığına göre bana baktığının anlaşılmasını istiyordu. Gözlüğünü düzeltmekle, bana bakan gözlerinin altını çiziyordu. Baktığını bilmeli ama onun gözlerini görmemeliydim. Bir engelin ardındaydı. İmgelemim hep bir engele takılıyordu. Ama aslında imgelemimin çalışmasını karşıma çıkan engellere borçluydum. Gerçekte neyin olup neyin olmadığını belirlemenin imkânlarına henüz kavuşmamış dünyamızda, ihtimallerin zemininde at koşturuyordum. Beni o sırada fark etmemiş ve gerçekten öyle yapması gerektiği için dalgınlıkla elini gözlüğüne götürmüş olabilirdi. Ey okur! Sesime kulak ver! İnsanların bu vurdumduymazlığına, dalgınlığına bir son vermek için yasa çıkarılmasını istiyorum. İnsanlar hareketlerinin başkalarının algısına sunulmuş anlamlarından sorumlu tutulmalı. Burada sadece belirli bir anlamı üretmek için yapılmış hareketleri değil, tüm hareketleri kastediyorum. Bunu söylerken, elbette anlamı alımlayan kişi ile anlamı üreten kişinin aynı (olduğunu) olabileceğini göz önünde bulunduruyor, kişinin kendi ürettiği değeri bir “anlam” olarak başkasına (yüklediğini) yükleyebileceğini kabul ediyorum. Ey okur! Sesime kulak ver! Sizlere zor ama gerekliliği tartışılmaz bir şey teklif ediyorum. İnsan başkalarının çıkaracağı anlamları kendi sorumluluk alanına dahil etmeli, bunları önceden düşünerek ayağını denk almalı, diyorum. Bir kadın, canı sadece durağın diğer tarafında beklemek istediği için yanımdan geçmemeli. Yanımdan geçerken bizde doğuracağı anlamı hesap etmeli. Örneğin ben, dikkatimin onun üzerinde olduğunun anlaşılacağını göze almıştım. Ya o? İhtimallerin kaygan zemininde olduğumuza göre bunu onun da göze aldığı varsayılabilir. Ama işte sorun da burada: bunun bir varsayım olmasından ve varsayım olarak kalmaya devam etmesinden, bu konuyu bir kesinliğe bağlayacak zorunluluklar getiren yasalarımızın eksikliğinden şikâyetçiyim. İnsanların bu yasaya

uyacağını, bu alanda büyük bir açlık yaşandığını düşünüyorum. Eğer böyle bir yasa olsaydı, bu paragraf, uzunluğu bana sıkıntı ve acı veren bu paragraf, anlamı kesin bir-iki cümleye indirilebilirdi. Elbette doğacak anlamı göze almış olmak, her durumda bu anlamı talep etmek demek değil. Ama karşımızdakinin doğacak anlamı göze alarak hareket ettiğini düşünün bir kere; böyle bir dünyanın insanları ne kadar mutlu olurlar.

Durağın diğer köşesinde beklerken bana bakmıyordu. Bana bakmadığı için, daha çok bakıyor gibi oluyordu. Gözleri güneş gözlüğünün arkasına gizlendiği için daha çok göz oluyor ve her şeyi görüyordu. Bakışlarımı gökyüzüne (diğer bir deyişle, güneşi içeren gökyüzüne) çevirdim, böylelikle taktığı güneş gözlüğüyle ilişki kurmuş ve ona bakmış oluyordum. Görünürde ikimiz de birbirimizi görmüyorduk, ama gerçekte (o bana bakmayarak baktığına ve ben de gökyüzüne bakarak ona baktığıma göre) birbirimizi görmüyorduk. Elbette birbirimizi görmüyorduk ama görüldüğümüzü düşünüyorduk. Görüldüğünü düşünmek, şüphesiz görülmekten ağır bir şeydir. Nasıl yorgun düştüğümü anlamamanızı istiyorum. İkimizin de bineceği otobüs (daha önce ilk karşılaşmamızın gerçekleştiği aynı otobüs) geldiğinde binip binmemekte tereddüt ettim. Bu tereddüdümün görüldüğü düşüncesi üzerimde öyle bir ağırlık yarattı ki, o otobüse binmem gerektiği halde yerimden kımıldayamadım. Otobüs gitti ve o gün işe geç kaldım. Tereddüdümün içinden *nasıl* bir seçimle çıktığımı gördü, tereddütte kalsam da onunla aynı otobüse binmemeye karar verdiğimi düşündü, diyerek avutuyordum kendimi. Tereddüdümün içinden hiçbir seçimle çıkmamıştım gerçi; ama onunla birlikte binmek istemediğimi düşünmesi tereddüdüme yenildiğimi düşünmesinden iyiydi. 'Başka bir otobüsü beklediğim için onunla aynı otobüse binmediğim', yani bir seçim yapmadığım ihtimalini düşüneneğini aklıma getirdikçe sinirleniyordum. Onunla birçok kez karşılaşp aynı otobüse binmeye karar verdim. Böylelikle tereddüdümün ağırlığı altında yenildiğim o günün anlamını değiştirecek, istersem eğer onunla aynı otobüse defalarca binebileceğimi gösterecektim. Ancak bu yine de tereddüdümün bir seçimle sonuçlandığını düşünmesine neden olmayabilirdi; çünkü tereddüdümün ağırlığına ye-

nildiğim o gün, onun bakış açısından işe değil de hastaneye, bir arkadaşına değil de anneme gittiğim, dolayısıyla başka bir otobüs beklediğim herhangi bir gün olabilirdi. Bir daha karşılaşmak zorunluluğu kesinlikle doğmuştu ama bu karşılaşmanın hepten faydasız olduğu da bir gerçektir. Otobüs giderken iki anlamda saatime bakmıştım: işe ne kadar geç kalacağımı tahmin etmek ve onunla bir daha karşılaşabileceğim saati öğrenmek.

Ertesi gün aynı saatte duraktaydım.. o yoktu. İşe geç kalmayı göze alarak bir sonraki otobüsü bekledim ama onunla karşılaşmadım. İkinci gün daha erken geldim ve iki katı süre bekledim, yine yoktu. Üçüncü gün onu gördüm; ancak bu sefer durakta değil, 'yine karşılaşamadık' diye üzülerek bindiğim otobüste. Önceki durakların birinden binmişti. Kaybettiğim o iki gün boyunca gelip geçen otobüslerdeki yolculara bakmayı akıl edemediğime üzüldüm. Ben onu görmemiştim, ama geçen iki gün içinde o beni durakta beklerken görmüş olabilirdi ve bu da demek oluyordu ki artık tereddüdümün içinden bir seçimle çıktığımı düşünmesini sağlamak eskisinden daha imkânsızdı. (İmkânsızlığın çeşitli derecelere sahip olması insana her şeyin mümkün olduğunu düşündürür.) Otobüste onu iyi göremediğim bir yere oturmak zorunda kaldığıma üzülmedim; benim gibi son durakta ineceğini umuyor, olmazsa da o nerede inerse orada inmeyi düşünüyordum. Bu sefer peşinden gidecektim. Ona bağlandığım, onun sokaklarında bir hacı olduğum için peşinden gidecektim. Diğer açıdan, onun sokaklarını tanımak ve başka yerlerdeyken rahat etmek istiyordum. Son durakta, Eminönü'nde indikten sonra Hasırcılar'dan, Mısır Çarşısı'ndan geçtik ve ara sokaklardan yukarıya tırmandık. Geçtiğimiz her sokağı ezberliyor (bu sokakları buraya yazmayacağım) ve adımlarının ritmine uyum sağlamaya çalışıyordum. Kilolarımdan dolayı onun ritmine ayak uydurmakta zorlanıyordum (sayesinde zaman içinde zayıfladım), ama sadece bunu yapmaya çalışıyor olmak bile beni ona daha çok bağlıyordu. Onunla ilgili her ayrıntıyı zihnime kaydediyordum. Elinin savruluşu ya da çantasındaki işleme, bir duanın sözcüklerine dönüşüyordu. Nihayet işyerinin önüne geldik. Apartmanın üzerinde hiçbir şey yazmıyordu. Zili çaldı, diyafona kim olduğunu söyledi (ismini

burada anmayacağı) ve içeri girdi. Bulduğum ara sokak-taki dükkânlardan birine bu binada ne iş yapıldığını sormayı göze alamıyordum ama zaten bunu bilmek çok da önemli de-ğildi. Ayrıca işyerimin onunkine yakın oluşu sayesinde birçok şeyi ileride öğrenecektim. Artık onun sokaklarından bazılarını tanımış, en azından bu semtte her sokakta saygılı bir yürüyüşü korumak zorunluluğundan kurtulmuştum.

İleriki günlerde otobüse biniş, işe giriş-çıkış saatlerini tam olarak öğrendim. Onun peşinde dolanırken varlığımı hissettir-memek için yoğun bir çaba sarf ediyordum. Bunları anlatmak beni utandırır, geçelim. Her ne kadar varlığımı gizlemeye çalış-sam da onun etrafında dolanan bir hacı olduğumu artık biliyor-du. Gizlendiğim için biliyordu. Ben onun yürüyüşünün ritmine uyum sağlıyorsam, o da benim bakışımın ritmine uyum sağlı-yordu. Gözlerimin devinimine uyum sağlamaya çalışmanın ona ne kadar yorucu geldiği aşikârdı. En az benim kadar yoru-luyor olmasına seviniyordum. Ama sırf bu nedenle benden kaç-maya çalışacağını da biliyordum. Bunu çeşitli şekillerde denedi. Rahatlıkla neler olduğunu tahmin edebileceğiniz bu yöntemle-rin hepsi benden kaçtığı anlamına geliyor, dolayısıyla beni söz konusu etmiş oluyor ve böylelikle de kaçınılmaz bir şekilde onu bana bağlıyordu. Bir tuzak kurmamıştım ama o kaçarak tuzağa düşmüştü. Ya da herhangi bir yere düşmüştü. Onu artık şüphe götürmez bir şekilde bana bağlayan olayı anlatmak istiyorum.

Akşamüzeri, birlikte bineceğimiz otobüse ondan önce var-mış ve durağı gören koltuklardan birine oturmuştum. O gün iş çıkışından itibaren peşine takılmamış olmakla dinlenmesi için ona zaman verdiğimi ve bunun da onu şaşırttığını düşünüyord-um. Otobüste nereye oturacağını çok merak ediyordum. Ama o ne yaptı? Duraktaki banka oturdu. Şaşkınlığını bana anlat-mak ve beni de kendi gibi şaşırtmak için otobüse binmediğini düşündüm. Kaçamak bakışlarla onu süzüyor ve yorgun haline üzülüyordum. Allah'ım ikimiz de nasıl bir oyuna gelmiştik, na-sıl bir kapanın içindeydik böyle? Bağlanmanın huzuru neredey-di? Hayır, bu yaşadığımız bağlanmaktan değil, tam anlamıyla bağlanamamaktan kaynaklanan bir huzursuzluktu. Otobüs ya-vaş yavaş dolmaya başlamıştı ve artık bu otobüse binmeyeceği-

ne emindim. Şimdi bazılarınız onun benden kaçmak, benimle aynı yerde olmak istemediğini göstermek için otobüse binmediğini düşünüyor. Evet, ben de tam olarak böyle söylüyorum. Ama bu durum yakından incelenmeli: o âna kadar tüm karşılaşmalarımızda, takiplerimde beni görmeyerek görüyor, bakışlarımın devinimine / ritmine beni reddederek uyum sağlıyordu. Şimdi bu kadar açık bir şekilde benden kaçıyor olması beni hep gördüğünün ispatı olacağı için, benden kaçtığını da reddetmesi gerekiyordu (çünkü beni görmüyormuş gibi yaparak görüyor olmak, kurulmasını istemediği bağı bir dereceye kadar kabul etmek demektir) ve bu reddedişi ancak kendini bir nedensizliğe bırakarak gerçekleştirebilirdi. (*Orada benden kaçmadan bulunmak ve otobüse binmesi gerektiği halde binmemek aynı anda sadece nedensizlik sayesinde mümkündür.*) O çılgın akşamüzlerinde nedensizliğe sığınması bana bağlanmasına yol açacaktı! Benim ona bağlantımdaki nedensizlik kilidini, ortaya koyacağı kendi nedensizliği ile kırmaya çalışıyordu. Ama bu aramızdaki boşluğu kapatmaktan, tam olarak birbirimize bağlanmamızdan başka bir şeye yol açmayacaktı. İşler çözümsüz bir noktaya doğru gidiyordu. Onu uyarmak istiyordum. Allah'ım! varacağımız noktayı düşündükçe gözlerim yaşla doldu. Bu sırada kalktığını gördüm. Oturmaktan mı sıkılmıştı? Kararsızlığın bunalımı onu bir harekete mi sürüklemişti? Otobüse mi binecekti? Hayır. Arkasına döndü. Durağın gerisinde, tek tük ağaçların bulunduğu yeşil bir boş alanın ardında deniz vardı. Denize bakmadı. Başını eğerek ayaklarına baktı. İnsan ayaklarına bakmak için neden ayağa kalkıp arkasına dönsün ki? Ayağa kalkıp arkasına dönüşünü kusurca nedensizleştirerek bana bağlandı. Otobüs hareket ederken duraktaki banka oturdu ve belirsiz bir noktaya doğru bakarak güneş gözlüğünü çıkardı. Yüzündeki bulanıklık bir akşamüzü göğünü çağırıyordu. Dansının her ayrıntısını izlediğim anlaşılabilir diye otobüsün camından gümüş renkli gökyüzüne baktım. Güneşli gökyüzüne bakarak ona baktığım, onunla bir tür ilişki kurduğum günün anısını öldürmek istemediğimi kim söyleyebilir? Her şeyin, gökyüzünün bile düşünceyle bulandığını hüznle gördüm.

Gazoz Kapağı

Gazoz kapağı önde, ben arkada, gidiyorduk. Birlikte gidiyorduk, ya da işin aslını öğrenmek isterseniz, ben gazoz kapağının peşinden gidiyordum. Onu götüren kuvvetin bana ait olduğunu söyleyemem. İnanın o gazoz kapağı bir deliğe girip kaybolsaydı yerimden bir adım bile kımlıdayamazdım. Yazgılarımız birbirine bağlanmıştı. Dediğimin kiminize saçma geldiğini biliyorum ama durum buydu. Siz bir şeyleri saçma bulmayasınız diye, bir saattir anlatmaya nereden-nasıl başlayacağımı düşünüyorum. Oysa gazoz kapağını tekmeleye tekmeleye yürüyen biri ister yetişkin ister çocuk olsun kimsenin tuhafına gitmez. Dışarıdan bakıldığında öyle görünse de, ben gazoz kapağını tekmeleye tekmeleye yürüyen biri değildim. Gazoz kapağına tekme attığım doğrudur; apaçık olan bir şeyi yalanlayamam. Ama içeriden bakıldığında şöyle demek daha doğrudur: Gazoz kapağı kendisini tekmeletiyordu. Hem size az çok mantıklı gelebilecek, hem de benim durumumu açıklayacak bir cümle kurmak gerçekten zor, ama deneyeceğim: Tekmelediğim için gidiyordu gazoz kapağı ve o gittiği için gidiyordum ben de. Yine de lütfen siz şunu unutmayın: O gazoz kapağı kışına bir tekme yemek istiyordu ve içimdeki mekanizmanın ayarıyla oynayarak bana o tekmeyi atıyordu.

Gazoz kapağının haince zorlaması ile kurulan bu bağı kıracak bir yol arıyordum. Gecenin o saatinde bomboş sokaklarda biriyle karşılaşsam bile, içinde bulunduğum durumu doğru dürüst anlatarak onu yardıma muhtaç olduğuma inandırabilmek

için sabit bir noktada durmam gerekiyordu; ki bu imkânsızdı. Hiçbir açıklamaya gereksinim duymayacak eski bir dostu bir-iki kelimeyle de olsa derdimi açıp rahatlamayı ümit etmedim değil; ama o zaman, eminim ki bu yaptığımı çok kızacak olan gazoz kapağı dert ortağımı da benim gibi kendi peşinden koşmaya zorlardı. Bu sonuç çok saçma olduğundan kimseyle karşılaşmamak için dua ediyordum. Üstelik halimden utanıyor, kendi kendimi alaylarla eziyordum, yanaklarım kıpkırmızıydı, kimsenin dostluğunu ya da acımasını kaldıramazdım. Ne kadar sağlam bir tekme vurursam vurayım, gazoz kapağını kendisinden kaçma fırsatını yakalayabileceğim kadar uzağa gönderemiyordum. Tekmelerimin kuvvetini ve yönünü gazoz kapağı ayarlıyordu. Yoksa onu erişemeyeceğim bir noktaya, park etmiş arabalardan birinin altına ya da mazgala yuvarlamak istemez miydiniz sanıyorsunuz. Diyelim ki bunu başardım, ya sonra bana ne olacaktı? İçimdeki mekanizmanın ayarı bozulmuştu bir kere, gazoz kapağı olmadan nasıl yola devam edecektim? Ama (haince gülüyorum) onun da bensiz yola devam edemeyeceği açıktı.

İşte böylelikle yazgılarımızın birbirine bağlandığını düşünmeye başladım. Ona mecbur olduğum kadar onun da bana mecbur olması içimi rahatlattı bir derece. Bir derece diyorum, çünkü ayrıyken yerinden kımıldayamayan iki varlık olsak da, bir araya geldiğimizde onun istediği yönde hareket ediyorduk. Gazoz kapağı önde, ben arkada, gidiyorduk. Birlikte gidiyorduk, gazoz kapağı beni peşinden sürüklüyordu. Eğer ipler benim elimde olsaydı onu polise götürürdüm. Ne diyorum ben böyle? Onu polise teslim etmenin saçmalığını üstlenemeyecek denli korkak biri olduğumu nasıl da unutuyorum. Ah, gidiyorduk işte! Gazoz kapağı önde, ben arkada. Ama nereye? Polise mi? Kendisini tekmeleten oydu, ama öyle hain bir varlıktı ki beni şikâyet etmeyeceğinden emin olamıyordum bir türlü. Çevreye şöyle bir bakma fırsatını yakaladığımda gözlerime inanamadım, korktuğum başıma gelmişti. Karakol yönünde ilerliyorduk! Ben onu götürüyordum. Hayır, o beni götürüyordu. Aman ne iyiydi. Onun beni götürmesine razıydım; şikâyetinde bulunanın o olması şüphesiz daha iyi olurdu, bu saçmalığı üstlenemezdim. Sarhoşlarla aynı kodese girecek olan ben değildim herhalde. Ağzıma gram

alkol sürmemiştim. Şu düşündüklerime inanabiliyor musunuz? Ben de inanamıyordum; bir gazoz kapağının sarhoş olduğu ileri sürülemezdi. Üstelik irademi ele geçirecek kadar güçlü olan bu gazoz kapağının yanında kendimi savunabileceğimi hiç sanmıyordum. Gidiyorduk, o önde, ben arkada. Ey büyük Allah'ım, bir gazoz kapağı elbette beni suçlayamazdı. Karakolun yanına bile uğramadan sahile çıktık.

Sahilde birkaç sarhoşun önünden geçerken, gazoz kapağının beni peşinden sürüklediği anlaşılmaz diye yüzüme 'eğleniyorum' havası verdim. Sonra galiba gerçekten eğlenmeye başladım. Hatta kendi kendime bu gazoz kapağına karşı direndiğim için kızdım. Ne vardı ki bunda? Gidiyorduk işte. Gazoz kapağı önde, ben arkada. Beni peşinden sürüklüyordu, evet, evet ama, başkaları bunu asla anlayamazdı. Bu gidişi gönüllü olarak kabul etmediğimi kim söyleyebilirdi? Gerçek onun peşinden sürüklendiğimmiş değilmiş kimin umurundaydı. Dünyanın bir topaç gibi döndüğüne emindim, durmaya yakın biraz sendeliyordu, o kadar. Her şey normaldi. Birbirimize mecbur oluşumuzda şaşacak ne vardı? Ben bu yolda bu gazoz kapağını tekmelediğim için yürüyebiliyorum, diyen birine deli gözüyle bakanlar, sizlere konuşuyorum: Nasıl da kendinizden eminsiniz, iradenize ne kadar da güveniyorsunuz! Sizleri ne yapmalı bilmiyorum. Siz de bir gün bir gazoz kapağının peşinden ayrılmazsınız, görürüm. Akıl fikir sahibi olduğunuz için başınıza gelecek bu, başka bir sebepten değil. Dilerim o gün, benim yaptığım gibi gazoz kapağını suçlayarak işin içinden sıyrılmayı düşünmezsiniz. Ey gazoz kapağı! İnsanların boşverip vermemek, vazgeçip geçmemek için bile düşünmediği gazoz kapağı, ey! Akıl fikir sahibi insanlar maddî-manevî koşulların kapanına kısılmış bir halde ne yapacaklarını bilmezken, onları boşvermişlik içinde neşeli bir koşuya çağıran gazoz kapağı! Boşverilmişliğiyle, vazgeçilmişliğiyle kardeşimsin, yoldaşımsın! Bu tekme senin ödülün ve benim kurtuluşum olsun!

Af

Gecenin bir vakti, arkadaşım Serkan'la, kasabamızın yeniden düzenlenen Mecburiyet caddesinde sokak lambalarının sağlam dikilip dikilmediğini denetliyorduk. Uğraşımızı ilgiyle izleyen küçük bir grup toplanmıştı çevremize. "Bak!" diyerek heyecanla seslendi Serkan caddenin diğer tarafından; iki eliyle sıkıca kavrayarak yerinden oynatmaya çalıştığı direk önce hafifçe kımıldadı, ardından bize bir aksaklığı tespit etmiş olmanın gururunu yaşatacak kadar sallanmaya başladı. Düşmana karşı zafer kazanmış gibi değil de, sahip oldukları unvanı hak ettiklerini gösterme imkânına kavuşmuş kimseler gibi sevinmiştik; ama biz belediyenin adamı mıydık, belediyenin işlerini denetleyen bir çeşit müfettiş miydik, bunu sormayın. Sevincimize çevreden katılanlar, omuzlarımıza vurarak tebrik edenler oldu. Nazik bir şekilde tebrikleri kabul ettik. Ama onlarla birlikte gülüp eğlenmeyi sürdüremezdik, daha kontrol edilecek bir sürü sokak lambası vardı. İyiliksever yurttaşlarımızdan, hemşerilerimizden oluşan kalabalığı yararak hemen işe koyulduk. Ancak bu sefer nedense ayrı ayrı direklere değil de aynı direğe aşkla, çılgıncasına sarılmıştık. Bu yaptığımız bana doğru gelmedi. Sonuçta amacımız sokak lambalarının sağlam dikilip dikilmediğini öğrenmekti; oysa iki ya da daha fazla kişi bir araya gelerek elbette bir sokak lambasını kolayca yerinden oynatabilirdi. Bu da onları dikenlerin başarısızlığı değil, sallamaya çalışanların başarısı demekti. Artniyetli davranmayı Serkan da istemez diye dü-

şündüm; ne var ki işe kendini öyle kaptırmıştı ki, bu durumu açıklamak için çalışmasını bölsem bile beni dinlemeyecekti. Hemen onu tek başına bırakarak caddenin diğer tarafındaki bir sokak lambasına yöneldim.

Tuttuğumuz direkler bana mısın demiyordu. Ne kadar da sağlam dikilmişlerdi. Az önce bizi coşkuyla izleyenler yavaş yavaş dağılırken Serkan aceleyle koşarak yanıma geldi ve son kontrollerini henüz bitirmediğim sokak lambasına el atarak benimle birlikte çabalamaya başladı. Hey, ne demekti şimdi bu? Serkan böyle davranarak, dağılan insanları yeniden başımıza toplayacak sonuca hileyle mi ulaşmak istiyordu? Evet evet, gözlerine baktığımda bir ilgi budalasının açlığıyla karşılaştım. Gizleyemeyeceğim bir asabiyetle direği bıraktım. Serkan hiç oralı olmadı. İş arkadaşımı gerçekten çok seviyordum; onu kırmaktan çekiniyor, zaafını yüzüne vurmaya cesaret edemiyordum. Ama direği bırakışındaki asabiyete ve sonrasında yüzümde beliren kuşkucu ifadeye bakarak ne düşündüğümü anlamalıydı. Ah, ilgi budalasını seni! Bakıyor ama görmüyordu ki. Dur bakalım, dedim içimden, biraz daha bekleyeyim. Bir süre sonra beni de kendisiyle birlikte aynı sokak lambası üzerinde çalışmaya zorlarsa niyeti apaçık ortaya çıkacaktı. Hiç de öyle bir şey yapmadı. Dostum benim, canım kardeşim; evet, bir ilgi budalasına olabiliyordu ama benimle çatışmak istemiyor ve yaptığı hatayı görmezden gelmemi umarmış gibi, yanı başındaki varlığımdan habersizmiş gibi kendi halinde direği sallamaya uğraşıyordu. Sevgiyle ona bakıyordum... Hey, ne oluyordu, neden hâlâ o direğin başındaydı? Sallanmıyorsa sallanmıyordu işte! Beni kendisiyle birlikte aynı sokak lambası üzerinde çalışmaya zorlamanın bir yolu olabilir miydi bu? Belki bana açıkça söylemeye çekiniyor ama hâlâ o direğin başında çılgınca debelenmekle içimdeki yardımseveri harekete geçmeye çağırıyordu. Hainceydi bu. Bir anda iş ahlakımı, görev bilincimi bir kenara bırakarak, direği sallamaya uğraşırken acınacak hale düştüğü için ona yardım mı edecektim? Bir türlü direği sallamayı beceremediğini görmemi, derinden sarsılmamı, kendisine karşı beslediğim dostluk duygusuyla işe el atmamı bekliyordu. Ah, benim sevgili dostum, işte burada yanıliyordun. Bi-

zim işimiz sokak lambalarını sallamak değildi ki; ilgi budalası olduğun için, bir sokak lambası sallandığında insanların nasıl coştüğünü gördüğün için asıl görevimizin onların sağlam dikilip dikilmediğini denetlemek olduğunu unuttun. Ama ben unutmadım.

Serkan'ın yanında daha fazla oyalanamazdım.. o doğru yoldan sapmış olabilirdi ama ben görevimi bir kenara bırakmazdım. Beklemekle çok vakit kaybetmiştim, hızla başka bir sokak lambasına koştum. Serkan da peşimden gelmez mi! Yok artık, bu kadarı da fazla oluyordu. Tepkimi açıkça ifade etmeliydim. Tam bağıra çağıra düşündüklerimi dile getirecektim ki, aklıma Serkan'ın beni telaşla koşarken gördüğü için peşimden gelmiş olabileceği geldi. Sonuçta dostumdu, beni telaşa sürükleyen herhangi bir şey onu da harekete geçmek zorunda bıraktı. Ama benim görev bilinciyle başka bir sokak lambasına yöneldiğimi, endişelenecek bir şey olmadığını şimdi artık görüyordu; uzaklaşmalıydı. Direğin yanında hiç hareket etmeden duruyordum, o da kolları iki yana düşmüş, köpekler tarafından kovalanmış yorgun bir kedi gibi soluyarak yüzüme bakıyordu. Bir elimle direğe yaslandım, o da yaslandı. Direkten uzaklaştım, o da uzaklaştı. İki adım atarak direğe yaklaştım, o da iki adım atarak direğe yaklaştı. İki elimle direği kavradım, o da kavradı. Aman Allah'ım ne demekti bu? Birbirimize bağlanmıştık. Hayır, o bana bağlanmıştı. Bir süre sonra kimin kime bağlandığı ayırt edilemez oldu. Aynı anda simetrik olarak aynı şekilde davranan iki kişiydik. Şüphesiz bizi seyreden biri böyle hareket edebilmek için özel bir eğitim aldığımızı düşünürdü. Serkan'dan boşuna şüphelendiğimi, onu bir ilgi budalası olmakla suçlayarak hata ettiğimi düşünüyordum. Bir suçu yoktu, sadece bana bağlanmıştı. Yavaş yavaş gerçekleşmişti bu bağlanma. O da, ben de anlamadan. Hey, bir dakika, yanıliyordum belki de? Hatasını nasıl affettireceğini bilemediği için bu numarayı çeviriyor olamaz mıydı? Olabilirdi tabii. Ama böylesine suçluluk duyan birine kızma hakkını kendimde görmüyordum. Hem sonra ne vardı bunda, işte ne güzel birbirimize bağlanmıştık. İşimiz açısından durumu ele alırsak bir çözüm bulmak hiç de zor değildi: Aynı sokak lambasının

başına iki kişi gidiyor, aynı hareketlerle aynı anda sallamaya uğraşarak sağlam dikilip dikilmediğini kontrol ediyor, fakat iki kişinin kuvvetiyle bu işi yaptığımızı unutmayarak, çok oyalanmadan başka bir sokak lambasına geçiyorduk. Meseleyi kapatmak bu kadar basitti.

Delik

Alnıma bir delik açmam gerekiyordu. Bir deliğe, alnımın ortasında idare eder büyüklükte bir deliğe acil olarak ihtiyacım vardı. Tramvayın içinde başımı nerelere ne şekilde vurdum ve en sonunda nasıl bayılıp kaldım hatırlamıyorum. Yerde yatmakta olduğumu etrafımda toplananların konumundan ve bakışlarından anladım. Alnımın kanadığı ise bir kadının yüzündeki korkuya benzer tiksintiden seziliyordu. Kanı görmek istedim. Kan alnımdan elime bulaştı. O kadını daha da tiksindirmek için ayağa kalkmak istedim. Ama kadın uzaklaşmıştı; bir kez daha gördüğümde tanıyabilecek kadar dikkatli bakamamıştım yüzüne, kalabalıkta onu bulamazdım. Başımı sağa sola vurmak düşüncesinden tam vazgeçiyordum ki, bunu yaparsam eğer, onun beni bulacağı, bu tramvaydaki en ilgi çekici olay olan eylemimi izlemek fırsatını kaçırmayacağı geldi aklıma. Ayrıca etrafımda toplananlar beni ancak yere yatırarak durdurabilmişlerse, alnıma bir delik açmak amacıyla başlayan uğraşım, demek ki kısa sürede, bana engel olmak isteyenlere karşı bir mücadeleye dönüşmüştü; pes etmemeliydim. Bir mücadeleyi sürdürebilmek için, sadece *başlamış* olmasını yeterli bir gerekçe olarak ileri süremezsiniz ama neden başladığınızı ve niçin sürdürmeniz gerektiğini düşünürken mücadeleye devam etmek durmaktan iyidir. Elbette yeterli gerekçeye sahip olmayan bir mücadeleyi sürdürmek size bir şeyler kaybettirir ama eğer mücadele etmeniz gereken yerde niçin sürdürmeniz gerektiğini düşünmek üzere durursanız bir daha hareket edeme-

yeceğiniz ağır bir yenilgi yaşayabilirsiniz. O kadını daha da tiksindirmek ve başlamış olduğum mücadeleyi sürdürmek adına ayağa kalkacaktım ki yeni bir olasılık beni durdurdu: Alnıma bir delik açmaya çalışırken kimsenin bana müdahale etmesine fırsat kalmadan yıkılıp kalmış olabilirdim. Öte yandan, kimse- nin beni durdurmak istememiş olabileceği de –pek akla yatkın değil ama– tartışılabilir bir olasılıktı. Sonuçta, kendi amacım doğrultusunda hareket ederken kendime engel olduğumu –ve yine olabileceğimi– düşünmek beni bana küstürdü. Ve çevrem- de toplananların yerdeki halime ne kadar yakın ilgi gösterdik- lerine bakılırsa, ilk girişimimde beni engellemeye fırsat bula- mamışlar ya da bunu denememişlerse bile, bu kez, alnıma bir delik açmak için davrandığımda beni durdurmak isteyen birkaç kişinin çıkacağı ve başarıya ulaşacağı söylenebilirdi; mücadele alanımın sınırlarını yoklamak / genişletmek isteyip istemedi- ğimden emin değildim.

Tramvay bir istasyonda durdu ve beni kargatulumba dışa- rı çıkardılar. Bütün mücadelem, yere yıkılışım, baygınlığım ve ayıldığımda meşgul olduğum düşünceler tramvayın iki durak arasındaki mesafeyi katedişi sırasında mı geçmişti yani? Benim gibi birinden uğranan ilk istasyonda kurtulmak herhalde en akıllıca işti. İstasyonda bulunan güvenlik görevlisine ve jeton satan memura beni teslim edebilirler, bu arada dışarı çıkarılma- ma yardım edenler arasında yola devam edecekler varsa alela- cele tramvaya geri dönebilirlerdi. Ama biraz daha düşününce başka bir olasılıkla karşılaşmamaya imkân yoktur: Tramvayda başıma toplanan kalabalık beni dışarı çıkarma sorumluluğunu yüklenmek konusunda bir tereddüt yaşamış olabilirdi. Bu du- rumda, tüm olanların iki-üç istasyon boyunca gerçekleştiği ve sakın bir şekilde ayıldığım görüldükten sonra dışarı çıkarıldı- ğım düşünülebilir. Niçin dışarı çıkarıldığım konusu ise görün- düğü kadar açık değil. Başını sağa sola vuran biri vasat bir ey- lem gerçekleştiriyorsa da oldukça ilgimizi çeker. Böyle biriyle sırf meraktan ilgileniriz demek istemem. Bir insanın kendisine zarar vermesinin yanlış olduğu yönündeki ahlakî yargıyı ço- ğunluk paylaşır. Ama bence kılıç kının içinde nasıl duruyorsa, merakımız da bu ahlakî yargıya dayanan yardımseverliğin için-

de öyle durur. Yardımseverlik her durumda tatmin edilmesi gereken bir duygu değilken, merak kesinlikle tatmin edilmesi gereken bir duygudur ve o an yaşamakta olduğuma benzer durumlarda merakın giderilebilmesi yardımseverlik gösterilmesine bağlıdır. Çevremdekiler yardımseverlik görüntüsü altında beni durdurmakla niçin başımı sağa sola vurduğum konusundaki meraklarını gideremedikleri için ikinci bir girişimde bulunma ihtiyacı duysalar bile, bu, kesinlikle beni dışarı çıkarmak olamaz. Bunu söylerken, tramvayın içindeki halimle dışarıdaki olası hallerim arasında bir fark görmüyor ve meraklarını giderecek bilginin bende kapalı olduğunu varsayıyorum. Diğer yandan, eyleminin nedeni benimki gibi açık bir şekilde seçilemeyen insanların duracağına inanmak zordur. Çünkü eyleme geçmek için olduğu gibi, durmak (eylemi sonlandırmak) için de bir nedene ihtiyaç vardır. Eylem bir amaca kavuşmadan görülen durulma bir vazgeçiş ya da kararın sonucunda ortaya çıkmamış ve eylemi sürdürmeye yönelik olası bir harekete karşı yeterli önlemler alınmamışsa, duran ya da durdurulan kişinin zaman ve mekândaki kararsız noktaların herhangi birinde olduğu, yeni bir eylemin başlangıç ânı ve yerine dair olasılıkların sayısını en tembel bakışıyla bile artırabileceği söylenebilir. Beni dışarı çıkaranların yüzlerinden yeniden harekete geçeceğim kuşkusunu tatlı bir keyifle okudum. Ama bu kuşkuya ve meraklarını giderememiş olmalarına rağmen niçin beni dışarı çıkardıklarını anlamadım. Onlara rahatsızlık verdiğim için dışarı çıkarıyor olamazlardı; çünkü beni kaldırmak demek, rahatsızlıklarını daha da artıracak olan sorumluluk, yardımseverlik gibi ağırlıkları yüklenmeleri demekti. Çevremdekilerin bunun bilincinde olmadığı kanısına dayanan herhangi bir varsayımda bulunarak, insanların ortaklaşa kullandığı bilinç alanını küçümsemek istemem.

Tüm bu anlattıklarımı bakarak benim gayet mantıklı bir insan olduğuma hükmetmişseniz eğer, tramvayda başımı sağa sola vurmaya başladığım ânı, indirildiğim durağı, dolayısıyla arada geçen zamanı ve yaşadıklarım ile ilgili diğer ayrıntıları hatırladığımı düşünüyor ve neden sizi bazı olasılıklar, faydasız görüşler arasında gezdirdiğimi merak ediyorsunuzdur. Gerçek-

te ne yaşandığı belliyken insan neden geçmişe yönelik olasılıkları söz konusu etsin? Önemli olan elbette gerçekte ne olduğudur; ama gerçekte olanı önemli kılan, hangi olasılıklar arasında gerçek olma şansına eriştiğidir. Ancak bu olasılıklar gerçekte olanı anlamlı kılmak şöyle dursun, daha da anlamsızlaştırır. Bu anlamsızlaşmanın sonucunda, gerçekte olmayan şeyler değer kazanır. Bu değeri hak edip etmediklerine dair duyulan kuşku onları tekrar tekrar ele almak zorunluluğunu doğurur. Ve bu sırada elbette gerçekte başka şeyler olmaya devam eder. Eğer bu sözlerin mantıktan yoksun birinden çıktığına hükmetmişseniz, mantığın ancak sınırları belli bir alanda mümkün olduğunu, bu nedenle bazı şeyleri ihmal etmek gerektiğini hatırlatır ve mantıksızlığımı hiçbir şeyi gözden kaçırmak istemeyişimin bir sonucu olarak değerlendirmenizi dilerim. Çabamı takdir edeceğinizi ve aramızda bir uzlaşma sağlandığını varsayarak gönül rahatlığıyla anlatmaya devam ediyorum.

Beni dışarı çıkaran herkesin hemen uzaklaşacağını sanıyordum ama birkaç kişi yanımda kaldı. Başımda hâlâ bekliyor oluşlarının süreklilik kazanmasından korktum. Artık nereye götürüleceksem benimle birlikte oraya gelmeleri ile sağlanacak olan bu süreklilik, *meraklarını gidermek amacıyla beni dışarı çıkardıkları* ya da sadece yardımseverlik adına hareket ettikleri olasılıklarını akla getiriyordu. İlk girişimleri bir sonuç vermediği halde, bende kapalı olan bilginin bir yerde açılacağı umudunu koruyacakları, bu bilgiyi ‘açılmasını beklemeye değer’ bulacakları ya da yardımseverliklerinin(?) bu denli güçlü olabileceği daha önce aklıma gelmediği için “kesinlikle olmaz” diyerek değerlendirdiğim durumu, şimdi gerçekleşmek üzere olan bir olasılık olarak belirlememe / görmeme şaşırmayın. Bir şeyin olmayacağını söylemekle olabileceğini söylemek sadece bizim algımız açısından birbirinden farklıdır, gerçek özleri açısından ise aynıdır. “Olmaz” diyerek nitelediğimiz bir olasılığın gerçekleşmesinin en önemli sonucu, herhangi bir başka “olmaz” olasılığın da gerçekleşebileceğine dair kuşku yaratarak varoluş kabuğunda bir delik açmasıdır. Ama “olmaz olasılık” tanımlaması çelişkilidir. Mümkünler arasından bir seçme ile, her şeyin mümkün olduğu bir dünyada “olacaklar” ve “olmayacaklar”

sınıflandırmasını yaparak, diğ er bir deyişle *algısını kurarak* yattığımız kabuk bizim derli toplu durmamızı sağladığı için, düşüncelerimizi ve düşüncelerimizi tesadüf i olarak barındıran bedenimizi anlık da olsa *yerinde* tutabilmek adına bu çelişkiyi göze alırız. Bazıları varoluşun sürekli bir oluş olduğunu söylerken bu çelişkiyi düşünmüş ve fakat bu çelişki üzerinden kabuk düşüncesini yadsımıştır. Ben varoluğu iç içe büyüyen küreler şeklinde düşün yor ve her yeni kürenin oluşumunu bir öncekinde açılan deliğ e bağılıyorum. Böylelikle varoluğu hem sürekli bir oluş, hem de bir hareket için gerekli olan bir *duruş* / donma olarak kabul edebiliyorum. Dahası, mümkünler arasından bir seçme yapmak suretiyle kabuk oluşturma işini bireye ait görerek, onun iradesini önemli bir sorumlulukla yükl u olarak tanımış bulunuyorum. Ama olasılıkların ortaya çıkışı tek başına bireyin sorumluluk alanında değıldir; bu, toplumsal koşullarda başkalarıyla ve doğayla bölüş l r. Yeni bir kabuk oluşturma işi bireye aitken, yeni kabuğun oluşturulmasını gerekli kılan deliğ i açma işi sonsuz sayıdaki olasılıktan herhangi birine (birkaçına ya da daha fazlasına) aittir. Sonsuz sayıdaki olasılığın sonsuz ortaya çıkış olasılığı olduğu için insan kabuk oluşturacağı ânı tedirginlikle bekler; bu tedirginliğın sıfatını da eklersek onu diğ erleriyle karıştırmamış ve daha iyi anlamış oluruz: *varoluş* tedirginliğı. Varoluş sözcüğ n n bir sıfat olması bizi olduk a ilginç konulara götürebilir ama duralım ve varoluş tedirginliğı içindeki bireyin beklemeye dayanamayıp delik açma işini olasılıkların alanından kendi irade alanına çekip çekmeyeceğini soralım. Böyle biri ya deliğı, ya da deliğı açacak olasılıkları görm y rd r; ya deliğı görün r bir alana çekmek istiy rd r, ya da olasılıkları kendisi yaratmak istiy rd r; ya olasılıkların sonsuzluğundan rahatsızdır, ya da kendi yaratabileceğı olasılıkların sınırlılığından. Her durumda tedirgindir ama tedirginliğı oranında kararlı bir eylemi ger ekleştirmek üzere hareket eder. Sanıyorum alnıma ni in bir delik açmak istediğim yön nde bir kanıya vardınız. Bunu reddediyor –ben alnımdaki deliğı varoluş kabuğundaki bir delik ile aynı tutacak kadar deli değılim– ama böyle anlaşılmama neden olacak bir sapma gösterdiğimi kabul ediyorum.

Asıl sapmayı ise istasyonda beni yere bıraktıklarında gösterdim. Çılgınca debelenerek ayağa kalkmamın ve yeniden başımı çarpabileceğim her yere şiddetle vurmamın nedenlerini düşünmeyi size bırakıyorum. Hareket halindeki bir araçta delirmenin yatıştırıcı tarafları olduğunu, durgun bir zemin üzerinde delirmenin ise sürekli bir hareketi zorunlu kıldığını söyleyeceğim sadece. Beni yakalayıp hırpalayarak yere yatırdılar. İşte o zaman tramvayın içinde de böyle olmuş olabileceği yönündeki düşüncem kuvvetlendi. Gerçekleşen bir olayın daha önce düşünülen bir olasılığı kuvvetlendirmesi varoluş tedirginliğini hafifletir. Yatıştım. Kararlılıkla yeni bir kabuk oluşturmaya koyulmuştum ki, hiç aklıma gelmeyecek bir şey oldu: Biri "Annesini arayalım şunun, telefonu yok mu, ceplerine bakın?!" dedi. Evli barklı kocaman bir adamım, diyerek ayağa kalkmak istediysem de olduğum yerde sessizce durdum. Adam böylesi bir delilik ile *anne* arasında bir ilişki mi kuruyordu, yoksa beni çıktığım deliğe mi göndermek istiyordu?

Sinek

Kierkegaard'un izinde, Sâdık Hidâyet'in karşısında...

Kendimi öldürecektim. Bir intihar? Hayır. Kendimi başka birini öldürür gibi öldürecektim. Öyleyse bir cinayet? Evet, belki; mümkün olabilseydi eğer.

Tam tetiği çekecekken bir sinek dikkatimi dağıttı, vızır vızır dolanan kocaman bir atsineği. Silahı sehpanın üzerine bıraktım. Anladım ki namlu şakakta, parmak da tetikteyken törensi bir yoğunlaşma gerekliymiş. Bir süre sineğin konmasını bekledim. Tetiği çekmiş olsaydım, afiyetle kanımı içmek için üzerime konardı tabii; ama şimdi bende hiçbir umut bırakmayacak kadar hızlı bir şekilde odanın içinde dönüp duruyordu.

Mutfağı havalandırmak için açık bıraktığım camdan girmiş olmalıydı; lavabodan gelen belli belirsiz koku neden rahatsız etmişti ki beni, geberip gittikten sonra cesedimin rezil kokusu her yanı kaplayacaktı şüphesiz. "Yo," dedim içimden, "o kadar beklemes cesedim, patlayan silahın sesine hemen koşarlar."

Etrafa şöyle bir göz gezdirdim, her şey derli toplu, yerli yerindeydi. Her tarafı silip süpürmüş; bulaşıkları, çamaşırları, perdeleri yıkamış; kırık dökük eşyaları, giyilemeyecek kadar eski kıyafetleri kaldırıp atmış; neredeyse bir haftadır tüm boş zamanlarımı evin temizliğine, düzenine ayırmış, son olarak da duş alıp, güzelce tıraş olmayı ihmal etmemiştim. Ölmeden önceki ruh halimle evimin, eşyalarımın, bedenimin bakımsız hali arasında bir ilgi kurulsun istemiyordum. Ölümüne acıklı bir

görünüm katardı bu; üstelik dağınık evlerde, pis bir koku içinde yaşayanların intiharı doğal karşılanır. İntihar mı? Hayır! Bir cinayet işleyecektim ben. Ama şimdi oturmuş bir sineğin kozmosumdaki tüm güneşlerimi karadelik gibi yutuşunu seyrediyordum.

Elimde gazeteyle sineği kovalama düşüncesi canımı sıktı. Işığa gelmiş olmalıydı. Pencerelerden birini açıp, ışığı söndürdüm. Anlaşılan bizim sinek geceyi dışarıda geçirmek istemiyordu, bir türlü çıkmadı. Koridorun lambasını açtım ve onu orada bekledim. Gelmedi. Bekledim. Lambayı birkaç kere kapatıp açtım. Derken vın diye koridora girince, odaya koştum ve kapıyı çarparak kapattım. Canım iyice sıkılmıştı. Gel de şimdi kendini öldür. “Yahu,” dedim, “bir sinek mi engel oldu bana?” Silahı ateşlemiş olsaydım, sineği bir daha ne duyacak ne de görecektim. O sırada kendimi öldürmem, aynı zamanda sinekten de kurtulmamın en kolay yolu değil miydi?

Bunu yapamamamda şaşılacak bir şey yoktu. Tetiği çeken sadece kendimden nefret etmek, kendimden rahatsız olmak, kendime yönelmek istiyordum. Sineğin vızıltıları kafamı delip geçecek merminin fiziksel etkisini azaltmayacaktı; ama silahı o sırada ateşleseydim, öldürmede ve ölmede bir ilgi eksikliği olacaktı. ‘Öylesine’, ‘kolay’, dikkatsizlikle bir saksının devrilmesi gibi gerçekleşmemeliydi hiçbir şey.

Aslında başlangıçta kendimden nefret ediyor değildim. Meselenin kişiselleşmesini istemezdim. Fakat ansızın karşıma çıkan bir aynada, gördüğüm kişinin ben olduğunu fark etmeden önce, saniyenin binde biri kadar kısa bir süre içinde kurbanımla göz göze gelmiş ve bu cinayetin sandığım kadar kolay olmadığını anlamıştım. Kendimi nasıl öldüreceğimi kafamda evirip çevirirken onun sesini de dinlemek zorundaydım; çünkü bu cinayeti işlemek üzere beni bir kiralık katil olarak tutan kişi ondan başkası değildi. Artık her zamanki sıradan işlerimden birini yapıyormuş gibi kendimi öldüremezdim. İntihar denilen tuzağa düşmemem gerekiyordu...

Etrafı tertemiz bırakmanın en iyi yolu çeşitli ilaçları bolca, bir arada içmek ya da kendimi havagazının masumluluğuna tes-

lim etmekse de bir cinayet işleyeceğimi aklımdan çıkarmamalı, cesedimden yayılacak pisliğe engel olmamalıydım; ıstıraplarını yatıştıracak tatlı düşler arayanlar, kurtarılmayı, bir prens / prenses tarafından uyandırılmayı bekleyenler, yarın kaygısı taşımayan düşsüz uykuyu özleyenler, çevrelerinde ölümlerinden iz kalmasını istemeyenler gönül rahatlığıyla benzer yöntemleri deneyebilirlerdi. Denizde boğulmayı düşünmedim bile; iyi bir yüzücü olduğum için kendime kurtulma şansı veremezdim, mademki ölen ve öldüren olarak iki kişiydim, elbette bir yarım yaşamaya çalışacaktı. Kendimle, kendimi aşağı itebileceğim yüksek bir yerde karşılaşma ihtimalim düşüktü, bu fırsatı yakalasam bile, bir kurban olarak, hem ölüme kavuşurken katilimden çok uzaklaşmak istemiyordum, hem de maddî-manevî büyük yüklerin altında ezilen insanların kanatlanma / hafifleme arzusu, ya da, içinde bulundukları ruhsal durumun çarpıcı bir ifadesini yaratma eğilimi şeklinde değerlendiriyordum bu türden düşüşleri. Bir aracın altına da atamazdım kendimi; ölümü doğuracak eylemi kontrolü bende olmayan bir nesne ile paylaştığımda tam bir katil-özne sayılamazdım. Jilette bileklerimi kesmek ilk bakışta eğlenceli gibi geldi ama ben bir işkenceci değildim; üstelik ölümlerden çektiğim acı, öldürürken yaşamak istediğim duygulara mani olurdu. Neyse; bu yollar böyle uzayıp gidiyordu, –bir silahla kendimi öldürmek de dahil– aralarında pek bir fark göremiyordum.

Kendimi birini öldürür gibi öldürmenin imkânsızlığıyla karşılaşmaktan korkarak bu düşünceleri bir kenara bıraktım ve bir avcı içgüdüleriyle *kendimi* takip etmeye başladım. Evde, sokakta, işte, her yerde kendi izimi sürüyor, kendimi kokluyordum. Her hareketimi titizlikle inceliyor, gittiğim yerlerden, alışverişlerimden, görüştüğüm insanlardan kendime dair ipuçları çıkarıyordum. Her ne kadar avcı ile av arasındaki mesafeyi içimdeki katil ile kurban arasında kurmaya çalıştıysam da bunu başaramadım ve en sonunda anılarımı, duygularımı, düşüncelerimi, huylarımı, hastalıklarımı, reflekslerimi, tiklerimi.. masaya yatırdım. Tahmin edersiniz ki çok uzun sürmedi kendimden nefret etmem. Ciğerine kadar okuduğu birini kim sevebilir...

Bu nefret bir mahkemenin sonucunda ortaya çıkmış gibiydi. Yargıç ve sanık bendim. Boynuma bir ip geçirip kendimi sallandırabilirdim. Ama kendini asan insanlar, bence, ya varlıklarını görünür kılmak, onları ezen olgu ve kişilerin karşısına *belirgin* bir şekilde çıkmak çabasındalar, ya da tam tersi, varlıklarının insanî yükünü atarak, herhangi bir yerdeki bir nesne olmak arzusundalar. İnsanın kendini cezalandırmasındaki kibir... Ama uygulamayışımın nedeni başka: kendini asan kişi bir *şey* olur ve başkalarının okumasına açık bir sembol gibi, yapısındaki temel unsurlardan ayrı bir anlam kazanır. Geride böyle bir *eser* bırakmaya hiç niyetim yoktu. Sonunda, kendime duyduğum nefrete yakışır şekilde, elime bir silah alıp kafamı patlatmayı seçtim. Bir sinek, vızır vızır dolanan kocaman bir atsineği mi durdurdu beni...

İnsan şakağına bir silah dayayıp indirince çok yoruluyormuş. Kafamda bir delik açılmamıştı ama odanın içinde kocaman bir boşluk vardı artık. Bu boşluğa düşmemeye çalışarak yatak odasına geçtim. Biraz uyudum mu bilmiyorum, sineğin vızıltıları kulağımı tırmalamaya, giderek ruhumu delik deşik etmeye başladı yeniden. Tüm lambaları kapatıp yatak odasınınkini açınca benimle birlikte girmişti herhalde içeri. Karanlıkta beklemekten sıkılınca da, şöyle bir dolanıp rahatlayayım demişti. Ama bir türlü konmak bilmiyordu. Dışarı çıkmak istiyor, diye düşündüm. Ne!? Zamanında aklın neredeydi, a sinek? “Görürsün,” dedim dişlerim arasından, “geberteceğim seni!”

Işığı yaktığımda duvardaydı. Yorgun argın, soluk soluğa. Varoluşundan gelen maceranın yüküyle ağır. Birazcık düşünseydim ya ona acıyacaktım, ya da merhametime gerek kalmadan uçup kurtulacaktı. Elimle patlattım üzerine. Hem duvarı hem de elimi feci şekilde kirletti. “Kahrolasıca! Ölmek, öldürülmek için çok uğraştın, benim gibi...”

Hain ve Düşman

I

“Her cümlenin sonuna neden üç-dört tane ünlem koyduğunuzu anlamıyorum,” dedi Metin; sigarasını yakacaktı ama söylediğinin belirgin bir sessizlikle karşılandığını fark edince çevresine dikkat kesilerek duraksadı. Elektrikli sobayla ısınan küçük öğrenci evinin, kendisi gibi gençlerle dolu salonunda ayaktaydı. Metin’in onlarla aynı dünya görüşünü paylaşmadığını göstermek için fırsat kolladığını düşünüyordu arkadaşları. Sessizliklerinde gizlenen çatışmayı söze döken Koray oldu: “Bunlar birer cümle değil, slogan. Dilbilgisinden sınava girmiyoruz, eyleme katılıyoruz.” Sakindi ama sakinliği Metin’e karşı dostane duygular beslediğini göstermek için takındığı bir süs gibiydi. Ve bu sakinlik, gergin bir şekilde toplanmış saçları tutan bir kurdeleye de benzetilebilirdi. “Bizim sloganlarımız halkımızın kalp atışları...” dedi Nilay, yeterince anlamlı bir şey dile getirdiğine inandığı için konuşmasını sürdürmeye gerek görmedi ve her an düdüğünü çalmaya hazır asabi bir hakeme daha çok yakışacak olan bakışlarını Metin’in üzerine dikti. Annesine kendini affettirecek mazereti hiçbir zaman bulamayan, önlüğünün iki düğmesi kopmuş bir ilkokul öğrencisinin, eve dönerken rastlaştığı çocuklarla, üçüncü düğmesinin de kopacağı bir kavgaya tutuşmakta tereddüt etmeyen haylazlığını taşıyan bir gülümseme vardı Metin’in dudaklarında.

Can bildiri için daha önce alınmış notları bir kâğıttan oku-

yor, Koray her madde için herkesin katılımını beklediği bir tartışma açıyor, Fırat bu konuşulanları evdeki diğer eşyalara göre lüks sayılabilecek bilgisayarın başında düzenliyordu. Nilay ve Elif yerde büyük kartonlar ve bezlerin üzerine o bildik sloganları yazıyorlardı. Erdiñ bezleri ve kartonları tahta çubuklara tutturuyor; ara sıra Koray'ı da yardıma çağırarak, boyasının kuruması beklenenecek olan pankartları hole ve diğere odaya götürüyordu.

Rulo yapılarak salonun bir köşesine kaldırılmış halıyla kendisinden başka kimsenin ayakta olmadığını fark etti Metin. Gerçi o da pankartların raptiyelenmesi ve taşınması işine ara sıra katılıyordu ama sürekli böyle ayakta dikilmesinin bir mânâsı yoktu. Eskiçiden alınmış ve kimbilir kaç ev değiştirmiş divana oturmuyorsa eğer, eylem birliği etmiş arkadaşlarıyla arasındaki görüş ayrılığını eylemsizliğe çekilerek kuvvetlendirmekten sakındığı için değil, kızların kalçaları bu divana baktığı içindi. Aynı davanın yoldaşları arasında dişilik ve erkeklik söz konusu olamazdı. Şüphesiz cinsellik üzerine imrenilecek bir rahatlıkla konuşabilirlerdi ama cinselliklerini bakışlarına, duruşlarına, hareketlerine taşıyabilecekleri yerin ve zamanın kolay çözülemeyecek bir formülü vardı. Onlarla aynı dünya görüşünü paylaşmayan birinin bu özel formül üzerinde düşünme zahmetine girmeden bir saygısızlık etmesi her zaman mümkündü. Ama Metin'in divana oturmasına mani olan, bu saygısızlığın kendisinden bekleneneği ya da bakışlarının kızların kalçalarına kayacağı endişesi değil, bir "yabancı" oluşunun onu olduğundan ve oradaki erkeklerden daha fazla "erkek" kıldığını hissetmesiydi. Gerçekten de önce -belirsizliğimizle yabancı- birer kadın ve erkeğizdir. Giysilerimizden, takılarımızdan, saç kesimimizden yardım almaya çalışırız, yetmez, yaşam biçimimiz ve fikirlerimiz çerçevesinde kendimizi ortaya koymaya gelir sıra, ama yine de bir bilinmeyen olarak ağırdır erkekliğimiz, kadınlığımız. Metin eski dostu Erdiñ'in evinde, üniversite çevresinden az çok tanıdığı arkadaşları arasında olsa da, ona yabancılığını hissettiren bir sınır kapısının önünde pasaportsuzdu. Sadece onların dünya görüşünün dışında kalmasından kaynaklanan bir yabancılık değildi bu. Dışarıdaydı ama neredeydi?

Aradan 10 yıl geçtikten sonra, şimdi ben, Metin'in o gün oturmadığı divana oturuyor ve arkadaşlarıma bakıyorum. Oyuncu ve kurnaz yazarlara alışık okur beni Metin sanabilir; hayır, değilim. Ona kendimden bir şeyler kattım ama diğerlerinden daha çok sevdiğim için değil.

Sizinkileri bilmem, benim arkadaşlarım dünyayı değiştirme gücüne sahipti. Ama inançlarındaki kuşkusuzluğu küçümseyerek onlara karşı saygısızlık ediyordum. Geleceğe olan tutkularına rağmen ölüleri sevdiklerini, her şeyi bir bıçak darbesiyle birbirinden ayırdıklarını düşünüyordum. Hayatta her şeyin birbirine ulandığını anlatmak istiyordum onlara. Bir şeyi ilişkide olduğu şeyler bağlamında görmezsek ona hayat veren damarları kesmiş oluruz, gibi bildik bir görüşü dile getirdiğimde onların diyalektik dediği kavrama yaklaşmış olmuyordum. İslam ve sosyalizm arasında bir uçurum yok muydu? Müslüman ve Marksist nasıl birbirine bağlanabilirdi? Derdim bu değil, diyordum. İkisi de insan mı, bunu mu demek istiyorsun? diye soruyorlardı gülerek. Ne gereği vardı şimdi böyle basitleştirmenin. Müslümanlar ve Marksistler hangi varoluş temellerine dayanarak aynı toplumun içinden çıkıyorlardı; bunu anlamak istiyordum ama ne demek istediğimi biliyor muydum? Arkadaşlarım toplum içinde kazanamadıkları zaferi bana karşı elde ediyorlardı. Güçlü bendim onlara göre; dışarıdaki herkes benim tarafımda yer aldığını söylüyorlardı. Onlar yalnızdılar, ben kalabalıktım. Ama halkçı olan onlardı. Çağ onlarındı. Uğruna ölmeye değer dava onlarındı. Ben davasızdım, örgüt-süzdüm. Ama durun bir dakika! Onlara işkence edenlerle aynı dine inanmıyor muydum? Eğer işkence etmeyecek bir Müslüman'sam, bilinçsizdim. Benim inancımdan söz edilemezdi. Din ile işkence arasında bir bağ olup olmadığını düşünmeye vakit yoktu belki de... Bağdaştırmakta gençlerin üzerine yoktur. Her şeyi birbirine ularlar ve böylece şeylerin kendilerine özgü kalp atışları duyulmaz olur. Ama zaten hiçbir şeyi durup dinleyecek zaman yoktur. Gençlerin acelesi vardır, bir an önce yetişmeleri ve açıklığa kavuşturmaları gereken bir belirsizlik vardır ama

geçtikleri yolları karanlıkta bırakırlar ve vardıkları yerde nefesleri tükenir.

Dargınlığının böbürlenmeme sebep olduğunu düşünüyorsanız haksız değilsiniz. Ama bu tartışmalar size çok cahilce geliyorsa gençliğinizi, bugünün gençliğini, yarının gençliğini, gençliği sürdüren ihtiyarlığınızı, tüm zamanların gençliğe hayran ihtiyarlığını kınıyorsunuz demektir. Çünkü gençler dünyanın fani olup olmadığını saatlerce tartışabilirler: biri, "dünya fani" diyen kişinin kaderci bir bakış açısıyla insanın eylemci doğasına küstüğünü söyler; ve hemen diğeri, "dünya fani" diyen kişinin insanın sorumluluğundaki eylem alanını gösterdiğini, eylemin aciliyetini bildirdiğini dile getirerek itiraz eder. Ama sonuçta dünya fanidir değil mi, bu yüzden kavga etmeye gerek yok değil mi? Böyle düşünüyorsanız ihtiyarlamışsınız demektir. Sizin için açılmadı bu bahis. Üstelik size hitap edemeyecek kadar gencim. Ama pişman olduğum şeyler olduğuna göre biraz yaşlanmışım. Artık o nehre karışmak istesem bile her şey geride kaldı. Belki nehre karışamadım ama dostlarıma beni aralarına aldıkları için şükran borçluyum. Kendi kendime soruyorum: o nehrin içinde *olduğum* gibi yer alamaz mıydım, bunun bir çaresini bulamamak kişisel yetersizliğim miydi; yoksa karışmak istediğim nehrin suyunu bulandıracağım için mi dışarıda tutuluyordum? Neyse. Tarihin sanki ben yokmuşum gibi akışı karşısında duyduğum melankoliye elveda. Bana acı veren işkenceciler değil dostlarım oldu. (Büyük laf!) Dargınlığa son veriyorum. (Daha da büyük laf!) Bakın bu divanda oturuyorum. Zıpırlık etmek için buradayım. Evet, gözüm ara sıra kızların kalçalarına kayıyor ve bizim çocuklara takılmadan edemiyorum...

Dünya, ne kadar genç görüldüğünü bilmenin kibriyle kendisine ihtiyar diyen bir budaladır. Gerçekten de gençtir. Her şeyi tekrar tekrar yaşadığı için gençtir. Büyük bir özgüvenle kendini tekrar ettiği için gençtir. Ama gizli gizli ihtiyar olduğunu düşünür ve gözlüklerinin ardından bakarak parmağını sallar bize. Küçük bir çocuğun yetişkinleri taklit ederek oynadığı oyunlar bizi nasıl gülümsetiyorsa, dünya da öyle gülümsetmeli. Evet gülümsemek için, gülümsemek mi, hayır, kah kah kahka-

ha atmak için oturuyorum bu divana. Ama olmuyor, kahkahamı tarihin gürültülü akışı yutuyor, gülümseyemiyorum bile, gençliğe özgü o buhran yakama yapışıyor. Alnımdaki sivilceleri duyuyorum. Her tarafımda aynalar var; aynalar bana tuvalete gitmemi söylüyor. Tuvalete git ve böyle herkesin içinde değil, orada kendine bak. Şey, özür dilerim, tuvalete sivilcelerimi sıkmak için gittiğimi itiraf edemem: Tarihi kokutmak için gidiyorum; tabii, bu arada kendi dışkıyı koklamadan da yapamayacağım. Hayır, hayır, hiçbir yere gidemiyorum; çakılıp kaldım bu divana. Sanki kalkarsam kızların kalçalarına baktığımı itiraf etmiş olacağım; sadece kalçalarına mı, ellerine, memelerine, bacaklarına, ayaklarına da... Bakmıyorum, bakmadığımı ispat etmek için durmadan konuşuyorum. Allah'ım kurtar beni bu nutuktan, yalvarıyorum! Kurtar beni kızların gençliğinden, kendi geçliğimden...

Ama durun hele biraz; Metin'in yüzündeki bu haylazca gülümseme de ne oluyor? Arkadaşım böyle gülemezsin, sen yabancısın, sen dışarıdasın, sen pasaportsuzsun, sen belirsizsin. Bense onların arasına karıştım, bak tereddütsüzce bu divana oturdum, gülümsemek benim hakkım. "Devrimciler *Playboy* ve *Playmen* okuyabilir mi?" tartışmalarına ben katıldım, sen değil. Sen boş boş denize bakarken, ben gururla ergenliğimize karşı savaştım. Gülmek benim hakkım!

Madem gülmek hakkım, neden gülemiyorum? Arkadaşlarım geleceğin belirsizliğine doğru koşarken, Metin'in gülümsemesi şimdiki zamanın belirsizliği üzerine düşüyor. Metin'in diğerlerine göre belirsiz kalan varlığı, duruşu, şimdiki zamanın belirsizliğine karışıyor ve diğerlerinin kendilerini belirlemelerine yardımcı oluyor. Kendini belirleyenin güçlü, belirsiz kalanın ise zayıf kabul edildiği çağı altın saymak ne budalalık! Alnımda bana hâlâ ergenlikten çıkmadığımı hatırlatan birkaç sivilcenin olduğu zamana Metin'in gülümsemesindeki ışıkla geri dönüyorum. Ah, vaktiyle karışamadığım nehrin akıntısı bu kez coşkuyla sürüklüyor beni...

Ertesi gün Metin'in bizimle birlikte eyleme katılması şaşırıcı oldu. Şaşkınlığın ilk ânın dışına taşmasına tahammül edemediğimiz için birçok açıklama ile hemen silahlanırsınız. Koray, Can, Fırat, Erdinç, Nilay, Elif ve ben; hepimiz kendimize göre açıklamıştık bu durumu. Ama şu da bir gerçektir ki, Metin böylelikle belirsizliğini daha da güçlendirmişti. Gelmemesi anlaşılır bir şey olurdu ama o bizimle gelerek kavrayışımızın dışına kaçmıştı. Bizimle gelmesi eyleme katılması demek değildi. Yanımızdaydı ama burada değildi. Gelmişti ama bizimle değil. Ona yaklaşmak dışarıya doğru bir adım atmak demektir.

Omuzlar üzerindeki bir genç, büyük, daha da büyük olma-ya çalışan bir sesle şiir okuyordu. Şiirin şiirsel okunuş biçimi karşısında yüzünü buruşturan Elif, imgelemimde usulca Metin'e yaklaştı. Şiirle birlikte yumruklarını havaya kaldıran kalabalık, bir cümlemin sonunda bilinçsizce çoğalan ünlemleri andırıyordu. Cümlemin anlamını ortadan kaldırdıklarını bilmeyen ünlemler... Cümlemin anlamından daha güçlü olmak isteyen ünlemler... Ünlemler arasında nefes alamayan Elif, ünlemi değil cümleyi anlamak isteyen Metin... Birbirlerini görmüyorlar: eylemin içinde olan ama eyleme katılmayan Metin kimsenin dikkatini çekmemek için bakışlarını şiir okuyan gence dikmiş; Elif de yapmacıklığı, büyüklenmeyi aşağılarcasına yüzünü buruşturarak, şiir okuyan gence bakıyor. Elif ve Metin'in bakışları birbirleri üzerinde olmasa da şiir okuyan gencin üzerinde kavuşuyor. Herkesin bakışlarının yöneldiği yerde gizlice buluşuyorlar.

Saçmaladığımı düşünüyorum. Düşüncelerini kızların kalçalarından ayıramayan biri böyle saçmalar işte. Kızlarla erkekleri kavuşturmak istediğim için bu konuda yanılıyorum. Ama Elif yumruğunu kaldırmıyor, Metin de kaldırmıyor. Herkesin gözü önünde flört ediyorlar. Elif'e dün gece pankartlara yazdığı sloganları hatırlatmak istiyorum. Madem yumruğunu kaldırmayıp yüzünü buruşturacaktı, niçin yazmıştı onları? Devrimci düşünceye bağlanmasının nedeni salt öfke miydi? Hayır. Ana-babalara, öğretmenlere, bürokratlara, işadamlarına duyduğu öfkeyi devrimci düşünceye bağlılığının bir parçası sanmak-

la hata mı etmişti? Hayır. O halde kaldırılabildi yumruğunu. Ama hayır, şiirselliğe de öfke duyuyordu. Ve ben, yani kızlarla erkekleri kavuşturmak isteyen budala, bu öfkenin kaynağında ki şüphenin onu güzelleştirdiğini düşünüyordum.

İkisinin el ele tutuşmasını istiyordum. Elif, Metin'in bizden biri olmadığını biliyordu; öyleyse yüzünü buruşturarak Metin'e gizli bir mesaj gönderiyordu. Hadi beni bu halkanın dışına çıkar, diyordu. Ama Metin gerçekten de bunun farkında mıydı? Değilse bile, fark etmesine yardımcı olabilirdim. Ama hayır, yapamıyordum, çünkü yumruğum havadaydı, bir kere kaldırmışsam nasıl indirebilirdim? Sonra alkışlamam gerekiyordu, sonra türkü söylemem gerekiyordu, sonra atılan sloganlara coşkuyla katılmam gerekiyordu. Sonra yürümem gerekiyordu, sonra durmam, sonra tekrar yürümem; bir asker gibi, bir kahraman gibi. Allah'ım göğsümü böyle şişirirken onlara nasıl yardım edebilirdim? Yerimizde dursak da, durmadan ilerliyorduk; coşkuda, tutkuda ve bağlılıkta ilerliyorduk. Bağlılıkta? Evet, birbirimize bağlanıyorduk, birbirimizden ayrılamadığımız için bağlanıyorduk. Birbirimize bağlanmamız gerektiği için bağlanıyorduk. Ve Elif'le Metin'i de kendimizle birlikte sürüklüyorduk. Onları iki dal parçasıymış gibi akıntımıza katmıştık. Bu yüzden utanıyordum; yumruklarını kaldırmaları da, bizimle birlikte marş söylemeseler, halay çekmeseler de akıntımız içinde sürükleniyorlardı. Metin artık Elif'e ulaşamazdı, çünkü aramızda sürüklendikçe bizden biri olmadığını kendisine yinelenmenin kibri gözlerine perde çekmişti. Artık Elif Metin'e ulaşamazdı, çünkü yüzünü buruştururken tuğla üstüne tuğla koymuş, içekapanışın duvarını örmüştü. Bu akıntının bir dalgası olan ben onlara yardım edemezdim, çünkü başımı her daim dik tutmak zorundaydım. Ama gözlerimi özgürcesine yuvalarında oynatabilirdim. Gözlerim özgürmüş gibi bunu yapabiliirdi ama özgür değildi, çünkü gözkapaklarım geleceğin, gökyüzünün, adımlarımızın aşkıyla çılgıncasına kırışıyordu.

Hızla dün geceyi düşünmeye koyuldum: Elif'in sloganları yazarkenki halini... Elif'in yüzünde bir dalgınlık, şüphe ya da öfke, bir tür ret yakalamalıydım. Dünle bugünü kavuşturmalıydım. Dünle bugün kavuşursa, Elif'le Metin'i kavuşturacak

çareyi de bulacaktım sanki. Ama olmuyordu, hatırladığım tek şey aynalar ve alnımdaki birkaç sivilceydi. Ve kalçalar ama bakmıyordum. Ve baldırlar ama bakmıyordum. Ergenliğime lanet okuyordum. Marş söyleyerek ergenliğimle güreşe tutuşuyordum. Yumruğum havada ergenliğimi hiçliyordum. Ergenliğim niçin hâlâ geride kalmamıştı, coşkuyla geleceğe koşuyordum ama sivilcelerimi geçemiyordum? Zamana yenilmeyen birkaç sivilcenin kurduğu küçük imparatorluk bana karşı da direniyordu... Ah, hayır, savaşmakla hata ediyordum, uzlaşmalıyım. Ah, hayır; mertçe, yiğitçe savaşmalıyım. Savaşmalıyım? Uzlaşmalıyım?

Mertlik ve yiğitlik göstermek söz konusu olmasaydı, savaşmama gerek yoktu. Eğer sivilceler şiirsel olsaydı, savaşmama gerek yoktu. Sivilceleri şiirsel kılan bir dünya görüşü bulmalıydım ama sadece bu yetmezdi, bu dünya görüşü aynı zamanda mertlik ve yiğitlikteki şiirsellikle alay etmeliydi. Ardımda beni geri çağırın annemin sesini silmek için böyle koşmaya devam ederek nereye varacaktım? Arkadaşlarım nereye gidiyorsa oraya elbette. Hep birlikte yola çıkmıştık, hep birlikte varacaktık. Eyleme katılmasa da eylemin içinde olan Metin de oraya varacak mıydı bizimle birlikte? Yoksa akıntımız onu sert kayalara çarparak cezalandıracak mıydı? Ya Elif, bugün şiirin şiirsel okunuşu karşısında yüzünü buruşturan Elif, affedilebilir miydi? Ya çevredekiler, tüm olanlara seyirci kalanlar? Bakkallar, kasaplar, garsonlar, manavlar, kunduracılar... onlara ne olacaktı? Vardığımız aydınlık günlerin ışığı onların da yüzüne vuracak mıydı? Aydınlık günlere kimleri cezalandırarak varacaktık, aydınlık günlere vardığımızda kimleri cezalandıracaktık?

Metin aramızda sürüklendikçe bizden biri olmadığını kendi kendine yinelemek zorunda mıydı? Bu ne tür bir kibirdi? Bu kibir yüzünden bizi anlayamadığını görmüyor muydu? Bizi anlamamanın bedelini hesap etmiş miydi? Üstelik bu kibir nedeniyle onun gözünde hepimiz aynı kişi oluyorduk; bizden biri olmadığını yinelemek kendi varlığını keskinleştirirken çevresini bulanıklaştırıyordu. Ama Elif de vardı aramızda, Metin onu böyle silmemeliydi. Hem Metin de aramızda değil miydi, böyle yaparak kendini kendinden gizlemiş olmuyor muydu? Ama ga-

liba hepimiz kendimizden biraz gizleniyorduk. Biz bir aradaydık, birlikteydik ve bir şey oluşturunuyorduk; bazı şeyleri gizlemeden mümkün müydü bu?

Arkadaşlarıma baktım. Bir aradaydık ama artık daha büyük bir halkanın içinde bir arada olduğumuz için aynı zamanda ayrıydık. Gözlerimiz ufukta olduğu için arkadaşlığımız bir sis içindeydi. Bu sisli manzarada Metin'in varlığı anlaşılır bir tepki doğuruyordu. Nilay ünlemlerimizin nelere meydan okuduğunu, cesaretimizi oldukça canlı bir örnekle gösteriyordu Metin'e. Can ve Fırat niçin şimdiye kadar Metin'in varlığıyla pek alakadar olmadıklarını ispatlıyorlardı; onların ciddiye alabileceği tek şey bu sahnenin içindeydi. Koray dilbilgisine hâkim olmasına rağmen, ne uğruna bu bilgiyi feda ettiğinin bilincini vurguluyordu. Metin'in çocukluk arkadaşı Erdinç ise artık çocuk olmadığını haykırıyordu gizli bir utançla. Ben de hâlâ ergenlikten kurtulamadığımı hatırlatan alnımdaki sivilcelerden böyle utandığım için Erdinç'i anlıyordum. Hepimiz tuhaf bir şekilde Metin'de birleşiyorduk ama şiir okuyan gencin üzerinde bir süreliğine kavuşan Metin ve Elif artık ayrılmışlardı... Ama ben saçmalıyordum, onlar belki de hiç bir araya gelmemişlerdi.

İkisinin el ele tutuşmasını istiyordum. Ama kocaman ünlem ağaçları olarak sarmıştık etraflarını, nasıl buluşacaklardı... Ünlemleri ayıklayarak bu metnin anlamına kim varabilirdi?.. Eylemin içinde doğan tereddüt, eyleme dışarıdan karışan eleştiriyle bir daha nerede karşılaşacaktı? O gün Elif Metin'i, Metin Elif'i görmedi. Eylem tüm diğerlerine benzer şekilde sonuçlanırken, her şey yine gençliğin karanlığında belirsizdi. Bir şeyleri belirlediğimize inanırken belirsizdi... Yanlış olanın eylem ya da eylemdeki fikir, gençlik ya da gençlikteki coşku, ideoloji ya da din değil, ihtiyarlardan gençlere bulaşan bir şey olduğunu anlayamayacağımız kadar belirsizdi...

Bu öykünün bazı yerlerine, özellikle sonuna bir mesaj, ders havası verdiğim için kendime kızıyorum. Ama düzeltmeyeceğim. Öykünün çelişkili doğasını ise gençliğe özgü bir aşırılık olarak bırakıyorum. Sizin eleştirmenliğiniz bende ki gençliğe vız gelir, diyemem çalım. Görüşünüze hak veriyorum. Fa-

kat suçlamayın beni; yasayı içimdeki keder çiğniyor, ben değil. (Ne kadar da gençliğe özgü bir özür oldu bu.) Yıllar sonra Elif ve Metin'e bakıyorum. Dünya birini hain, diğerini düşman ilan ettiği için utanıyorum. Dünya onlara genç taklidi yaptı. Dünya yumruklarını kaldıran arkadaşlarıma eziyet ettiği için hüznüyle doluyum. Onlara bir ihtiyar gibi tepeden bakan da yine aynı dünyaydı. Ama dünya da neymiş, kimmiş? Ah, dünya! Ah, seni bir topaç gibi çeviren gençlik!

**BİR KÖLENİN
EĞİTİM SORUNLARI**

I. Üç Senarist Saçmalığına Rağmen Bir Öykü Kuruyor

— Yazar kitabını Metin'e ithaf etmiş olsun. "Metin" hem oğlunun, hem de sevgilisinin adı. Yazarımız da erkek tabii. Eşcinselmiş yani.. bu sonradan öğrenilecek ve aile şaşkınlıkla çöküşe...

— O ne ya! Sen eğer kafana Ferzan Özpetek'i taklit etmeyi koymuşsan (...)

Arkadaşlarım şakalaşırken kendi film öykümü düşündüm, yazmadığım, ayrıntılarını belirlemediğim ama imgesini kafamın içinde dolandırıp durduğum öyküyü... Bir şeylerle alay etmek için kurmaya çalıştığım öykünün ciddiyeti beni esir alacak diye çekingenlikle söze girdim.

— Benim öyküdeki adamın adı da Metin; konuyu ilerlettikçe ona uygun bir meslek buluruz, henüz bir karar vermedim. Evli bir adam, çocuksuz.

— Başına geleceklerin yaptığı işle alakası yok yani.

— Kaç yıllık evli?.. Çayına şeker attım.

— Şekersiz içtiğimi biliyorsun.

— Diyet yapman sinirime dokunuyor.

— Bizden farklı değilsin. Biz nasıl içiyorsak sen de öyle iç çayını.

— Of, kaç şeker attın?

— İki.

— Sen çayını iki şekerli mi içiyorsun?

— Hayır, ben tek şekerli içiyorum ama Murat iki şekerli içiyor.

— Ben Türkiye'deki pek çok insan gibi iki şekerli içiyorum ama Ali diyet yapmaya cesaret edemeyenler gibi tek şekerli içiyor.

— Ben diyet yapmayı hiç düşünmüyorum. Çayı tatlı sevmediğim için tek şekerli içiyorum.

— Ben de çayı tatlı sevmiyorum ve şekersiz içiyorum.

— Hayır Mehmet, sen diyet yaptığın için şekersiz içiyorsun. Yoksa niye çayına şeker atayım...

— Diyet yapıyorum ya da yapmıyorum, bu çayı içmeyeceğim. Kahve alacağım kendime.

(...)

— Kahvene şeker attın mı?

— Kahveyi şekersiz içemiyorum.

— Yani diyet yapsan da kahveyi şekerli içersin.

— Ya da diyet yapsa kahve içmez.

— Diyet yapmadığımı söylemiştim.

— Ama eskiden çayı şekerli içerdin.

— Tek şekerli içerdim.

— Bak, söylemiştim; diyet yapmaya cesaret edemeyenler tek şekerli içer diye.

— Ben diyet yapmayı hiç düşünmedim, hep tek şekerli sevdim çayı.

— Tamam ben diyet yapmayı düşündüğüm için tek şeker atıyordum.. ve artık şekersiz içiyorum. Uğraşmayın benimle.

— Seninle uğraşmıyoruz. (...) Adamın adı ne demiştin?

— Senin adamın adı neydi?

— Unuttum.

— Metin'di galiba?

— Tamam benim adamın adı da Metin. Kaç yıllık evli olduğunu söylemiştim?

— Hatırlamıyorum.

— Bir şey söylemedin.

— (...) Evliliklerinde bir tür aidiyet sorunu var.. ama kimse-

yi suçlu göstermeyelim... Görünürde birbirini seven bir çift. Altı yıllık evliler diyelim, evet, karısının adı Selma. Çocuksuz...

— Altı yıl boyunca hiç çocuk sahibi olmayı düşünmemişler mi?

— Bırak şimdi, biz onların yerine burada bir çocuk yaparız istersen. Dur, konuya gireyim. Aldatıldığını anlayan Metin bir şekilde karısının âşığının biseksüel olduğunu öğreniyor...

— Adamın e-posta adresini karısının bilgisayarından bulsun, şifresini kırsın falan?

— Metin adamı takip edebilir. Peşinden girdiği bir gay barda onu bir erkekle birlikte görebilir...

— Aldatıldığını nasıl anlıyor peki?

— Bilmiyorum.

— Anlarsın zaten.

— Karısını onunla görür. Sonraki günlerde de adamı izler...

— Olabilir... Filmin sonunu görebilirsek başını ona göre yeniden düşünürüz. İzleyici, Selma'nın âşığının biseksüel olduğunu Metin'le birlikte öğrensin. Bu adama da bir isim verelim artık: "Cem" fena değil. Metin, Cem'le bir eşcinsel gibi tanışıp onu tuzağa düşürmeyi planlıyor.

— İlk deneyimini yaşayacak bir eşcinsel olarak tanıtsın kendini, daha cazip olur.

— Evli. Tedirgin bir eşcinsel, gizli bir eşcinsel, eşcinsel bir hayat sürmeyen bir eşcinsel. İster istemez kendini böyle sunacak. Ama gerçekte eşcinsel değil tabii.

— Değilse bile olacak. Öldürmek istediği adama âşık olacak ve hatta bu yüzden karısının karşısına bir rakip olarak çıkacak.

— Ama birini öldürmek için eşcinsel rolü oynamak zorunda değilsin. Onu buna mecbur eden bir dürtü ya da olay olmalı.

— Cem'le gay'lerin gittiği bir barda tanışırsa, zaten kendini bu rolün içinde bulur.

— Ben tuzağa düşürmek dedim, öldürmek değil. Gerçi tam olarak ne demek istediğimi kendim de bilmiyorum. Evet, bir intikam söz konusu ama Metin aslında Cem'e ne yapacağını bilmiyor. Onu yakından tanımak, karısının nasıl bir adamla birlikte olduğunu öğrenmek istiyor gibi...

— O kararsızlığı yansıtamazsın.

— Niye olmasın ki... Nasıl aldatıldığını, kiminle aldatıldığını merak eden biri çok tuhaf şeyler yapabilir.

— Peki... Metin, Cem'e âşık oldu. Sonra?

— Ben âşık olacağını hesaplamadım. Ama dediğin gibi olabilir. Karısına rakip olması hiç de fena bir fikir değil. Kafamda netleşen kısmı şu: Metin ve Cem tanıyorlar, aralarında bir ilişki yaşanacakmış gibi görüşmeye başlıyorlar... Cem, Metin'in Selma'nın kocası olduğunu elbette bilmiyor. Kimlikler gizli tutuluyor. Gelişmeler sırasında, söylediğiniz gibi Metin oynadığı rolün etkisiyle içindeki eşcinsel dürtüleri fark etsin. Ama Cem'in istediği sadece eşcinsel ilişki değil. Dikkat! Metin'le bir köle-efendi ilişkisi de yaşamak istiyor.

— Çekemeyiz bu filmi.

— O kadar da ileri gitmeye gerek yok.

— Yok canım, hemen aklınıza pornografik sahneler geliyor. Ben öyle düşünmüyorum. İnsanın iradesi üzerine bir film bu. Aldatılmak ya da eşcinsel olmak üzerine değil. Üstelik kendisini teslim edeceği kişi karısının âşığı. Herhangi birinin değil, onun kölesi olacak. Bu oldukça ilginç geliyor bana.

— Cem, karısıyla yatarak Metin'in olan bir şeyi ele geçirmiş...

— Metin irade alanına bir darbe alıyor; kendi küçük dünyasının hiç de sandığı gibi olmadığını görüyor. Bir yenilginin acısını duymasa niçin intikam almayı düşünsün. Ama işte, adımlarını nereye gittiğini bilmeden atıyor. Sadece karısını değil, kendisini bile tanımadığını fark ediyor... Ve ona bir köle-efendi ilişkisi teklif ediliyor.

— Köleliliği kabul ediyor mu?

— Dediğim gibi, bütün bunlar olurken zaten bir şeylerin.. içindeki dürtünün kölesi. Ya da şöyle diyelim: Her şeyin kendi iradesi dışında gerçekleştiğini anladığında kendini bir köle gibi hissediyor. Şimdi daha da dikkat arkadaşlar: Cem, Metin'i karısıyla tanıştırıyor.

— Cem'in karısı?

— Evet, Cem de evli. Karısının adı.. Nihal. Nihal ve Cem, *swinger* bir çift. İkisi de kırkına yakın.

— Bak bu benim hoşuma gitti... Ama sen bunu popüler tarzda bir roman olarak yaz.

— Evet, yapımcı bulamayız.

— Dinleyin siz. Selma, Metin'in düşündüğü gibi sadece Cem'le değil, Nihal-Cem çiftiyle de birlikte oluyor. Bu türden ilişkilerin kurulduğu bir web sitesinde tanışmışlar. Metin bunu anlayınca çok şaşırıyor ve bocalıyor.

— Ee? Dördü bir araya gelsin o zaman. İyice uçtuk nasıl olsa.

— İşte varılacak sonuç bu.

— İnsanın iradesi üzerine bir film diyordun?

— Hâlâ öyle diyorum. Olaylara devam edelim. Metin bocalıyor.. eşcinsel dürtülerinin ortaya çıkışı, köleliği kabul edişi... Ama bir intikam varsa eğer, bütün bunları karısına gösterdiği, yani dördünün bir araya geldiği sahnede yaşanıyor. Çünkü karısına sen başka biriysen, bak ben de başka biriyim demiş oluyor.

— Sen beni nasıl aldattıysan ben de seni aldattım.

— Üstelik ben senden daha cesurum, gözünün önünde yapıyorum bunu.

— Ve asıl önemlisi, bir köle olarak aralarında bulunması. Çünkü Selma onu aldatırken, Metin hiçbir şeyin farkında değilken.. nasıl anlatmalı bilmiyorum: Metin bu olanları öğrendiğinde kendini değersiz buldu. Bir piyon gibi. Hatta bir piyon bile değil, hiçbir rolü yok. Ama final sahnesinde alacağı rolü kendi seçiyor. Bir bakıma, köleliği tercih ederek iradesini ortaya koymuş oluyor ve böylelikle kendini nasıl hissettiğini karısına göstermeyi başarıyor. Zaten Cem'i öldürerek bir intikam alamazdı. Ona acı çektiren Cem değil, Selma.

— Burada baştan alıp diğerlerinin de çatışmalarını düşünmeliyiz. Cem mesela karısına acı çektiren bir adam olabilir. Karısının adı neydi?

— Nihal.

— Nihal, Cem'in cinsel taşkınlıklarını kabul etmiş...

— Bence Nihal'in çatışması bu değil.

— Selma, Metin'i seviyor mu?

— Sevmese aldatmaz diye düşünüyorum... Nihal-Cem için ortak bir çatışma bulunabilir. Toplumun dışına çıkmış bir çift. İkisinin aracılığıyla günümüzde kıyısına geldiğimiz uçurumu gösterebiliriz.

— Kimse böyle düşünmez. Hem zaten o uçuruma düşüldü.

— Bence de. Ayrıca bu film tv dizilerimizin bir parodisi gibi. O bununla, bu şununla falan. Kim kiminle ne yapıyor pek belli değil.

— (...) Selma'nın çatışmasına bakmak lazım. Bu öykünün gizli kahramanı o.

— Final sahnesinde kocasının bu hale düşmesine kendisinin sebep olduğunu anlamalı.

— Selma bana göre hayatında bir delik istiyor. Nefes almak için bir delik.

— Hadi canım, bence cehennemin gerçekten sıcak olup olmadığını merak ediyor.

— Selma kesinlikle kendi durumuna açıklık kazandıran bir aksiyon içinde olmalı. Yoksa öykü güme gider.

— Buna ben de önem veriyorum. Ama evliliğindeki bir sorun yüzünden bu noktaya gelmesine gönlüm razı olmuyor. Başka bir şey bulmalı.

— Cem'le Selma'nın ilişkisine bir daha bakalım mı?

— Cem'le Selma'nın ilişkisi mi, yoksa Nihal-Cem-Selma üçgeni mi?

— Evet, bu bir üçgen... Cem ve Selma tanışsınlar. Cem, Nihal'i aldatmak zorunda kalmayacağı özgür bir evliliği sürdürüyor ve Selma'yı kendi düzenine çekiyor. Selma'da aşırılığa duyulan tutkuyu, bir insana ait olamamaktan kaynaklanan savruluşu gözlüyoruz.

— Selma ve Nihal arasında bir sürtüşme olmalı. Metin köleliğini somutlaştırırken.. bir zıtlık yaratmalıyız: Nihal Cem-Selma ilişkisinin duygusal yanlarına boyun eğmemeli. Başa dönersek: Metin Cem'le Selma'yı birlikte görmüştü...

— Selma, Metin'i sevse de, Cem'e kapılıyor... Nihal bunu seziyor ama emin değil. Nihal ve Cem bu yüzden tartışıyorlar. Ve bu tartışmanın ardından Cem ve Selma gizlice buluşmaya başlıyorlar. İşte bu sırada Metin aldatıldığını öğreniyor.

— Nihal de aldatılıyor.

— Selma bir rüzgâra kapılsa da Cem için evliliğini bozamaz, öyle bir ilişki değil bu. Fakat Nihal ona bu kötülüğü yapabilir.

— Peki Metin Nihal-Cem ilişkisine nasıl dahil olacak?

- Selma Nihal-Cem ilişkisine nasıl dahil olduysa öyle.
- Final sahnesindeki buluşmayı ayarlamak zor.
- Aslında benim ilk düşüncem şuydu. Metin Cem ve Nihal'in swinger olduğunu öğrenince karısına bu tip ilişkiler konusunda açılıyor ve onun ağzını arıyor. Daha sonra Selma ve Metin bir-iki swinger çiftle tanışıyorlar. Ama bu sırada her ikisinin de gizli planı Cem ve Nihal ile bir buluşma ayarlamak. Bu konuda Selma, Cem'e açılıyor. Metin de Cem'e...
- Cem her ikisinin sırrını birden saklayamaz.
- İkisini de saklayacak, çünkü Cem oyuncu biri. İnsanların trajedilerinden haz alıyor.
- Hayır hayır... Cem, Selma'yla gizli gizli buluştuğuna göre ona karşı bir şeyler hissediyor, onunla yakın bir ilişkisi var.
- Peki... Hepsi bir kafede buluştu diyelim. O zaman Selma'nın final sahnesinde yaşayacağı sürpriz güme gitmiş olma-
yacak mı?
- İşte bu nedenle final sahnesinden önce herkesin bir araya gelmesini istemiyorum.
- Metin, Cem'e açılrsa sadece. "Karımla birlikte olduğunuzu biliyorum," dese.
- Finale böyle varamayız. Çünkü Cem ne kadar oyuncu biri olursa olsun, Selma'yı böyle bir trajedi içine sokmak isteyeceğini sanmıyorum.
- Selma'nın Nihal-Cem ilişkisi için bir tehdit olduğunu unutuyoruz.
- Bu tehdidi sezen Metin, Nihal'e açılсын. Cem-Selma ilişkisinin Nihal'den gizli sürdüğünü biliyor çünkü... Nihal aldatıldığından emin olunca finaldeki trajediyi hazırlar... Dördünü de bir araya getirebilecek güce sahip.
- Bak bu olur. Ama sen bunu boşuna senaryo olarak yazma.
- Bence de.
- Haklısınız tabii, ne diyeyim. Ama öykü bir kurt gibi girdi içime.
- Nihal, Metin'e nasıl yardım edebilir diye düşündüğüme göre benim de içimde kurt var.
- Bu o kadar karışık değil. Nihal gerçeği öğrendikten son-

ra gerisi kolay. Şüpheleniyordu zaten... Elbette Metin'in planından açık bir şekilde fayda ummuyor. Selma'ya yaşatacağı acının büyüğü onu çekiyor... Tabii Cem de payını almış olacak.

— Türkiye'de kimse oynamaz bu filmde.

— Almodavar'ı çağırıştırıyor zaten. Ona satabilir miyiz dersin?

— Ben bu filmi hem çekmek hem de oynamak isterim.

— Kim istemez, deli misin.

— Kahven soğudu.

— Şeker koymadığım için içemedim.

— Koyduğunu söylemiştin.

— Şeker koymadım deseydim, öyküyü bir türlü anlatamayacaktım.

— Yalan söylemene gerek yoktu.

— Yalan söylemedim. Gerçeği geç söyledim.

— Hayır. Şeker koydum dedin.

— Gerçeği daha sonra söylemek üzere, geçici olarak yalan söyledim.

— Ama kahveyi şekersiz içemiyorum, dedin. Genel bir durumu kapsayan bir yalan bu.

— Ee, içemedim işte... Tamam?

— Ama kahve şekersizken bunu söylemen tuhaf. Yani gerçeği söylemen. Kahve şekersiz ve sen ondan bir yudum alırken "Kahveyi şekersiz içemiyorum," diyorsun. Bizi kahvenin şekerli olduğuna inandırabilmek için gerçeği söylüyorsun. Bence bu da bir tür yalan.

— Gerçek yalan budur zaten.

— Tamam. Yalan söyledim. Tamam.

— Kahve var mıydı daha?.. Kendime alacağım, ister misin?

— Olur. Türkiye'de genel olarak insanlar kahvelerine kaç şeker atıyor?

— Ben beş atıyorum.

— Ben üç.

— Ben tek.

— Yalan söylüyorsun. Yine kahveyi içemeyeceksin.

— Tamam. Yalan söylüyorum. Tamam.

II. Üç Senarist Filmin Adı Üzerine Tartışırken Konuyu Değiştiriyor

- Filmin adı ne peki?
- “Bir Kölenin Eğitim Sorunları”.
- “Bir Kölenin Eğitim Sorunları”?
- Olmamış bence.
- Senin anlattığın öykü..
- Bu ad teke tek bir ilişkiyi çağırıyor.
- ...senin bize anlattığın öykü ise çok kalabalık.
- Öyküyü Cem-Metin ya da Cem-Selma ilişkisi ile sınırlayabilirsin.
- Bence her şeyi baştan al.
- Ortada öykü falan yok zaten. Bu aklıma gelen bir konu sadece... Hem sonra bir şeyi itiraf..
- Diyet yaptığını itiraf ettin zaten, yeni bir şey söyle.
- Ben bu konuyu aslında bir tür komedi olarak..
- Komedi mi?
- İnsanların neye gülmesini bekliyorsun?
- Tamam komedi değil. Ali’nin de dediği gibi parodi...
- Parodi de olmaz bundan.
- Ama sen dedin?
- Bu öyküde insanların dikkatini çekecek o kadar çok nokta var ki, kimsenin aklına tv dizileri ya da magazin haberleri gelmez. Kendisi magazin.
- Bacaklar var arkadaşım bu öyküde. Benim aklıma bacaklar geliyor...

— Herkes aldatılmış... İnsanlar neye gülecek...

— Dekolteler, yırtmaçlar var bu öyküde... Başak Köklü-ka-ya'nın gözyaşlarına boğulduğu bir sahnede bacaklarının göründüğünü düşün. Bacaklarına mı bakarsın, gözlerine mi?

— Ama gözyaşları bacakların görünümüne farklı bir anlam katmaz mı?

— Anlamın mı, yoksa güzelliğin mi peşinden gidersin?

— Güzelin kendi anlamı yok mu? Ya da güzeli güzel kılan bir anlam?

— Yönetmenler gözyaşlarıyla birlikte memeleri göstermeyi daha çok seviyor.

— Ben de gözyaşlarıyla birlikte memeleri görmeyi tercih ederim. En azından memeler gözlere bacaklardan daha yakın. Tamam.. örneği değiştirelim.

— Memeler Jean D'arc'ın imgesiyle lekelenmiştir.

— Ekranı komik duruma düşen ya da saçmalayarak seni güldüren güzel bir kadın gördüğünde televizyonun sesini biraz kısma istemedin mi hiç? Sanki konuşmasa bacakları sana daha güzel gelecek... Bir kadını komedide oynatarak seksi yapamazsın. Gülmek mi senin için daha önemli, yoksa o bacakları daha iyi görmek mi?

— Güzel bacaklar eşliğinde gülmeyi yabana atıyorsun. Boş laf...

— Biz kimseyi seksi yapmaya çalışmıyoruz ki.

— İyi de, tersinden düşün. İnsanları seks ilişkilerine sokuyorsun ve izleyicinin gülmesini bekliyorsun.

— Gülmesini istemiyorum. Seks ilişkisi de istemiyorum.

— Seks var. Ayrıca sen komedi dedin.

— Sonra parodi dedim. Sen de parodi demiştin daha önce.

— Tamam, parodi olsun. Ama ben senin yerinde olsam, o konuyu bir kenara bırakır, "Bir Kölenin Eğitim Sorunları" adının yarattığı çağrışımların peşinden koşardım. Sen ne diyorsun Murat?

— Eğitim ciddi bir iş Mehmet.

— Kölesini eğiten bir efendi.

— Bu sanki kölenin değil de efendinin bakış açısından bir öykü.

— Ya da ikisinin öyküsü.

— Efendi, kölenin bakış açısından özel bir anlam kazanıyor. Bir de bu ilişkinin marazlı bir tarafı var sanki, içimde öyle bir duygu uyandırdı bu ad.

— Bir kölenin eğitiminde karşılaşılan güçlükler...

— Kölenin eğitime direnmesi...

— Köle efendisine karşı koymaz.

— Ama efendisi ondan şikâyetçi...

— Çünkü efendiler hep şikâyet eder...

— Köle efendisinin şikâyet edeceği durumlar yaratıyor.

— Hayır. Normal bir insanın ikliminden kölelik iklimine geçerken bocalıyor.

— Evet, eğitimdeki güçlüklerin nedeni bu. O zaman bu öyküde bir insanın değerlerini sorgulayacağız. Ve bu değerlerin yıkımını.

— Yıkımını değil belki, dönüşümünü.

— Ben hâlâ bu adı insanın iradesini konu alan bir öyküye ait düşünüyorum.

— İrade nedir ki? Hiçbir şey. Lokantaya gitme özgürlüğün var.. ama cebindeki paranın izin verdiği lokantaya gidebilirsin. Ve gittiğin lokantada, diyelim ki iki çeşit çorba bulunuyor, ezogelin ve mercimek. Mercimek çorbası içmek istediğini söyleyen kişi bir seçim yaptığını ve iradesi olduğunu iddia etmesin bana.

— O kadar da abartma, irade diye bir şey var. Sınırlar içinde de olsa var. Özgürlük başka bir mesele. Sen iradeyi özgürlükle karıştırıyorsun.

— Özgür olmadan irade sahibi olmak mümkün mü?

— Sınırlar gerekli dostum... Sınırlar bir yapıyı ayakta tutan sütunlar gibi. Evrenin başımıza yıkılmasını mı istiyorsun?

— “Kireçleri dökülür gibi eski bir yapının / Ko dökülsün aldırma”.

— Peki. Bu öyküyle bir tekme atalım.

— Neye tekme atacağız. İnsanın iradesine mi? Bunu yine insanın iradesini kullanmadan yapmak mümkün mü? Ayrıca bence bu öyküde efendinin bir cazibesi var.

— Efendi irade sahibi mi sanıyorsun? Efendi, kölesinin kölesi. Köle olmadan efendi yok.

— Efendilik bir iklim... Kölelik de başka bir iklim. Bu iki iklimin çatışması...

— Teslimiyetin olduğu yerde çatışmadan mı bahsediyorsun?

— Çatışma efendi ve köle arasında değil. Kölelik ve efendilik insanın kendi iradesi ile çatışması sonucunda ortaya çıkan biçimler.

— Ama biz bir kölenin eğitim sorunlarından bahsediyoruz.

— Sorunları gören kişi efendi.

— Sorunlar köleye ait değil ama. İnsanın iradesine ait.

— Ama öyküye verdiğimiz ada baksana...

— Yo, öykünün adını değiştirmeyelim sakın. Bence çok güzel. Ama içeriği değişmeli. Herkesi unutalım arkadaşlar.

— Hadiiii, herkese bir tekme. Kimler kalacak geride. Cem ve Metin?

— Bence Cem ve Selma.

— Arkadaşlar, eğer bu öyküyü Cem ve Selma arasında geçirsek her şey doğrudan sekse kurban gider.

— Öykü erkekler arasında geçince sekten korunmuş mu olacak?

— Hayır ama ilişki iki erkek arasında geçerse seksi daha az görünür kılabiliriz.

— Daha az görünür yaparsan daha çok dikkat çeker. Ayrıca iki erkek arasındaki köle-efendi ilişkisi sekse açılan alanı daha cazip kılıyor.

— Peki. Cem ve Selma arasında geçsin.

— Evli olsunlar mı?

— Selma evli olsun.

— Cem olmasın mı?

— Cem baştan çıkarsın. Bir baştan çıkarıcının özgürlüğüne sahip olsun. Evli olursa bu olmaz. Kendi koruduğu bir değeri neden başkasının yıkmasını istesin ki? Bunu yaparsa inandırıcılığını kaybeder.

— Bence Cem evli bir adam olursa, Selma kendisini daha zorlu bir sınav içinde bulur. Ama tabii, Cem'in evli olması öyküye birçok ayrıntı eklememizi gerektirecektir. Konunun kendisi zaten yorucu.

— Kısacası, Cem Selma'yı değerleri yıkmaya çağırırsın, diyoruz yani. Hangi değerler bunlar? Evlilik bir değer mi?

— Efendi kölesini her şeyi terk etmeye çağırıyor. Hayır, evlilik bir değer değil ama.. içinde değerlerin olduğu, şekillendiği bir yapı.

— Peki. Cem evli değil. Kırklı yaşlarında zengin bir adam. Gönül oyunlarından bıkmış.

— Gönül oyunlarında usta olmak için bu oyunlardan bıkmak gerekiyor tabii...

— Selma otuzlu yaşların başında.. huzurlu bir evliliği var.

— Selma, Cem'in çağrısına koş koş gitmeyecek...

— İklimler çatışacak. Ve iki karakterimiz de kendi iradeleri ile çatışacak.

— Cem nasıl kendi iradesi ile çatışacak peki?

— Kölesine âşık olarak?

— Bu öykünün sonunu aşk getirsin. Başta aşk yok. Cem'in çağrısındaki cazibe var... Selma..

— Bu çağrıyı sırf kendi zevkim için yazacağım.

— ...Selma içinde ve evinde sorumluluk sahibi bir kadın. Sorumlulukları onu yoruyor. Huzur onu yoruyor. Her şeyin yolunda gitmesi çok sıkıcı.

— İyi de o zaman Selma sıradan bir aldatma ile kendini rahatlatabilir.

— Ama Cem onu kalbinden vuruyor. Onu yoran iradeyi elinden almaya çalışıyor.

— Köle iradesini teslim ederken bocalıyor.

— Bu dediğiniz aşkla da mümkün.

— Aşk da sıkıcı. Aşk da sorumluluk ister. Aşk ondan karar vermesini ister, seçim yapmasını, yeni bir yolda yürümesini ister.

— Kölelik istemiyor sanki, söylediğin şeye bak.

— Selma'nın köleliği kabulü tek satır. Kölelik için tek bir seçim yapacak. Bir defa yorulacak...

— Ve her şeyden kurtulacak öyle mi? Buna inanıyor musun?

— Hiçbir şeyden kurtulamayacak. Ama öyküyü sürükleyen şey, kurtulabileceğini sanması ya da bu konudaki tereddü-

dü. Yani kurtulmalı mı, kurtulmamalı mı? Bu süreçte tek tek onu saran şeyleri göreceğiz. Tek tek değerleri ele alacağız. Ve köleliğe geçtiğinde hiçbir şeyden kurtulamadığını anlayacak.

— Aşk ortaya çıkacak çünkü. Her şeyi yeniden aynı düzen-
de başlatacak olan aşk.

— İşte bu noktada Selma başa dönmüş olacak. Eskisinden farklı bir yere varmadığını..

— Belki eskiden de köle olduğunu anlayacak.

— Kölelikte bulacağı huzur, evliliğindeki huzurdan farklı değil.

— Sıkıcılık huzurun kendisinde.

— Aradığı şeyin huzur olmadığını anlayacak o zaman.

— Hayır. Aradığı şey huzur ama ihtiyacı olan şey huzur değil.

— Onun neye ihtiyacı var?

— Sarsılmaya.

— O zaman aradığını bulmuş oldu. Bu öykünün sonunda yaşayacağı sarsıntı onun ödülü olacak.

— Ne ödül ama!

— Arkadaşlar o zaman aşka gerek var mı? Köleliği tek bir kere tecrübe etmesi bu sarsıntıyı yaşaması için yeterli değil mi?

— Belki yeterli... Evet, bu doğru olabilir. Ama aşk bizi başa döndürüyor. Aşkla bir evlilik kurmuştu. Tek bir seçim yapmıştı, kendini adamıştı.. ama ne oldu?.. Aşkla başa dönüyoruz. Başa dönmenin cazibesi.

— Ama aşk köle-efendi ilişkisini yıkan bir şey... Bakın bir çelişki ortaya çıkıyor. Köle-efendi ilişkisini korumak için âşık olmamaya çalışıyorsun ama âşkın kendisi de bir tür köle-efendi ilişkisi.

— Bu çok söylendi. Yine söyleyebiliriz. Sorun değil. Ama benim gönlüm Selma'nın bocalamasını ayrıntıları ile işlemekten yana. Selma'nın bakış açısından yapmaya çalıştığımız şey değerlerin bir eleştirisi. Ona baktığımızda değerlerimizin yorgunluğunu görmeliyiz. Yaşamımızın bu değerleri tazeleyemeyen güdüklüğünü...

— Değerler değil belki bu dediğin. Değerleri kuran ve koruyan yapılar. Ve Cem..

— Cem'in saldırısına onay verdiğimiz kesin.

— Hayır. Bu onay vermek demek değil. Onun başarıya ulaşmasını istemek değil. Ama Cem'in saldırısı gerekli. Yoksa bayatlıyoruz.

— Değerleri korumaya çalışan birine ihtiyacımız var mı?

— Selma'nın kocası?

— Hayır.

— Değerler Selma'nın içinde korunuyor zaten.

— Selma'nın kocası ne yapacak bu filmde?

— Selma'yı korumaya çalışmasın. Onu sıkıcı bir adam olmaktan nasıl kurtarabiliriz?

— Hepimiz birer koca olarak sıkıcı değil miyiz?

— Bizler öyleyiz. Ama Selma'nın kocası sıkıcı olmasın.

— Metin'i öyküye geri mi çağıralım?

— Selma'nın kocası olarak öykünün içinde zaten. Metin aldatılıyor. Ama Metin aracılığıyla aldatılma meselesine girsek ana temayı gümleriz.

— Aldatılmak sence ana temanın bir parçası değil mi? Bence tüm bunlar aldatılmakla ilgili. Belki.. insanın kendi kendini aldat.. evet, insanın kendini aldatması... Aldanması... Aldatmaya çağırması.. çağırılması... Aldatıcılık...

— Bir açıdan evet. Ama Metin'in rolü daha başka bir açıdan düşünülmeli. Metin aldatılmayı kabul eder ve bu da onun köleliği olur. Kabul edişindeki can sıkıntısını, rehaveti görebiliyor musunuz? Kabul etmekteki iradesizliği?

— Çok açık değil ama bu onu Selma'yla buluşturur. Selma tereddüt aşamasındayken, Metin aldatıldığını öğreniyor ve bu durumu kabul ediyor. Daha sonra Selma kölelikten çıkıp geri geldiğinde, Metin bir kere daha onu kabul ediyor. Metin Selma'nın kölesi olarak düşünülebilir.

— Köle olmayı reddeden Selma, Metin'in köleliğini kabul etmeyecektir.

— Metin'i sarsacak olan da bu zaten. İlişisini kölelik ederek sürdürmeye çalışıyor ama bu yüzden kaybedecek.

— Son karede Selma'yı yalnız göreceğiz yani.

— Selma Cem'i ve Metin'i reddediyor. İki uç var burada. Bir tarafta köle efendisini reddederken, diğer tarafta efendi kölesini

reddediyor... Şimdi birer kahve daha alalım... Olayları sonra düşünürüz.

— Düşünürsek eğer.

— Cem'i duvara çarptıran ne peki? Bence Cem, Selma'yı kaybettiğinde kurmak istediği ilişki türünün yanlış olduğunu anlıyor.

— Aman ne iyi! Herkes kendisine göre bir şey anladı işte. Haydi mutfağa...

III. Çağrı ve Kabul

Efendinin Çağrısı

Bir iradeye sahip olmak ve bunu göstermek seni yormuyor mu? Yorulmadın mı? Karar vermekten, seçim yapmaktan yorulmadın mı? Direnmenin yoruculuğu ne zaman sıkıntı verecek sana? Ne zaman karşı koymaktan vazgeçeceksin? Yorulmadın mı? Her zaman her şeyi düşünmekten bıkmadın mı? Seni artık hiçbir şeyi düşünmek zorunda olmadığın vakte çağırıyorum. İradeni son kez köleliği kabul ederken göstereceksin. Kararların, seçimlerin, düşüncelerin, sözcüklerin olmayacak. Sadece efendinin izin verdiği sözcükleri kullanacaksın. Sadece efendinin izin verdiği sesleri çıkaracaksın. Her şeyi dileneceksin, ama dilenmek için ellerin ve dilin olmayacak.

Artık anlaşılacak zorunda olmadığın o mutlu vakti düşün. Diğerleri ilişki kurar ve talep eder. Sense kendini adıyorsun. Yine de bir kurbanın gözyaşı yok sende. Kendini adarken bir insan iradesinin varabileceği en yüksek doruktaydın. O doruğun rüzgârında seçimini yaptın ve hiçliğin mutluluğuna bıraktın kendini. Diğerleri mutluluk için birçok şey talep eder, senin içinse bir efendiye sahip olmak yeterli. Diğerleri kendilerine mutluluk veren şeyleri tartarak harcar; sense efendini tartamazsın.

Benim olduğun zaman benimsin ve sen yoksun. Ben bir hiçe sahibim. Aşkına nefret, sadakatine ihanet, gözyaşlarına alaylarım cevap veriyor.

Köleliğin Kabulü

Varsam eğer, yok sayılmak için varım. Bana bağlı olmaya-na bağlıyım.

BAKIŞIN KİRLETTİĞİ AYNA

Klozetin önünde dikildi ve sevdiği kadını o erkeğin nasıl düzdüğünü düşündü. Çişini bir türlü yapamayan bir çocuk gibiydi ayakta. "Hadi çabuk!.." diye seslendirdi annesi arkasından. İçinden "Hadi... hadi..." diye tekrarlardı. Otuzlu yaşların başındaki kadın, tuvaletin açık kapı ağzında küçük oğlunu beklerdi: bakalım ellerini iyi yıkayacak mıydı, bakalım sabunu temiz bir şekilde yerine bırakacak mıydı... Annesinin sabırsız nefesi camları zorlayan rüzgâr gibi dayanırdı ensesine; başarmak isterdi, başarmak... bir an önce... "Aferin oğlum, ne güzel çarçabuk yaptın. Şimdi ellerimizi yıkıyoruz, sabunu köpüklü bırakmıyoruz..." Fakat hemencecik işini gördüğü zamanlar o kadar azdı ki... "Hadi çabuk!.." diye seslendiğini duymazdan önceki tedirgin sessizlikte belirsizliğiyle ona çok uzun gelen bir heyecanın basamaklarını tırmanırdı. Çıktığı yükseklikte kendi soluğuna yabancıydı. Nefesini tutup gözlerini yumarak boğmak isterdi o yabancıyı... İçinden "Hadi... hadi..." diye tekrarlardı. Nasıl olup bittiğini anlamadan başardığında geriye dönerek utangaç bir gülümseme fırlatırdı... "Onu öyle sallamayacaksın," derdi annesi, "musluktan avcuna biraz su al ve *ucunu* yıka." Sünnet olduktan sonra, *başını* demeye başlamıştı. Avcuna biraz su alır, şaka olsun diye saçına serperdi; gülüşürlerdi bunun üzerine. Annesi arkasında izlerken, kıyısında bulunduğu uçurumun yüksekliği kadar derin ölümü ciğerlerine çekerek *onun başını* ovuştururdu. "Aferin, böyle tertemiz ol hep." Ellerini yıkarken aynada kendi yüzünü bulamazdı, kapı ağzındaki annesinin gözleri doldururdu tüm aynayı. Yüzünü dönmesine, tuvaletten çıkmasına mani olan bir kirlilik hissi olurdu içinde. Ellerini tekrar tekrar yıkardı. "Ne uzatıyorsun, hadi çık!" Sadece tuvaletten değil, evden de dışarı çıkmak isterdi. Sokakta üstünü başını kirletir, diğer çocuklarla kavga ederdi.

"Anlat!.." demişti. "Anlatabilirsin..." Kadın söylenecek bir şeyin kalmadığını düşünerek, ağzına yakıştırabileceği bir gülüş aramıştı boşlukta. Bulduğu gülüşlerin hiçbiri duruma uygun düşmüyordu. Dişlerini göstermeden dudaklarını araladı. Ah, bulabilseydi o gülüşü! "Buna mecbursun!" "Daha fazlasına mecbur değilim," dedi içinden ve ağzına pazar sabahları kahvaltıyı hazır bulduğunda kullandığı gülüşü yerleştirerek acımasızca çiğnedi. Herhangi bir gülüşü çiğner gibi değil. Anıları çiğner gibi. Sonra dudağında kan. "Affedemezsin!" "Affedebilirim." "Affetmemelisin!" "Affedeceğim... ama anlatmalısın." "Neyi? Daha fazlası ne olabilir." Kan tüm ağzına yayıldı, usulca. Sonra yüzünde, kollarında çizikler. Sonra kan erkeğin ağzına geçti. Kadın erkeğin ağzındaki kandan ürktü ve aceleyle kendisine bakabileceği bir ayna aradı. Uzaklarda bir ayna. Burada değil. Çantasındaki el aynası olmaz. Tuvalet aynası olmaz. Uzaklarda bir ayna. Gitmek istedi. Makyajını tazelemek için yerinden kalkar gibi, izin isteyerek. Gözyaşlarını silerken eline bulaşan rimel lekelerine dalgınlıkla bakarak. Yaralamamış ve yaralanmamış gibi. "Gidemezsin!" "Burada mı kalacağım?" Hemen dönecekmiş gibi değil ama yine de. Uzaklarda bir ayna, boşluğu yansıtan. Onun kırmış ve kırılmış yüzünden hiçbir çizginin uğramadığı o ayna.

Kasabaya erken bir saatte varmışım. Güneş yoktu, ışık vardı. Kaynağı tüm bir gökyüzü olan ışık. Rüzgârın delip geçemediği, dağların arkasında bir yerlerde çarpışarak yenildiği ışık. Balkonda, karanlığın henüz terk etmediği bir noktada güçlkle onu gördüm. Ağır ağır, ışığa direnerek kalktı sandalyesinden. Yüzüne bulaşan ışığı sildi ve sustu. Ve konuştu. "Kaç saatte geldin?" Arabanın kapısını kilitlerken dalgınlıkla yanıtladım. "Yedi." Ağzından bir sözcük daha çıksaydı eğer başımı çevirip denize bakacaktım. Gözlerim o sözcüğü bekleyerek onun yüzünde oyalanınca konuşmak zorunda kaldı: "Kahvaltı hazırlayayım mı?" Işık gözlerimle birlikte denize çekildi. "Pek yiyesim yok." Sustu. Sustuğunu sonra anladım. Ona döndüğümde yerinde yoktu. Eve girdim, balkona çıktım. Onun yerine oturdum. Çay getirdi bana. "Keyifsizsin. Neden bu kadar erken kalktın?" Sustu. "Uyku tutmadı." Kayboldu. Denizin sınırlarını silen, denizi gözlerimle kavuşturan ışık birden ürküttü beni. Kalktım. Arkamda kalkmamı beklediğini gördüm. Tuhaf geldi bu bana.

Eve geldiğimde oradaydın. Evet, oradaydım. Beni bekliyordun. Evet, seni bekliyordum. Ama konuşmadın. Evet, konuşmadım.

Ölümlülerin yasalarıyla lekelenmiş bir melek gibiyim. Bilmediğim bir kuralı çiğnemiş gibiyim. O zaman yok gibiydim, şimdi var gibiyim. Dünyaya özgürce dolaşmak için inmiş gibiydim; şimdi insanların yasaları uygulamak için seçtiği bir kurban gibiyim. Nasıl savunabilirim kendimi? Bunlar benim yasalarım değil desem, ama benim. Bu hayat benim değil desem, ama benim. Yapmak istedim ve yaptım değil, sadece yaptım. Sevdiğim için değil. Ve sevmediğim için değil. Yaptım. Şimdi pişman gibiyim, ama değilim. Yaptım, evet. Bir daha yapmak için değil. Bir kereliğine değil. Yaptım. Çünkü yapabilirdim. Yaptım. Hiçbir şey bilmiyormuş gibi yaptım. Gerçekten bilmiyordum. Bilmek istemediğim için bilmiyordum değil. Sonrası acımasızdı. Yapar-ken aynalar yoktu. Şimdi var. Yapar-ken kendimi görmedim. Ben yoktum belki. Ben değildim, değil ama, bendim. Yapan bendim. Ben.

O sabah kanatlarımın eskisi gibi olmadığını fark ettim. Bir daha hiç kullanmadım onları.

Adam bir cevaptan çok, pişmanlık göstermesini bekledi kadının. "Benimle birlikte dönmemeliydin belki de..." "Kimseyle birlikte dönmedim," dedi kadın. Adam perdeyi aralayarak dışarıya bakar gibi yapacakken kadının bu sözleriyle durdu. Bir şey söylemedi. Rüzgâr çok uzaklardaydı. Dağlar çok uzaklardaydı. Ve rüzgâr çok uzaklarda dağların ardından ışığı silmek ister gibi kuvvetle esiyordu. Dönülmeyecek bir yerdeydi rüzgâr. Ve şimdi onlar artık olmadıkları bir yerdeydiler.

Bana oyuncaklarımı kırdırtmasınlar. Bana kedilerimi boğdurtmasınlar. Ona dokunmuşlar. Dokunmuşlar. Dokunmuşlar işte. Oysa ben kıyamıyordum. Ellerim kirli, çok terliyim diyordum. Hep kendimde bir kusur buluyordum. Koşuyordum ardımda beni geri çağıran annemin sesini silmek için. Ben koşarken ölüyordu içimde mesafe ve hacim.

Çırılçıplaktım başlangıçta. Beni giydiren zamanla kavgalıyım. Yine de çıkarıp atmaya cesaretim yok üstümdekileri. Ama beni başlangıçtaki halime çağıracak o. Kendimi hazırlamalıyım.

İncecik bir dalda küçücük bir serçe gördüm. Gözbebeklerimin yuvalarındaki huzursuzluğuna benzer bir kıpırtıyla dalda duruyordu.

Ses ve sesin ardındakiler. Yani yüz ve yüzün içindekiler. Gözler ve diğerleri. Ölüm ve benzeri. Işık. Su. Tohum. Ses dışarıda. Ses hepsini aşıyor.

Bir kuru kozalak düştü çam ağacından. Her şeyin yok olduğunu, tek başıma kaldığımı düşündüm.

Kadın ayaktaydı. Adam neredeydi? Adamı görmüyordu. Adamı düşünmedi. Nerede olduğunu sormadı kendine. Küpelerinden birini çıkardı ve eğilerek sehpanın üstüne koydu. Diğer küpesine uzandı eli ama omzunun yukarısında asılı kaldı. Adam neredeydi? Adam buradaydı ama kadın görmüyordu onu. Kadın bu sahnenin içindeydi. Adam buradaydı ama sahnenin içinde değildi. Kadının eli küpesine varmadan havada asılı kaldı önce. Kadının eli sahnenin kapısına uzandı sonra. Oadaki her şey hareket ediyordu, kadının sahne kapısına uzanan elinden başka. Ve kadının gözleri de. Kadın gözleriyle eşyaların peşinden koşuyordu, birini yakalayıp durdurmak için. Elini yeniden sahnenin içine almak ve devam etmek istiyordu. Devam etmek gerekirdi çünkü. Devam etmek. Bitirmemek. Ve başlayacak olan korkutucuydu. Ve kadın ayakta duruyordu. Hiçbir şeye başlamak istemiyordu. Ama gözleri eşyaların peşinden koşuyordu. Ve bir eli sahnenin kapısını açmak üzere uzanmıştı. Kadın gitmek istedi. Bu sahneyi terk etmek. Adam buradaydı. Adam sahnenin içinde değildi ama buradaydı. Ve adam sahnenin içine girmek istiyordu. Adam kadının küpesini çıkarmasını bekliyordu. Kadın küpesini çıkarmadı. Eli omzunun yukarısında havada asılı kaldı. Eğer küpesini çıkarsaydı, adamın sahneye gireceği kapıyı açmış olacaktı. Kadın kapıyı açmadı. Kadın ayaktaydı. Duruyordu.

Adam buradaydı. Sahnedeki kadına bakıyordu. Önce bakışları, sonra gözleri silindi. Sonra yüzü silindi. Adam bir yüze sahip olmak, adam gözlere sahip olmak ve kadına bakmak istiyordu. Bakışları ve gözleri ve yüzü silindi. Adamın sesi vardı. Adam bir sese sahip olduğunu biliyordu. Adam bu sesle kadına ulaşmak istedi. Ama ses, olması gerektiği gibi adamın içinde değildi. Ses dışarıdaydı. Adam bu sesi yakalamak için derin bir nefes aldı. Adam bir daha nefes aldı. Ses odadaki eşyalarla birlikte kaçıyordu ondan. Kadın kaçıyordu ondan. Kadını yakalamak istedi. Ama elleri yoktu. Kolları yoktu. Adamın elleri yoktu. Ama adamın elinde bir sigara vardı. Sigaranın külü vardı. Adam kültablasına uzanmak istedi. Adam bir yere uzanmak istedi en azından. Her şey ondan kaçarken... Uzanmak. Kadın sahnede ayaktaydı. Bir eli omzunun yukarısında donup kalmıştı. Adam, bakışları olmasa da görüyordu onu. Gözleri olmasa da. Yüzü olmasa da. Kadın onu görmüyordu. Adam sahnenin içine girmek istiyordu. Yüzüyle, gözleriyle, bakışlarıyla, sesiyle, elleriyle, kollarıyla. Adam buradaydı ama sahnenin içinde değildi. Adam bir ayna bulup burada olduğunu görmek istedi. Kadına burada olduğunu göstermek istedi. Sen de buradasın, demek istedi ona. Adam göz göze gelmek istedi. Ama gözleri yoktu. Ve bir ayna yoktu karanlığı gösteren.

Hainmiş rüzgâr. Bir daha kendimi bırakmayacağım ona. Ve kanatlarım o zaman olduğu gibi yine benim. Ama artık yasalar var. Kullanamam kanatlarımı. Artık gözler var. Yüzler ve sesler. Ve aynalar. Ve aynalar... Aynada yüzüme baktım az önce. Gözlerime baktım. Dudaklarıma. Sesimin çıktığı derinliğe. Ağzımı açıp ağzımın karanlığına baktım. Bir şımarıklıktı belki her şeyi bu kadar açık bir dille itiraf etmek. Ama gizlese miydim? Gizlense miydim o karanlığın ardına. Saldır bana. Çıkar at başımdaki tacı. Ve ez ayaklarınla. Yazgın içimi acıttı benim. Cezalandırılmak istiyorum. Ama suçlayamıyorum kendimi. Ölümlülerin yasalarıyla lekelenmiş bir melek gibiyim. Kanatlarım eskisi gibi değil. Sesimin tınısında, anılarımızda, aklından gelip geçen belirsiz bir hayalde içine girebileceğin bir ev yok artık. Bense uçamıyorum. Ama hainmiş zaten rüzgâr. Bir daha bırakmayacağım kendimi ona.

Uzaklarda bir ayna yok. *Evet, hepsi burada, görüyorsun.* Hepsi bakışla kirlenmiş.

Kadın küpesini çıkardı. Adam kültablasına uzandı ve sigarasını söndürdü. Ve kadın olduğu yerde, salonun ortasında soyundu. "Kanatlarımı görüyor musun?" Kaynağı tüm bir gökyüzü olan ışık, her şeyin son kez dupduru olduğu o sabah vardı adamın aklında. Ama tüm aynalar şimdiyi gösteriyordu. Korkunç bir şeyin anlaşılmasından önceki o tuhaflık doldurdu adamın içini. Kadına baktı. Kanatlarını görmek istedi onun. Korkunç bir şeyin yaşanmasından önceki tuhaflık doldurdu adamın gözlerini. Yaklaştılar birbirlerine. Uzaklarda bir kuru kozalak düştü çam ağacından, geride hiçbir şeyin kalmadığını duyuran bir ses çıktı. Geride hiçbir şeyin kalmadığını kimse duymadı.

VAZGEÇİLMİŞ RENK

I

Hep kendinden büyük kadınları sevdi. Tesadüf ya da eğilim. Aynı durumu destekleyen birkaç tesadüf üst üste geldikten sonra, terk edemeyeceğimiz bir kader çizgisinin üzerinde olduğumuzu düşünürüz. İşte o zaman gerçekten de bir çizginin üzerinde yürümeye başlar ve bu çizginin rengini koyultacak eylemlere gireriz. Hayat yolu bizim için artık o kadar geniş değildir; karşılaştığımız tesadüflerin sayısı öylesine azalır ki, geçmişimizin çekimi karşısında *gelecek*, atmosfere giren bir göktaşı gibi yanarak düşer. *Eğilim* sözcüğünün üzerindeki kibar hava bozulur. Eğilimlerimizi tesadüflerden ayrı düşünebiliriz ama saplantılarımızı kaderimizden ayıramayız. Kaderimiz bizde saplantılar yaratır ve saplantılarımız kaderimizi değiştirme gücüne sahip tesadüfler yanımızdan geçerken bizi körleştirir. Saplantıyla sevdiği yaşça kendinden büyük kadınlar onun kaderiydi.

Sevdiği kadınlarla arasındaki yaş farkı onu olduğundan daha utangaç kılıyordu. Ama kadınlar utangaç erkeklerin duygularını çabuk fark eder ve samimiyetinden kuşku duymazlar. Utangaç bir erkeğin, kendisi farkında olmasa bile, duygularını anlatabilmek için sözcüklere ihtiyacı yoktur; ki o bunu biliyordu. Kadınlar başlangıçta bir ilişki olasılığını akıllarına getirmediklerinden onun kendilerine yaklaşmasına sakınımsızca izin verirlerdi. Ruhun yüzlerinden biri cinsiyetimizde yaşar ve

yaş farkı gibi cinsiyetimizi azıcık da olsa saklayan bir örtünün altında tutkularımızın gizli planı tıklar tıklar işler. Hiçbir engelle karşılaşmadan kurduğu samimiyetin ardından utangaçlığını kullanarak duygularını karşı tarafa hissettirdiğinde, kadınlar artık onu dışarı çıkarmak istemeyecekleri *eve* çoktan almış olduklarını fark ediyorlardı. Fakat bu aşk değildi. Fakat aşk bundan başka ne olabilirdi ki?

Aşk, bir ilişki için oyun kuran erkeğin çabuk hata yapmasına neden olur. Ve bir oyunun içinde olduğunu anlayan kadınlar mızıkçılık yapmaktan özel bir zevk alırlar. Girdiği *evin* aşkın evi olmadığını, herkese açık bir kapısı olduğunu gösterebilmek için aldatırdı onu kadınlar. Bu size onu *evden* kovmanın bir yöntemi gibi mi geldi? O da başta böyle düşünüyordu; ama gördü ki, eğer aldatılmış olmayı kabul ederse, ilişkisinin eskisi gibi devam etmesine engel olan tek şey, giderek can sıkıcı bir adama dönüşmesiydi. Erkekler sürdürmek isterler ve diretirler. Kendilerinden beklenen gururlu davranışı göstermeyip direttikçe can sıkıcı bir adam olurlar. O gururlu davranışı (bir süreliğine çekip gitmek, vb.) çok da abartmadan göstererek, direktmeden yeni bir heyecan yaratmanın yolunu da buldu zaman içerisinde. Ama ne acıdır ki, aldatan kadınların affedilmeyi istemedikleri de olur.

Onun kadınları affedilmeyi istemeyen kadınlardandı. Onu bir zaman önce içeri almış oldukları *evden* dışarı çıkarmak istememeleri tuhaftı. *Tuhaf* sözcüğü bazen *büyülü* sözcüğünden daha büyüleyici bir şeyi ifade eder. Kadınların aldatmasındaki nedeni ortaya çıkararak, ilişkiyi sürdürmesine neden olan büyüyü ortadan kaldıracağını düşünüyordu. Bu *evin* herkesin girebileceği bir kapısının olması, birbirlerine âşık olmadıkları anlamına geliyorsa eğer, niçin hâlâ başka bir neden arayışı içindeydi, bunu açıklayamıyordu. Kovulmadığı *evin*

içinde başka kimler vardı? Bu yakıcı soruyla kadınları hırpalarken kendisi de yorgun dūřuyordu.

Aşkın evi diye bir şey yoktu, ama ruhun bir evi vardı; kadınlar onun bu evden gitmesini istemiyorlardı, çünkü bu evin içindeki aşka ayrılmış odayı keşfetmesini bekliyorlardı. Kovulmadığı bu evin içinde affedilmeyi istemeyen kadının davranışı, ona araması gereken bir oda olduğu duygusunu vermişti. Bu metafora inanarak kadınların neden affedilmeyi istemedikleri sorusunu da yanıtlamış oluyordu. Kadınlar eğer affedilmeyi istemiş olsalardı, o çok özel odadaki kimliklerinden vazgeçmiş olacaklardı.

Fakat niçin bu özel odayı keşfetmesini istiyor, bekliyorlardı? Kadınlar bunu hak ettiğini mi dūřünüyorlardı? Bulduęu metaforla kendisini mi kandırıyordu? Peki ya sevdiği kadınlar başka erkeklerle, ruhun ařka ayrılmış özel odasında buluşarak mı aldatıyorlardı onu? Demek ki ruh denilen evin içinde aşkın hiç de kişiye özel bir odası yoktu. Bir kadının ruhu bir erkek olarak kendi yerini bir türlü kestiremeyeceği kadar kalabalık mıydı, yoksa aslında içinde olmadığı, uzaktan seyrettiği bir manzaranın karşısında mıydı?

II

Tüm deneyimlerinin acılığına rağmen niçin her seferinde ilişkiyi sürdürmek istiyordu? Yaşadıklarımızdan ders almaz mıyız? Aldatıldığımızda, nasıl bir kabullenme ve ret ile o ilişkiye devam edebiliriz? şüphesiz, herkesin kendi cevapları var. Doęrusu ben ilişkinin artık bittiği, bitirilmesi gerektiği yönündeki yaygın inanca sadece görünürde itibar gösteren ama uymayan bir çoğunluk olduğunu dūřnyorum.

Aldatıldığımızda, (bizi olduğumuz yerde tutan içsel zorunlulukların baskısıyla) ilişkimize devam etme yolunu seçmişsek eğer, aldatılmış olmanın (başkasıyla birlikte olmuş bir kadını sevmeye devam etmenin ilişkimizi kessek bile taşıyacağımız doğal) utancı nedeniyle olduğu kadar, bu yaygın kaniya ters bir tutumu benimsediğimiz için de durumumuzu gizleriz. Aykırı bir tutumu savunmanın güçlüğü mü (ilişkiyi sürdürmek için ileri süreceğimiz gerekçelerin kabul görmezliği mi), yoksa utancın ağırlığı mı daha baskındır?

“Asıl utanması gereken o!” deriz kendi kendimize, peki ama niçin düşündükçe yüzümüz kızarır? Aldatılmak niçin kendimize yediremediğimiz, hak etmediğimizi düşündüğümüz bir durumdur, diye sorsak saçma mı olur? Hak etmediğimiz bir duruma maruz kalmak bizi neden utandırır? Belki de içten içe aldatılmayı hak eden bir yanımız olduğunu düşünerek utanç duyuyoruz. Bu söylediğimin geçerli olduğu özel bir örnek olsun anlattığımız erkek. Elbette yaygın kaniya ters bir tutumu benimsediğimizde ayıplanacağımızı ya da alay konusu olacağımızı düşünerek endişelenebiliriz, hele ki bu yaygın kanının haklılığına içten içe inanıyorsak; ama onun utancı, aldatılmayı hak ettiğini düşünmesiyle birlikte, kendisinde bu durumu kabullenmesini sağlayan ahlaki bir zayıflık (düşüklük) görmesinden kaynaklanıyordu daha çok.

Aldatılmış olmak maalesef aşkı bitirmez; bu nedenle “Her şeye rağmen seni seviyorum” sözünü “Beni aldatmış olmana rağmen seni seviyorum” şeklinde özelleştirebilmek için güçlü olmamız gerekmez. Ama “Beni aldatmış olmana rağmen seninle yola devam ediyorum,” diyebilmek için gerçekten güçlü olmamız gerekebilir. Güçlü mü? Başkasıyla yatan, başkasıyla gülen, başkasına naz

yapan bir kadını hâlâ sevdiği için kendisini ya da duygularını güçlü mü bulması gerekiyordu? Sevdiği kadını bir başkasıyla paylaşmaya razı gelmesinin yarattığı aşağılık duygusunun verdiği utanç, terk etmekle değil, ancak aşkının son bulmasıyla dinebilirdi. Bazılarımız unutabilmek için uzaklara gider, bazılarımızsa daha önce hiç olmadığı kadar, arada hiçbir mesafe bırakmayacak kadar karşısındaki insana yaklaşır.

Utanç, üç kere utanç: başkasıyla birlikte olmuş bir kadını sevmeye devam etmenin utancı, sevdiği kadını bir başkasıyla paylaşmaya razı gelmenin yarattığı aşağılık duygusunun verdiği utançla bakışımı olarak yol alıyor ve aldatılmayı hak eden zayıf bir yana sahip olmanın utancıyla kesişiyordu. Ve bu toplama eklemediğimiz belli belirsiz bir utanç daha: Birlikte olduğu kadından ayrıldığı anda ailesinden ve yakın arkadaşlarından başlamak üzere çevresinin sorularına maruz kalacaktı. Aldatılmış olmanın çok geçerli bir ayrılık gerekçesi olduğunu herkes kadar biliyordu ama bu nedeni bir cevap olarak verdiğinde insanların bakışlarının, ruhunu gezen büyük projelere dönüşeceğinden, adeta her yerinin aydınlanacağından korkuyordu. Bir kalabalık önünde çırılçıplak kalmanın, mercek altına girmenin utancını yaşamak istemiyordu. Kadınların aldatması her şeyin yolunda gittiği, hiçbir pürüzün yaşanmadığı anda ortaya çıkmasaydı eğer, şüphesiz bu endişeyi daha az taşırdı. Çünkü o zaman ilişkide var olan herhangi bir sorun hem aldatılmasının, hem de ayrılığının nedeni olurdu.

Hayatın bir öykü ya da film gibi birbirine “uygun” parçalara sahip olmayışının bunalımı... Sadece kendimize değil, (nedense) başkalarına da açıklamaya çalışırken birbirine uydurmaya çalıştığımız yaşam kesitleri... Birdenbire ortaya çıkan ve belir-

gin hiçbir nedene dayanmayan durumların tüm bir yaşamımızı bağlı gördüğümüz değerleri hafifseyişi... Bu hafifsemenin bir parçası ya da hedefi olmaktan duyduğumuz utanç... Varoluşumuzun bu hafifsemeye kendisini maruz bırakan zayıflığı...

III

Gerçekten başa çıkmak zorunda mıyız? Aldatılmış olduğumuz gerçeği bizim için ne ifade ediyor? Tam olarak üstesinden gelmemiz gereken şey ne? Niçin olup biteni anlamaya çalışıyoruz? Bu soruların kimilerine yavan geldiğini biliyorum ama düşünmeden edemiyorum. Diğer yandan, aldatılan kimseler çok daha başka sorularla meşgul olurlar: Ona bana vermediği ne verdi? Onunlayken benimle olduğu gibi miydi? Böyle mi gülüyordu, yoksa ona özel bir gülümsemesi mi vardı? Hangi takılarını takar, hangi giysilerini giyer, birlikte nerelere gider, ne konuşturlardı? Birbirlerine sırlarını açmışlar mıydı? Birbirlerine nasıl hediyeler almışlardı? Her şeyi gizlemeyi nasıl başarmıştı? Hangi yalanları söylemişti? Neden terk etmemişti de aldatmıştı?

Elbette bu soruların başında, ortasında ya da sonunda bir yerde cinsellik olacak; ve cinsellikle ilgili sorular ilk yerlerini terk ederek tüm düşüncelerin merkezine yerleşecekti. Sevişirken birbirlerine hangi sözcükleri fısıldadıklarını, ona olan arzusunun nasıl gösterdiğini, yaşadığı orgazmı sorarken cevapları alabilmek için isterik bir heyecan duyuyordu. Her şeyi tüm ayrıntılarıyla kafasında canlandırmaya çalışıyordu. Birlikte oldukları evi, otel odasını, ofisi, mekânın içindeki eşyaların konumunu, saati, sevişmeden önce ne yiyip içtiklerini, ne

konuştuklarını, nasıl başladıklarını, hangi pozisyonlarla doruğa doğru ilerlediklerini... Kendisini çıldırtacak olan tüm cevapları alabilmek için karşı tarafı soktuğu bunalımı gördükçe daha da ileriye gidiyordu. İsrarla istediği cevapları aldıkça kendi konumuyla alay eden bir yüzşüzlükle suçluyordu *kadını*. İtirafa zorladığı *kadın*, itiraf ettiği anda en az aldatmak kadar büyük bir suç işliyordu; böyle şeyleri söyleyebilmek böyle şeyleri yaşamak kadar büyük bir arsızlıktı. Kendisine yalan söylenmesini mi istiyordu? Hayır. Verilen cevapların hepsinin bir anda yalan olduğuına kanaat getiriyor ve soru-cevap oyununu yeniden başlatıyordu.

Bu soru-cevap oyununu oynayabilmek için *kadınla* arasında (güçlü ya da zayıf, duygusal ya da değil) bir bağ olması gerektiğini biliyor ve ne kadar ileri giderse gitsin, bu bağı koparmamaya özen gösteriyordu. Ağırlandığı yerde oyuna bir anda son veriyor, gündelik konuşmalar içerisinde hiç sezdirmeden yine *kadını* bir anda oyunun içine alıyordu. Bunun farkına varan *kadın* öfkeyle onun duymasını beklediği suçluluk duygusundan sıyrılıyor ve hiç olmadığı kadar suçlu biri gibi davranıyordu. *Kadının*, suçlarını haykıran ama suçluluk duymayan birine dönüşmesinin ilişkinin sağlığı açısından büyük bir sorun olduğunu düşünüyor, ilişkinin içinde eksik kalan, varlığını gerekli gördüğu suçluluk duygusunu kendi yükleniyordu. Sırayla taşıdıkları bir yüke dönüşüyordu suçluluk duygusu; biri bunu sırtına almak istemezse eğer, diğerinin, üzerinde kalan bu ağırlıkla uzun süre ayakta duramayacağı muhakkaktı. Kendisini suçlarken gerçekten taşıyamayacağı bir yükün altına mı giriyordu, yoksa daha ağır bir yükten mi kaçırıyordu?

İşlediğimiz suçla yüzleşmeye cesaretimiz olmadığında, bizi ne kadar çirkin göstereceğini bilsek

de, suçluluk duygusundan karşı tarafı suçlayarak kurtulmaya çalıştığımız olur. Ama yüzleşmemiz gereken her zaman kendi işlediğimiz suçlar değildir. Bize karşı işlenen suçlarla da yüzleşmemiz gerekir. Sadece ilişkinin devamı, sağlığı açısından değil, kendisine karşı işlenen suçla yüzleşemediği için de suçu gözle görebildiği yerden (*kadının üzerine*) alıp, gözle göremediği bir yere (*kendi üzerine*) koyuyor; bir bakıma suçu asıl merkezinden kopararak saklamış oluyordu. Gerçekte suçu üstlenebilmesinin bir yöntemi yoktu ama bunu deniyor ve yapay bir suçluluğun ağırlığı altına girerek yüzleşme alanındaki suçun baskısından kaçmaya çalışıyordu.

Suçluluğu yüklendiğinde *kadının* acımasını ve şefkatini kazanıyordu. Onu aldatırken göstermediği acıma ve şefkati... Ve *kadın* suçluluk duyduğunda acıma ve şefkat gösterme fırsatını yakalayarak, aldatılırken kendisinden çalınan gücü geri alıyordu. Durmadan rollerin değiştiği bu oyunda suçun kime ait olduğu unutulabilir miydi? Suçluluk duygusu bazen suçla birlikte yolculuk etmiyor ve suç *kadında* kalırken, suçluluk bir başına, nedensiz, baskı gücünden biraz kaybetmiş ama yine de ağır bir şekilde erkeğe yapışıyor. Erkek, suçtan yoksun kalmış bu suçluluk duygusuna kaynak olabilecek ve *kadının* suçunu da açıklayacak bir suç arıyordu kendinde...

Sevmiş olmak, sevmek tüm deneyimlerinin acılığına rağmen niçin her seferinde ilişkiyi sürdürmek istediğini açıklamadığı gibi, yorucu bunca çabaya neden girdiğini de açıklamıyor. Yeniden deneyerek kader çizgisinde bir şeyleri değiştirme ümidi? Geçmişe dair anlaşılmamış bir şeyi açıklığa kavuşturma heyecanı?.. Belki de kader örgümüzün daha önce karşımıza çıkan motiflerini tekrarlamak konusunda bir çekim duyuyoruz. Zira bir örgü

bazı motiflerin tekrarıyla bir anlam kazanır. Kibirli kimselerin, kendilerini tekrara düşmeyecek kadar akıllı sayanların anlamakta zorlanacağı bir şey var burada... Tüm zorluğuna ve yoruculuğuna rağmen kader çizgimizin rengini koyultacak eylemlere giriştiğimizde, belki de sürprizlerden korkuyoruz.

IV

Saplantıyla sevdiği yaşça kendinden büyük kadınlar onun kaderiydi. Sevdiği kadınlarla arasındaki yaş farkı onu olduğundan daha utangaç yapıyordu. Her utangaç erkek gibi o da en çok gereksindiği şeyin sözcükler olduğunu düşünüyordu başlangıçta. Utangaçlığını kullanarak duygularını karşı tarafa hissettirmeyi zamanla öğrendi. Bu öğreniciliği sırasında, bir kadından diğerine geçerken, bir zamanlar kendisine egemen olan aşk duygusunun iplerini eline geçirdiğinde her şeyin bir oyun olduğu duygusunun başa geçtiğini hiç fark etmedi. Aşk, bir ilişki için oyun kuran erkeğin çabuk hata yapmasına neden oluyorsa eğer; oyun, âşık olan erkeğin duygularına gölge düşürür. "Aşk oyunu" derler; oyun aşkta, aşk oyunda ölür oysa.

Oyun ve aşktan ayrı, kendi başına düşünülmesi gereken "aşk oyunu"nda aldatıldığımızda bazılarımız unutabilmek için uzaklara gider, bazılarıymızsa daha önce hiç olmadığı kadar, arada hiçbir mesafe bırakmayacak kadar karşısındaki insana yaklaşır. Yüzündeki sivilceyi sıkmak üzere iyice aynaya sokulan bir ergen gibi... Sivilceyi sıkarak irini çıkartırken acıyı izleyen bir rahatlama hissi yaşıyor; hemen ardından, sorunun köklerinin derinlere doğru inmesine sebep olduğunu bildiği için, telaşla aynadan uzaklaşıyordu. Ama yine, elbette, yüzüne ne olduğunu merak ediyor ve endişeyle aynanın

karşısına geçiyordu. Kendisine verdiği sözleri unutup, gittikçe artan sivilcelerine dokunuyordu.

Çıldırıcı olan tüm cevapları alabilmek için ısrarla soruyordu. Aralarındaki ilişkinin nasıl geliştiğini, buluştukları saatleri, ne giydiklerini, birlikte oldukları mekân(lar)ın ayrıntılı bir tasvirini, sevişirken alyansını ya da diğer takılarını çıkarıp çıkarmadığını, nasıl soyunduklarını, birbirlerine olan arzularını nasıl gösterdiklerini, fısıldadıkları sözcükleri, hangi pozisyonlarla doruğa doğru ilerlediklerini, yaşadıkları orgazmı, tüm bunlar olup biterken telefonunu kapatıp kapatmadığını, ikisinden birinin telefonunun çalıp çalmadığını, telefonu açmışsa eğer gayet doğal bir durum içindeymiş gibi nasıl konuşabildiğini, birleşmeden sonra ne kadar yatakta kaldıklarını, daha neleri paylaştıklarını, yaptıkları şakaları... önü arkası kesilmeyen tüm bu soruları sorarken cevapları alabilmek için isterik bir heyecan duyuyordu. Her şeyi kafasında canlandırmaya çalışırken cevaplanmasının imkânsız olduğu ayrıntılara giriyordu. Yaşarken unutturuz ve bazen unutilan en basit ayrıntılarda yoğun bir özün saklı olduğunu düşünürüz. Oysa o ayrıntılar o anlamlara belki de hiçbir zaman sahip olmadılar...

Onu aldatan kadınların bazı şeyleri unutmasını affedemiyordu. Her kadında birbirine benzer pek çok unutkanlık, hatırlamazdan gelme ya da dalgınlıkla yanlış aktarma örneği ile karşılaşılıyordu. Erkeğin saatinin markasını hatırlarken, kravatının rengine nasıl dikkat etmemiş olabilirdi? İlk anlatışında, sevişmeden sonra mutfakta birer kahve içtiklerini, üzerlerinde sadece bornoz olduğunu söylemişti; ikinci anlatışında ise, sevişmeden sonra kendisi yatağın hemen yanı başında giyinirken, erkeğin kahveleri hazırladığını ve mutfığa "Sade mi olsun?" sorusunu duyduktan sonra gittiğini söylü-

yordu. Buna benzer örneklerde ortaya çıkan anlam farkları arasında öylesine derin bir uçurum görüyordu ki; kendisine anlatılırken olayların yeniden kurgulandığını, hiçbir zaman gerçekte yaşandığı halini öğrenemeyeceğini düşünüp öfkeleniyordu. Bu nedenle defalarca aynı şeyleri soruyor ve her defasında ortaya çıkan farkları *kadının* yüzüne bir silah gibi doğrultuyordu. *Kadın*, hafızasını zorluyor, her şeyi baştan alıyor ve ortaya ona bambaşka gelen bir hikâyeye çıkarıyordu. O ise özünde birbirinden hiç de farklı olmayan tüm bu hikâyeleri önce bir destede topluyor, ardından ayrı renklere sahip kartlarmış gibi *kadının* önüne seriyor ve yeniden düşünmesini istiyordu. *Kadın* yeniden düşünerek geçmişin değişmez bir görüntüsünü sunmalı ve onu bu işkenceden kurtarmalıydı.

Değişmeyecek olan tek şey aldatıldığıydı; bütün ayrıntılar, bütün hikâyeler bunun altını çiziyordu. Madem hep kader çizgisinin rengini koyultacak eylemler içinde bulmuştu kendini, her defasında aldatılmış olduğu gerçeğinin de altı daha koyu bir kalemle çizilmeliydi; hafifletici nedenlerden hoşlanmıyor, adeta kendisine bir şiddet uygulanmasını istiyordu. *Kadın* daha sert ayrıntılara girmeli, sevişmelerini tüm çıplaklığıyla anlatmalıydı. Başlarda kendisine itiraf edemediği ama yaşadığı tüm aldatılmalar içerisinde iyice açığa çıkan bir gerçek vardı. Çıldırıtıcı olan tüm cevaplardan sonra aklını kaybetmiyor ya da bu soru-cevap oyunundan çıkmıyorsa eğer bunun nedeni zamanla yüzünü göstermişti: Kadınların kendisine uygulamasını istediği şiddetten zevk alıyordu. İlk ilişkilerinde bilinçaltının baskısı ile gizliden istediği şiddeti, giderek apaçık bir şekilde, tutkuyla istedi. Öğrenmeye çabaladığı sayısız ayrıntı sayesinde, nasıl aldatıldığını defalarca kurgulayarak mastürbasyon yapıyor ve kendisini aldatan *kadınla* sevişirken ellerini, orga-

nını, tüm vücudunu *o erkeğe ait* olarak düşünüyordu; bazen o erkeğin hemen yanı başındaydı, *kadına* birlikte dokunuyorlardı. Bu fantezilerinden aldığı zevk, sorularını ateşliyor; *kadının* birçok acı çekerek anlattıkları ise kurgularını zenginleştirerek duyduğu heyecanı artırıyordu. Kendisine şiddet uygulanmasını isterken karşı tarafa daha büyük bir şiddet uygulamış oluyor, hiç istemediği halde davranışları bir intikam havası kazanıyordu. İşte bu noktada tıkanma kaçınılmazdı. Ayrılık hep bu tıkanma ile geliyordu.

Ruh denilen evin içindeki aşka ayrılmış özel oda metaforu komikti. Kendisini bir orji'nin yaşadığı büyük bir salonda bulmuştu. Kadınlar affedilmeyi istemeyerek onu bu orji'nin içine çekmişlerdi. Aldatılmasıyla başaçıkmanın, her şeyi kabullenmenin, utancı çıplaklaştırmanın, içindeki suçluluk duygusuna neden arayışına son verecek mükemmel bir suç işlemenin yolu bu orji'ye katılmaktı. Geçmiş *şimdi*'den ayrılamazdı, kovulmadığı evin içindeki kalabalığın nedeni buydu. Bu kalabalığa katıldığında, her nedense *kadın*, "Bu *ev* benim ruhum değil," diyerek çıkıp gidiyordu. O anda başından beri kendi ruhunun içinde yapayalnız olduğunu ürpertiyle anlıyordu. Ve kendi ruhundan çıkıp gitmek istercesine *kadından* uzaklaşıyordu. Bir başka kadına doğru...

V

İtiraf kusurludur. Kusurlu olmak zorundadır. Kusurludur, çünkü itiraf ne yaşadığımız kadar yaşadıklarımıza nasıl baktığımızdır ve *bakış açımız* nedeniyle yaşadıklarımızı aktarışımızla yaşadıklarımız arasında (gerçeğin, bilinçdışına istemsizce saklandığı) bir fark oluşur. Kusurlu olmak zo-

rundadır, çünkü kendimizi bütünüyle ele verirsek (dışa vurursak) içinde bulunduğumuz andan bir sonraki âna geçmemiz için gerekli olan kaynağı (malzemeyi) harcamış oluruz. Kusursuz itiraf yaşamla ölüm arasındaki çizginin üzerinde ölüme doğru atılan (geride kalan tüm yaşamımızın anlam yükünü taşıyan) bir adım sırasında mümkün olabilir ancak. Kendimizi istemsiz olarak kusurlarla, unutkanlıkla, dalgınlıkla koruruz.

Her kadında birbirine benzer pek çok unutkanlık, hatırlamazdan gelme ya da dalgınlıkla yanlış aktarma örneği ile karşılaşılıyordu. *Unutkanlık*: bu kadar kolay unutabileceği birçok şeyin olduğu, ciddiyetsiz bir aldatma yaşadığı; *Hatırlamazdan gelme*: gerçekte hiçbir zaman ona tam bir itirafta bulunacak ciddiyetle yaklaşmadığı, her zaman kendisine sakladığı bazı şeylerle yabancı kalacağı; *Dalgınlıkla yanlış aktarma*: hem yaşadığı aldatmayı hem de onu hafife almakla kalmayıp, içinde bulundukları durumunu ciddiyetle kavramadığı, hassasiyet göstermediği anlamına geliyordu *kadının*. Tüm bu yorumlarının hastalıklı olduğunu fark edemeyeceği kadar ateşliydi soru-cevap oyunu. *Kadının* birçok ayrıntıyı değiştirdiği ya da unuttuğu gibi, o da aldatılmış olduğu gerçeğini değiştirebilir ya da unutabilir miydi, rahatlıkla hatırlamazdan gelebileceği hafif bir şey olabilir miydi bu? Unutmak ya da başka bir şey değildi mesele; aldatılmış olduğu gerçeğini, kavrayışında öyle bir yere koymalıydı ki, geleceklerine dair bir tasarımın önünde engel olarak durmasın; bunu başaramazsa bir ilişkinin sağlığını belirleyen güvenden yoksun kalacaktı. Güveni söz konusu etmeden kurabildiği orji fantezisi, tüm yaşamını bağlı gördüğü değerlerin hafifsenişi karşısında düştüğü güvensiz durumdan sıyrılmasını sağlıyordu. Hayır, aslında onu güvensizlikten kurtarmıyordu; güvene dayalı bir ilişki kurmak için gerekli olan ce-

saret alanından kaçmasını sağlayan bir uyuşturucu işlevi görüyordu.

Onun kadınları affedilmeyi istemeyen kadınlardandı. Onu bir zaman önce içeri almış oldukları *evden* dışarı çıkarmak istememeleri tuhaftı. Bu *evin* herkesin girebileceği bir kapısının olduğunu gördüğünde, aralarındaki duygunun aşk olmadığını, bunun kendisine çok acı bir şekilde bildirildiğini düşündü. Ama onu hayatlarından çıkarmayı göze alan (çıkarmayı amaçlayan) kadınlar tarafından aldatılmıyordu. Bu ikilem, kadınların sadakatini değil belki ama yine de bir şeyi hak ettiği düşüncesine vardırırdı onu. Bir kadının ruhu, erkek olarak kendi yerini bir türlü kestiremeyeceği kadar kalabalıktı. Fakat bir yeri yok değildi; affedilmeyi istemeyen *kadının* davranışı, kovulmadığı bu evin içinde araması gereken bir oda olduğu duygusunu vermişti ona. Girdiği tüm odalarda tek başına kaldığında, yanıldığını anladı. *Kadın* sadece o erkekle değil, uzak geçmişinden de gelen birçok erkekle birlikte (araması gereken bir yerde değil) her zaman olduğu yerde bekliyordu onu. Affedilmeyi istemeyen *kadın*, "Ben buyum; buradayım; bana bize katılarak dokunabilirsin," diyordu. *Kadının* kimliğiyle, aşka ayrılmış o çok özel odada değil; burada, diğer erkeklerin arasında karşılaşıyordu. Bu orji'ye katılarak kendisini hüsrana uğratan her şeyi hiçlemek istedi; tüm yaşamını bağlı gördüğü değerlerin hafifsenişine bir 'karşı saldırı'ydı fantezileri.

Eğer affedilmeyi istemiş olsalardı, kendisinden başka erkeklerle de paylaştıkları *geçmiş'i şimdi'den* kovma çabası göstermiş olurlardı onun gözünde. Yadsıyan, görmezden gelen, değerlerini hiç sayan, haksızlık eden bir *geçmiş'in* yüküyle ağırlaşan *şimdi* karşısında yenik düşmüştü. Bir savaşın sonucunda gelen bir yenilgi değildi bu, savaşı kazanamayacağını bilen birinin teslimiyetiydi. İyiye ya da kötüye,

güçlüye ya da zayıfa, her neye olursa olsun teslimiyetin içinde bulunan huzur ona kendisini gösterecek miydi? Ya teslim olduğu şey onu reddederse? Bu kalabalığa katıldığında, “Bu *ev* benim ruhum değil,” diyerek çıkıp gidiyordu *kadın*. O anda başından beri yapayalnız olduğunu ürpertiyle anlıyordu. Ve her şeyden, olan biten her şeyden, tüm düşüncelerinden, *kadımdan*, birlikteliklerine dair ne varsa hepsinden uzaklaşmak istiyordu, kendinden bile...

Elbette bu da bir kaçıştı. Hiçbir zaman bir kadını terk edecek gücü olmamıştı; terk edildiğinde ise, terk edildiği gerçeğiyle yüzleşecek cesareti yoktu. Ayrılığı sezdiği anda, paylaşım noktalarından, hislerinden, düşüncelerinden *kadımdan* daha hızlı bir şekilde uzaklaşıyor; her şeyi çok çabuk uzak bir geçmişe atıyor ve içinde bulunduğu şimdiki zamanı (tüm bir geçmişin eksildiği, belleksiz) bir tabula rasaya çevirmeye çalışıyordu. *Kadın*, dostlarla yenen bir akşam yemeği sırasında her şeyi hüznle hatırlayabilir ve bir anda durgunlaşabilirdi; ya da albümde karşılaştığı bir fotoğrafın tatlı anılarıyla gülümseyebilirdi. Ama o acı çekmekten korkan birinin mesafeli yaklaşımıyla duygusuzdu. Bu duygusuzluğu ve olan bitenden etkilenmemiş görüntüsü, her durumda ruhunu gezen büyük projektörlere dönüşmek için hazır bekleyen yakın çevresinin bakışlarını engelliyordu. Ama dertleşeceği ya da insanların derdini deşeceği bir durum içinde değildi zaten. Çünkü her şey unutuşun toprağı altındaydı ve bu toprağın altında yalnızca çürümüş cesetler olduğuna inanıyordu.

Bir iğne elimize battığında acı çekeriz. Ama iğne battığı yerde uzun süre kalırsa eğer, artık hiçbir şey hissetmez oluruz. Sinir hücrelerinde, uyarıyla birlikte art arda polarize durumdan depolarize duruma geçilir ve zamanla bu tekrarların grafiği düz bir çizgiye döner. Öyle sanıyorum ki duygusal

meselerimizde de buna benzer bir işleyiş söz konusu. Acı duymaması iğnenin orada olmadığı anlamına gelmiyordu; duygusuz görünmesinin nedeni, çektiği acının sürekliliği idi. O, acıya inanmadığını söylerken, iğne battığı yerde daha büyük acılara neden olmak için paslanıyordu.

VI

Amor fati. Kaderimizi sevmeli miyiz? Sevebilir miyiz? Sevemezsek eğer ne olur? Başımıza geleni kabul edemediğimizde?.. “Ancak yazgısal olan katlanılırdır,” diyen Valéry’yi şöyle okuyorum: eğer insan karşılaştığı durumların *kaderinde oluşunu* görebiliyorsa ona dayanabilir. İnsanın ancak kaderini severek büyük olabileceğini söyleyen Nietzsche’yi bu sayede başka türlü anlayabiliyorum. Paragrafın başındaki, kimilerine arabesk gelebilecek soruların havasını dağıtmak için bu isimleri andığım sanılabilir. Zaten bu soruları arabesk bulanlar, yorumlarıma bir büyüklük katma hevesinde olduğumu da rahatlıkla varsayabilirler. Balonu bir yere kadar şişirebilirsiniz, fazla üflerseniz patlar. Amacım balonu patlatmak değil ama onu eşiğine kadar şişirmek ve gizli kalan büyüklüğünü görmek istiyorum. Aldatılmış olmanın konu olarak bayağı bir tarafı var sanki. Nietzsche ve Valéry’nin düşünceleri, kimilerinin gözündeki bu bayağılığı dağıtsın diye alıntılanmadı; düşünceler (sözcüğün alaysı kullanımıyla) sofistike durumlarda işimize yaramak üzere ortaya atılmıyorsa eğer, buradaki gibi bir olguda belki bizi bir sınıra vardırabilirler.

Saplantıyla sevdiği yaşça kendinden büyük kadınlar onun kaderi, aldatılmak da kaderinin önemli bir motifiydi. Peki... Artık terk edemeyeceğini düşündüğü kaderini orji fantezisi ile sevmeye ça-

lıştığı söylenebilir mi? Sevdiği *kadını* bir başkasıyla paylaşmayı kabul ederek sevgisinin nesnesini kaybetmemeye çalışıyorsa eğer, bu nesnenin paylaşıldığı gerçeğiyle yıpranacak olan sevgiyi kaybetmemek için ne yapacaktı? Affedilmeyi istemeyen *kadın*, “Bana bize katılarak dokunabilirsin,” diyor, o ise çekip gitse bile gözlerinden silinmeyecek olan bu görüntüden uzaklaşamamanın çaresizliği ve savaşı kazanamayacağını bilen birinin teslimiyeti içinde, dokunmak için uzattığı elin kendisine ait olmadığını, bir başkasının gözleriyle baktığını fark ediyor, acının doruklarından *ötekiyle* bütünleşmenin hazına doğru yuvarlanıyordu. İşte her defasında bu noktada, *kadın* karşısındakinin *ötekileşmesiyle* kendi kimliğinin (tehdit edildiğini) güvenliğini yitirdiğini hissediyor ve “Bu *ev* benim ruhum değil,” diyerek gidiyordu. “Bana bize katılarak dokunabilirsin,” diyen kimdi peki? O bu çağrıya uymaktan başka ne yapmıştı? Kaderini sevebilmesini sağlayan bir sanrı olduğunu anlıyordu bu çağrının.

Aynadaki görüntümüz gözlerimizin merkezde durduğu bir özü kaybetmeden zamanla değişiyor, bu cevap da öyle... Aldatılmış olmasının yükünü duygusal alandan cinsel alana taşıırken ilk ölen şey sevgi oluyor, fakat sevginin hayaleti ruhunun boşluğunda pencereleri tıkırdatıyor, kapıları çarpıyordu. Bir şeyin hayaleti ile “o şey” arasında temelde bir fark olmasa da, şey ve hayaleti bizi farklı şekillerde etkiler. “Sevgi”nin elini tutarak girdiği evde *sevgi* tarafından korkutuluyordu. Sevginin ölümü kolayca gerçekleşse de, hayaletin ölümü diye bir şey söz konusu olamayacağı için acıları bu evde kaldığı sürece artacaktı. Ama sürdürmek istiyordu... sürdürmek. Başına geleni kabul edemediği için sürdürmek istiyordu. Kaderini sevmediği için, onun şeklini bozmak, onunla alay etmek istediği için orji fantezisini kuruyordu. Kendisini hüsrana

uğratan her şeyi hiçlemek isterken; bir sevgili, bir eş olarak kendini hiçliyordu. *Onlara katılmak* istiyordu. Çünkü onlara katıldığında, olayların kendisini sürüklediği yeri reddetmiş, kendisinden umulanın (yapması gerekenin) dışına çıkmış oluyordu...

Bir iğne elimize battığında elimizi çekeriz. İğnenin batmasına karşı verdiğimiz tepki bizi korur. Bu çözüm için düşünmemiz gerekmez. Duygusal meselelerimizde verdiğimiz tepkiler ise genellikle sorunun derinleşmesine neden olur; bir çözüm için gerçekten de uzun uzun düşünmemiz mi gerekir? Başımıza gelen gelmiştir; onu kabul etmek ya da edememek de ne oluyor? Zaman her şeyin ilacıdır, derler. Zaman bir atlıkarınca gibi dönerken mutlu olmakta fazlasıyla budalaca bir yan yok mu? Yetişkinliğimizin kanıtlarından biri, bir ölçüde mutsuzluğumuz ve karamsarlığımız değil mi? Zamanın akışını övgüyle karşılamak, kaderimizi sevebilmek için mutsuzluğumuzu ve karamsarlığımızı koyduğumuz kefenin karşısına ne koyacağız? Yaşadıklarımızın mı, yoksa yaşayabileceklerimiz mi karşısında karamsarız? İyimserliğin bizi nereye götürmesini umuyoruz? Karamsar ve iyimser farklı yönlerde, farklı hızlarda koşar. Yaşamını *iyileştirmek* isteyen bir kimsenin adımları, yaşamını *kötüleştirmek* isteyen bir kimsenin adımlarından yavaştır. Sadece yaşadıklarıyla değil, yaşayabileceği *başka* ile de yüzleşmekten korkuyordu, evet, ve karamsarlığın hızıyla geçmişin izlerini sürdürüyordu.

O mu hayatını metaforlar aracılığıyla kurguluyor, yoksa ben mi onun hayatını ancak bazı metaforlar aracılığıyla anlayabiliyorum. Kendi içinde bir mantığı olsun olmasın, en inanılmaz şeylere bile inansak da, bir erkeğin nasıl olup da birlikte olduğu tüm kadınlar tarafından aldatıldığına ve her

seferinde nasıl olup da birbirini tamamlayan ya da çelişen aynı metaforlar dizisini izlediğine inanmakta zorlanabiliriz. Yeniden deneyerek kader çizgisinde bir şeyleri değiştirme ümidi? Geçmişe dair anlaşılmamış bir şeyi açıklığa kavuşturma heyecanı?.. Belki de kader örgümüzün daha önce karşımıza çıkan motiflerini tekrarlamak konusunda bir çekim duyuyoruz. Zira bir örgü bazı motiflerin tekrarıyla bir anlam kazanır. Kibirli kimselerin, kendilerini tekrara düşmeyecek kadar akıllı sayanların anlamakta zorlanacağı bir şey var burada... Tüm zorluğuna ve yoruculuğuna rağmen kader çizgimizin rengini koyultacak eylemlere yöneldiğimizde *başka şeylerden* kaçıyoruz. Sürprizleri arzularız; ama bir sürprizle karşı karşıya kaldığımızda, o sürprizin olumlu sonuçlarını almamızı sağlayacak girişimi gerçekleştirebilmek için gerekli cesaretimiz yoksa eğer, bizi oradan hızla uzaklaştıracak olan karamsarlığın elini tutarız.

Girdiği *evin aşkın evi* olmadığını, herkese açık bir kapısı olduğunu gösterebilmek için aldatıyordu onu kadınlar. Onun da seçimi buydu: (karamsarlığın hızıyla *başkalarından* kaçarak) kendisini aldatacağını düşündüğü kadınlarla ilişki(?) kuruyordu. Diğerleri ötedeydi. Ötesi neydi: Her şeyin birbirinden sert çizgilerle ayrıldığı dünyada, sabahın hoyrat görünümelerini yumuşatan tatlı bir sis gibi saran *belirsizlik*, ya da, (onun için geçerli olduğu anlamıyla) gündüzün güven veren görünümlerine ait çizgileri boğarak öldüren gecenin karanlığı gibi saran *belirsizlik*... İçinde bulunduğu ya da uğramayı seçtiği felaketi, *ötesinin* belirsizliğinin olası tehlikelerine tercih ediyor; geçmişinin belirginleşmiş izlerini sürdürüyordu. Böylelikle adına kader dediği, kendisini mahkûm ettiği hapishaneyi inşa etmiş ve vazgeçmiş oluyordu. Bir renkten vazgeçildiğini düşünün; kırmızı ya da yeşil, mavi ya da sarı, siyah

ya da beyaz... bir renkten. O renk artık sevilmediği için değil, o renge ihtiyaçımız olmadığı için değil, o rengin hayatımızda bir anlamı olmadığı için değil... O rengin taşıdığı duyguyu, kokuyu; o renkle çıkılacak macerayı (o rengin alanında yaşamayı) göze alamadığımız için... Kader çizgimizin rengini koyulturken bir bulamacın içine atarak vazgeçtiğimiz o renk...

*“Benim için gözler yoktu artık, gözleri dikenli teller gibi koruyan kirpikler vardı. Gözler vardı tabii ama kirpikleri aşp ulaşamıyordum onlara. Gözler yoktu yani, ama aslında ulaşmazlıkları oranında daha güçlü olarak vardılar. Gözler vardı yani. Ama kimin gözleri? Neredeydi o? Hiçbir yerde olmadığı için her yerdeydi. Nerede olduğunu bilmediğim için buradaydı. (...)
Onun sokaklarında bir hacıydım.”*

Okurla kavgalı bir ilişki kuran Mehmet Erte bu kitabın “Delik” adlı ilk bölümünde, sıradan durumları paranoyak bir zihnin işleyiş süreci içinde, ironik bir dille öyküleştiren somutla soyutu altüst ediyor. “Bir Kölenin Eğitim Sorunları”, “Bakışın Kirlettiği Ayna” ve “Vazgeçilmiş Renk” adlı diğer bölümler ise köle-efendi ilişkisi, irade, kader, aşk, bağlılık, cinsellik, aldatmak-aldatılmak-aldanmak kavramları etrafında, farklı biçim ve biçemlerde dönerek, gizli bir ana başlık altında toplanıyor.

Varoluş kabuğunda bir delik açarak bedene, intihara, ergenliğe, birlikteliklerden doğan iktidara, düşünce’nin mahrem bölgelerine ‘bakmak’ isteyenler *Bakışın Kirlettiği Ayna*’yı okurken topuklu ayakkabılarını, kravatlarını, güneş gözlüklerini çıkarırlar...

Kapakdaki resim: Der D... Reinhard E... id

Ekranı Kapat,
Kitabı Aç!

<https://ailesaati.kocsistem.com.tr>

ISBN 978-975-08-1429-7

9 789750 814297